cijena 20 d

broj 45

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

Mladen Jurčić:

POSLJEDNJA NOĆ

i druge najljepše sf pripovijetke

SADRŽAJ:

Mladen Jurčić
POSLJEDNJA NOĆ

Arthur C. Clarke
ZRAKA SMRTI

Sergio Turone
RAZVOD NIKAKO

Ray Bradbury
VRAĆENA BUDUĆNOST

Jaša Zlobec
BALADA O PASTRVI

Mack Reynolds
UZORITI PRIMJERAK

Géza Czath
KIRURG

Predrag Raos
POŠTOVANI UREDNIČE
Cliford Simak
VELIKO PREDNJE DVORIŠTE

SCAN i OCR: Sekundica
Ispravka i prelom: MasterYoda

riječ urednika

kad sam ovaj put napisao »čitatelju« zaista sam i mislio na muški rod, unatoč ovome osmomartovskom mjesecu i slučajno baš u njemu. Naime, baš kad sam bio pomislio da se najzad slegla ona seksualna prašina oko famoznog 35. (»erotskog«) broja SIRIUSA — kad evo Vaše žučne (na sreću ne i masovne) reakcije na priču PARTENOGENEZA iz prošloga broja: »... ako je ova glupost prošla Vaše sito i rešeto, očito ima u njemu rupa! Jer objaviti ovakvu besmislicu uz jednog Asimova, Bradburyja ili Sturgeona djeluje infantilno. No nema sumnje u to da Vi tako ne mislite, jer na koricama propagirate tu kretenariju kao izvanredno iskričavu i duhovitu! Jedino smiješno u PARTENOGENEZI su pokušaji da se lezbijske fantazije proture pod SF štivo. Autorica svojim bolesnim ženskim šovimzmom čini čuda! Jedino za čime žale preostale na Lezbosu jest 'tekućina života' koja je nestala s mužjacima. Ne žali žena muža već plače za njegovom spermom! Zaista jadno! Tko još treba muške egoiste, poručuje autorica, kad je dovoljna snažna koncentracija i evo trudnoće bez ružnih i grubih snošaja. Ružni, dlakavi muškarci pripast će prošlosti... Bojim se samo da se taj recept za bezgrešno začeće ne zloupotrijebi: neuljudna bi se kondukterka, prodavačica ili učiteljica mogla izložiti riziku da je nezadovoljna gomila oplodi na javnom mjestu svojom kolektivnom sviješću. Jedino rješenje za nas je prezervativ razuma, a za SIRIUS da PARTENOGENEZU svrsta u rubriku totalnih promašaja. Ozbiljno rečeno, mislim da se autorica vrlo grubo poigrala najdubljim osjećajima obaju spolova, a S1RIUS našom čitateljskom strpljivošću.« — Opaliste me, dragi čitatelju dobro po glavi koja je »skrivila« objavljivanje PARTENOGENEZE u SIRIUSU. Začudo, nije me zaboljelo! Pomno sam pregledao sito i rešeto — i nigdje ni najmanje rupice! Pročitao sam još mnogo novih priča Asimova, Bradburyja i Sturgeona — i nisu ni bolje ni lošije od PARTENOGENEZE. samo što su obično — manje iskričave i duhovite od PARTENOGENEZE. Što mogu, takav sam: ne padam na prezimena nego na ono što njihovi vlasnici stvore i po tome ih cijenim ili necijenim. I kad bi mi Tatjana Vranić ponovo poslala PARTENOGENEZU, ponovo bih ocijenio da je SJAJNA priča! A ne ono antilezbijsko promuškaraštvo što izvire iz Vaših redaka, dragi čitatelju, o onoj Vašoj optužbi za ženski šovinizam (i moj, valjda?) i o onoj Vašoj domišljatoj razradi autoričine ideje na područje tramvaja, trgovine i školstva, imam samo dvije opaske: kad sam odlučio objavit'i PARTENOGENEZU, svjesno sam se izložio riziku da me napadnu MUŠKI šovinisti; i drugo: ideju o kolektivnoj svijesti koja oplođuje IZ REVOLTA mogli ste vrlo uspješno iskoristiti kao kostur SF priče... A sad smo na kraju: autorica (i ja?) poigrala se najdubljim osjećajima obaju spolova... NIJE, tvrdim ja! Najdublji osjećaj ženskoga spola nije, koliko sam upućen, žed za spermom (kako Vi to tvrdite) nego NAGON ZA MATERINSTVOM, TEŽNJA ZA PRODUŽENJEM VRSTE. Vi i ja nikad ne bismo mogli, bez spola kojem pripada Tatjana Vranić, autorica PARTENOGENEZE, stvoriti potomstvo. Niti se ijedan pripadnik moga i Vašeg spola dosjetio oplodnji kolektivnom sviješću, sram nas bilo... Eto, dragi čitatelju, moga razloga zbog kojega mi je PARTENOGENEZA toliko prirasla srcu: u toj je priči upravo MAJČINSTVO glavni movens, a ne lezbijstvo, kako ste Vi pogrešno shvatili! A ako sam, nekim slučajem (ili pravilom?) ja pogrešno shvatio cijelu stvar, ipak nisam učinio nikakav zločin ni prema SIRIUSU ni prema Vama, kao pripadniku Društva. Naime, kao alibi navodim članak Veselka Tenžere »Tehnologija sterilnosti i seks« iz 289. broja STARTA (koji, ako požurite, možete još nabaviti u kioscima)... Uostalom, sve je to moje, uredničko mišljenje, a Vi, dragi čitatelju, ionako imate glavnu riječ kojoj se UVIJEK priklanjam.

Javite se, molim Vas, ponovno na tu temu, samo Vas molim da pritom, ubuduće, ne zaboravljate na — ravnopravnost spolova. Ravnopravnost-zajamčenu Ustavom i razumom. Društvenu, seksualnu i — literarnu!

= YU SIRIUS 2? O tome, bar zasad, ništa: čitate i sami novine i u njima jadikovke o nestašici papira... Ipak, dug popis pozitivno ocijenjenih naslova u mojoj »riječi« u prošlom broju SIRIUSA kao da daje nešto naslutiti... a tko sluti, valjda se nečemu i nada...

= SEMENKA ZA KUĆU i SNJEGULJICA IZ BUDUĆE PROŠLOSTI — a pogotovu LJUBAV NA MEMFISU izazvali su burne raspre: je li to SF, smije li se petnaestogodišnjakinjama dopustiti da u jednom SIRIUSU objavljuju svoje umotvore, je li narušena Einsteinova teorija relativnosti ako netko u SF priči putuje brže od svjetlosti — sve to (kao, uostalom, i sve što propustim na stranice SIRIUSA) ostavljam na ocjenu Vama, dragi čitatelju. Na ocjenu i na javnu diskusiju.

= »Nema smisla da ostavljate recenzije po tri-četiri mjeseca, pa ih onda sve strpate u jedan broj«... — kažete Vi, dragi čitatelju. A ja: SIRIUS nije novina nego časopis, mjesečnik, koji se — što u uredništvu, što u tiskari — priprema nekoliko mjeseci unaprijed, i nema tehničkih mogućnosti da se ubrza proces »primljeno — ocijenjeno — odštampano«. (Pogotovu ako je riječ o priči poput ZLATNE RIBICE, koja je u dva navrata bila pozitivno ocijenjena u mojoj »riječi« a još nije objavljena u SIRIUSU: mnoge priče, s ocjenom »objavljive« stoje u »stoku« (a ne u »košu«) i čekaju na red. Ne zaboravile: ja kao urednik u svakom trenutku moram imati u zalihama priča, što domaćih što stranih. BAR za četiri broja unaprijed!) Nije li u takvom svjetlu, mjesec više ili manje —zanemarljiv?

= »Pazite na platnice SIRIUSA! Većinoma so kičaste!« — pišete mi. Dragi čitatelju, meni je vrlo razumljivo ne samo Vaše stajalište, nego i definicija pojma KIČ. Međutim, kad je riječ o omotnim stranicama SIRIUSA, tada i Vi i ja i učene definicije završavaju u plićaku. SEGRELLES, autor većine naslovnih stranica dosadašnjih 45 brojeva SIRIUSA, iz svoje rodne Barcelone nudi ono što Vi nazivate kičem, ja smatram privlačnim kičem, a moja Biba, ekonomistica »Romana i stripova« koji izdaju SIRIUS, najjeftinijom ponudom za naslovne strane jednoga od desetak izdanja za koje ona (i ja!) odgovara pred Službom društvenog knjigovodstva — i svojom savješću. Ipak, kao urednik, obećajem Vam da ću nastojati svim silama da tog dragog (tj. jeftinog) Segrelovića zamijenim nekim jednako skupim — Jugovićem.

= »Zašto se klasici SF-a poput Zelaznyja, Vancea, Le Guin pojavljuju samo po jednom u SIRIUSI, a 'kičolozi' neprestano gostuju u vašoj reviji...« pišete. — Moj odgovor: Zelaznyja & comp. i ja smatram vrhunskim SF autorima... no znam nešto što Vi ne znate, dragi čitatelju: njihove se priče objavljuju u nakladama od desetak tisuća primjeraka na ENGLESKOM jezičkom području, što je tek trećina naklada SIRIUSA na hrvatskom ili srpskom jezičkom području, gotovo deset puta skučenijem od engleskoga. SIRIUS je — ne zaboravite to — ČETVRTI znanstvenofantastički časopis NA SVIJETU po prodanoj nakladi! Da li bi se držao na tom časnom mjestu da dopuštam elitisličke egzibicije na njegovim stranicama?

= Zamisao koju smjesta prihvaćam: SIRIUS će odsad objavljivati adrese ljubitelja, fanova, pisaca, amatera, profesionalaca i drugih poslenika SF-a koji se žele dopisivati ili na drugi način komunicirati sa svojim istomišljenicima. »Ima nas izvan Zagreba, Beograda, Ljubljane i drugih gradova gdje je organizirano djelovanje klubova prijatelja znanstvene fantastike. Vjerujemo da je SIRIUS jedino naše glasilo posredstvom kojega bismo se mogli povezati međusobno i možda osnovati slične klubove i u manjim mjestima širom Jugoslavije«. To le to: ŠALJITE SVOJE ADRESE SIRIUSU!

= »Zamislite čovjeka kojemu je četrnaest i pol godina i koji prvi put u životu

sjeda za pisaći stroj samo zbog toga što SIRIUS ne prima rukom pisane rukopise... Zar se ne može izmisliti neki drukčiji način pisanja priča? Svjestan sam grešaka što ih činim svakim udarcem prsta...« — Ja: Nema drukčijeg načina. Izmišljali su ga ostalih četiri milijarde ljudi na svijetu i nisu smislili ništa praktičnije od pisaćeg stroja. Prema tome: kud svi svjetovci, tud i mali Mujo (ili Ivica, kako ste se potpipisali . .

= »Zašto samo dvanaest veličanstvenih? « — pitate me. I nastavljate: »Ta je ideja pogodak u srijedu, a komentari Zarana Živkovića zaista su vrhunski« — ili: »Naši čitatelji su dosad zaista premalo znali o vrhunskim stvarateljima SF-a; Živković im pomaže da otvore oči...«. Ili: »Zakljinjem vas: nemojte Živkovićevu seriju ograničiti na dvanaest SF-autora«... Zaklinjem se: budu li, dragi čitatelju, Vaše reakcije u tome tonu i potkraj godine, obećajem Vam da ću nagovoriti Zorana Živkovića. našeg prvog i jedinog magistra znanstvene fantastike, da načini novu seriju: »Dvanaest (malo manje) veličanstvenih«.

= OVO SVAKAKO PROČITAJTE: »Mnoge pripovijetke završavaju na polovici stranice SIRIUSA i ostaje mnogo praznoga prostora. Zašto ne biste na tim mjestima objavljivali SF VICEVE STO IH ŠALJU ČITATELJI SIRIUSA?« — Lakonski: IDEJA PRIHVAĆENA. DRAGI ČITATELJU, ŠALJITE SF VICEVE, SVI ČE BITI OBJAVLJENI I HONORIRANI!

Potpis:
Vaš (i SIRIUSOV) urednik
Borivoj Jurković

Mladen Jurčić: Posljednja noć

Pomisao na smrt više me ne plaši, iako mi je, možda, preostalo još samo nekoliko tjedana života. Netko će se vjerojatno začuditi da dvadeset sedmogodišnji mladić može ovo tako mirno konstatirati. Ali, ja se više ničemu ne iščuđavam.

Odlučio sam zapisati protekle strašne i sudbonosne događaje ne zato da bi, kako otrcana fraza kaže, »svijet saznao istinu o svemu tome« — svijetu ne dugujem ništa, čak ni objašnjenje — nego da bi makar načas odvratio misli od neizbježnog ništavila. Moj je život za relativno kratko vrijeme postao toliko ispunjen užasom da graniči s fantastičnim. Ali s izvjesnim ponosom mogu ustvrditi da više ne pomišljam na samoubojstvo. Odlučio sam dokraja prihvatiti ono što mi je suđeno Tcako bih okajao svoj zločin... Prvi put u kratkom ali burnom i sve do ove posljednje godine ništavnom životu, moj se pogled razbistrio. Da se ovo nije desilo, vjerojatno bih prošao kroz život poput slijepe, šarene lutke ispunjene pilovinom, a i tada — da li bi mi sudbina bila išta bolja?

Imao sam dovoljno vremena da razmišljam, pa ću pokušati reći sve ono što sam napokon o sebi shvatio zahvaljujući spletu događaja, pokušat ću ocrtati svoj lik onako... Moram ovdje zastati. Ovo sam napisao jedonstavno kao govornu figuru i tek sada sam shvatio nehotičan gorak humor te rečenice. Ocrtati svoj lik — dobar vic! Ta u ovom času ja više i nemam ljudsko obličje!

Ali vrijeme žurno protječe, pa je bolje da počnem odmah.

Do trenutka kad mi je pala na um zamisao o zločinu, moj život bio je jednostavan i prazan. Oduvijek sam bio nekoristan, ali ni u snu nisam pretpostavljao da sam sposoban za ovakvo zlodjelo... Potječem iz »dobrostojeće« obitelji — oduvijek sam imao sve i ništa. Materijalno, roditelji su mi mnogo pružali, ali zaokupljeni vlastitim poslovima nikad se nisu pretjerano bavili sa mnom, pa sam u djetinjstvu skoro uvijek bio usamljen, izmišljajući igre u praznim sobama ili u vrtu. Ipak, djetinjstvo mi nije bilo nesretno.

Ponekad, da bih se nečim zabavio, potkradao sam roditelje ili drugu djecu, ne zato što bi mi nešto bilo potrebno, nego,.kako sam

rekao, iz puke zabave. U školi sam uvijek bio osrednji (iako vrlo oštrouman i inteligentan) i to zato što mi je sva ta stega sa svojim imperativima bila mrska. Nekako sam se progurao kroz gimnaziju,, ali, nepotrebno je i napominjati, studije nisam završio do danas. No moram požuriti pa ću se samo zadržati na onome što je, na izvjestan način, i pokrenulo lanac događaja o kojima želim govoriti. Bilo bi možda i zanimljivo detaljno pratiti moje postupke kako bi se ustanovila neizbježna povezanost najmanjih i na izgled potpuno nevažnih događaja s onima kasnijim, sudbinskim, jer naš rastrgani život kao da se zapravo odvija unutar čeličnog obruča od koncentričnih krugova, u mekoj ali sveobavijajućoj paučini postojanja koju je izuzetno teško raskinuti i koja je tako gusta da je kroz nju gotovo nemoguće prodrijeti pogledom.

Moj dio paučine u to vrijeme sastojao se od potucanja s društvom sebi sličnih po kontinuiranom lancu zabava, kavana, disko-klubova, hotelskih terasa i privatnih stanova. Tu sam otkrio veliko i za mene tada neobično zanimljivo društvo čiji su članovi bili puni vječitih »velikih ideja« kojima sam se tada divio — već ponešto ostarjeli studenti, pisci i pjesnici koji nikada ništa vrijedno spomena nisu napisali, »filozofi« puni vlastitih razgranatih beznačajnih sistema, »muzičari«, itd. Kako sam bio široke ruke, stekao sam njihovu naklonost kojom sam se uveliko ponosio, kao i njihovim pozivima na razne seanse i terevenke koje su se često pretvarale u prave orgije. Ni na tome se neću potanje zadržati jer kako žive takva društva dobro je znano.

Iako moji roditelji, naravno, nisu imali pojma što se dešava sa mnom, ipak su mi jednog dana, kako nisam napredovao u studijama, ustegli džeparac. Čak su me počeli nagovarati da se zaposlim što mi je strahovito išlo na živce. A uz sve to upao sam i u neke neprilike s djevojkama kojima sam morao isplatiti pozamašne svote. Bio mi je hitno potreban novac i to mnogo novca — ali kako i gdje da ga nabavim?

A onda mi je, iznenada, sinula ideja o toj velikoj krađi i njezinoj izvedivosti. Najprije sam se samo poigravao njome praveći stotinu planova u brojnim časovima dokolice, a onda sam je počeo shvaćati sve ozbiljnije. Zamisao ml se činila sve realnijom, sve spasonosnijom i napokon me sasvim opsjela.

Moj je otac, naime, bio dobar prijatelj jednog poznatog učenjaka, kemičara, u čiju smo kuću često zalazili. On je bio nadaleko poznat pa su čak i Amerikanci otkupili dva njegova pronalaska — neke izvanredno efikasne filtere koji sprečavaju zagađivanje okoline. Mojem je ocu u jednoj prilici sav uzbuđen povjerio da sada radi na svom najznačajnijem izumu i, ako stvari krenu kako treba, na jednom od najvećih izuma našeg stoljeća, ali je energično odbio da kaže o

tome nešto više. Govorilo se i da su ga nekoliko puta pokušale bezuspješno podmititi neke strane sile.

Moj otac bio je jedan od rijetkih prijatelja što ih je imao ovaj usamljeni i svojim radom potpuno opsjednuti čovjek. Često me vodio sa sobom u posjete pa sam tako detaljno poznavao kuću. Znao sam da u kući drži golemu svotu našeg novca i deviza što ih je dobio od inozemnih tvrtki za otkupljene patente. Živio je sam, a često je boravio u institutu gdje je radio duboko u noć. Znao sam satnicu njegova izbivanja i malo-pomalo plan je počeo sazrijevati.

Jedini čuvari kuće (ali dovoljni) bili su veliki, oštri psi. Slobodno su lutali dvorištem i svaki nepoznati čovjek koji bi se, usprkos upozorenjima, usudio nepozvan ući u dvorište proveo bi se loše. Ali ja sam se sprijateljio s njima, često sam ih hranio i oni su me dobro poznavali. Kuća je bila opskrbljena i osjetljivim alarmnim uređajem, no baš je moj otac preporučio starome taj uređaj pa mi je on bio poznat. Mnogo sam planova stvorio i odbacio kad mi se jednog dana ukazala izvanredna prilika. Bio bih lud da je propustim, mislio sam tada.

Prilikom jednog posjeta stari je povjerio mom ocu da je dao ugraditi nov velik sef, ali kako je zaboravan i rastresen, nikako ne može zapamtiti kompliciranu kombinaciju. Zato je brojku zapisao na komadić papira koji je zaključan u ladici. Kad sam to čuo nešto kao da me je presjeklo u grudima! Kakve li prilike! Ladicu je bilo lako razvaliti.. Odabrat ću vrijeme kad starkelja ne bude kod kuće i novac je moj! Samo sam morao biti brz jer postojala je mogućnost da on s vremenom nauči brojeve napamet i uništi ceduljicu. Od uzbuđenosti jedva sam se svladavao. Stigavši kući, šetao sam gore-dolje po sobi i pušio beskrajan lanac cigareta sve dok mi se nije smučilo. Da ne duljim— izabrao sam večer kada će stari dugo ostati u institutu i pažljivo sam se pripremio. Kako sam k njemu mogao zalaziti kad sam htio, uzeo sam otiske brava na vratima i dao izraditi ključeve.

Te sudbonosne večeri, dakle, izašao sam na ulicu dok mi je srce strahovito tuklo i stigao do tramvajske stanice (sjećam se svakog koraka, baš svakog trenutka te tople, zvjezdane noći). Nakon dosta dugog čekanja ušao sam u tramvaj i odmah sjeo na sjedalo jer su mi noge drhtale. Kroz prozor tramvaja promatrao sam poznate ulice i kao da sam ih vidio prvi put.

Što će mi donijeti ova noć? Želio sam da tramvaj vozi dugo, vrlo dugo prije nego budem morao sići, kako bi se sabrao. Ako stvar uspije, otići ću na put, nekamo u inozemstvo, i tamo ću se najprije dobro zabaviti, a onda ću već odlučiti što dalje. Počnem li ovdje trošiti, to će se opaziti i postati sumnjivo. U inozemstvo sam ionako već putovao — naročito u Englesku — ta studirao sam anglistiku, pa sam odlazio preko fakulteta, ili su, pak, roditelji plaćali put i boravak.

Za takva putovanja nisu žalili dublje posegnuti u džep. Vjerovali su da će mi to koristiti za studije. I kad sada otputujem, to nikome neće biti sumnjivo, a ondje me ionako nitko neće nadgledati. Novac ću mijenjati malo-pomalo u raznim bankama i gradovima. Namjeravao sam posjetiti Veneciju, Pariz, itd. Kad se budem vratio, oprezno ću trošiti novac.

Tako planirajući, promaših stanicu na kojoj sam trebao sići. Sišao sam na idućoj, pa sam morao još dosta pješačiti jer je kuća bila u predgrađu. Unaokolo su također bile privatne kuće, a kako je bila subota uvečer stanari su većinom nekamo izišli i prozori su bili mračni.

Hodao sam opustjelim krajem grčevito stišćući u džepovima ključeve. Usta su mi bila potpuno suha. Uzalud sam vlažio usne, one bi se vrlo brzo ponovo osušile. Pirkao je lagan vjetrić i mrsio mi kosu, dok su mi koraci zlokobno i nestvaron odjekivali asfaltom. Nisam više mislio ni na što određeno. Jednom sam se spotakao na nekakvu okruglastu izbočinu — svega se tako jasno sjećam!

A onda, iznenada, ped sobom na cesti ugledao sam neku pognutu priliku koja se njihala amo-tamo i mrmljala sebi u bradu, motreći nešto uz rub ceste.

»Pijanac«, pomislih nezadovoljan. Prišavši bliže, vidio sam da taj prilično loše odjeven čovjek sažaljivo promatra psa koji je ležao uz sam rub pločnika. Vjerojatno ga je pregazio automobil jer je životinja krvarila i očito je umirala. Tiho je i otegnuto skvičala. Htio sam zaobići pijanca, ali je on čuo moje korake, uspravio se, nesigurno se dogegao do mene i uhvatio me za ruku.

— Čovječe... dobri čovječe — rekao je zaplićući jezikom. — Moj pas... Trčao je ispred mene i pregazio ga auto. Da mu... pomognemo... — Čovjek me je, gotovo plačući, vukao za rukav. — Strašna je ova večer. Bio sam pijan, zato se to i dogodilo... A volio me je... i ja njega. Što ću sada? Da ga . .

— Pustite me — rekoh ljutito i pokušah otrgnuti rukav, ali on me čvrsto držao.

— Ja sam kriv — ponavljao je plačno. — Da pokušamo...

Nestrpljiv i na rubu živaca snažno sam ga odgurnuo tako da je zateturao i pao pored zida.

Tada se desi nešto jezovito. Kad je vidjela kako sam gurnuo njezina gospodara, životinja se onako nemoćna i krvava posljednjim snagama pokuša pridići i zalajati na mene. Jedan dugi trenutak gledala me očima punim bola i mržnje, a onda ponovo pade.

U napetom raspoloženju, u kakvom sam bio, taj me se prizor, poput nekog zlokobnog predznaka, dojmio vrlo neugodno i povećao moje uzbuđenje. Požurio sam da se što prije udaljim s tog mjesta, dok je pijanac, i dalje ležeći pored zida, nešto mrmljao plačnim glasom.

Uskoro sam stigao na cilj. Otvorio sam ulazna vrata mračne kuće (na rukama sam imao rukavice), zatvorio ih pažljivo i ušao u dvorište. Veliki me psi odmah opkoliše i počeše mahati repovima. Sa sobom sam donio nekoliko komada otrovana mesa. Ta morao sam ih otrovati kako bi izgledalo da je provalio stranac! Odlučio sam da im dam meso kad budem odlazio. Nisam ih želio vidjeti kako umiru.

Nakon nekoliko pokušaja otvorio sam i druga vrata, pazeći na alarmne uređaje, koji su mirovali ako ste vrata pažljivo otvarali ključevima koji su pristajali. Uđoh u mračno predsoblje osvjetljavajući put baterijskom svjetiljkom. Srce mi je udaralo, a usta i grlo bili su mi tako suhi, da sam prvo otišao u kuhinju, otvorio slavinu i drhtavim rukama ispio dvije čaše vode. To me je osvježilo. Donekle sabran, pošao sam u sobu sa sefom, provalio ladicu, izvadio šifru, a onda sam obio i preostale ladice kako bi izgledalo da provalnik nije imao pojma u kojem je pretincu šifra. Otvorio sam sef i zaprepastio se kad sam ugledao golemu hrpu krupnih novčanica u našem i stranom novcu. Napunio sam dobro džepove i vrećice koje sam ponio sa sobom. Ruke i čelo su mi se oznojili. Pažljivo sam prišao prozoru, presjekao i vanjske žice, a onda pažljivo razbio staklo kako bi izgledalo da je neki spretni profesionalni provalnik onesposobio alarmni uređaj i ušao. Priznajem da sam glupo postupao i tko zna kako bi se sve to na kraju završilo, da se nije desilo ono što se desilo. Vjerojatno bi me uhvatili.

Vratio sam se kroz prozor u kuću da još malo pretražim sobu ne bih li pronašao kakve dragocjenosti. A tada — usred traženja — začuo sam korake u susjednoj sobi! Gotovo izgubivši glavu od straha, zgrabio sam težak bronzani kipić sa stola i stao do vrata. Ona se čas zatim otvoriše i stari učenjak uđe u sobu. Bit će da je danas izuzetno, zbog svojih pokusa, ostao kod kuće. Sva sreća, sine mi kroz glavu, da prije nije čuo buku. A nije ni mogao jer se nalazio u svojem dobro izoliranom laboratoriju.

Jedan čas zaprepašteon je buljio u sav taj nered, a onda se brzo okrenuo i spazio me kraj vrata s podignutim kipićem u ruci. Licem mu se razli takva grimasa zaprepaštenja i straha da sam dokraja izgubio glavu. Učenjak krikne tako dugim i oštrim krikom da sam se skamenio, a zatim kao da me je taj krik pokrenuo. Kao da su me talasi toga krika obavili i upravljali mojim pokretima. Bio sam siguran da se sam još cijelu vječnost ne bih bio sposoban pomaknuti. Ruka mi se podiže još više, noge mi brzo zakoraknuše, a kipić se spusti na starčevu napol ćelavu glavu. Krik se naglo prekine i starac pade. Ustuknuh čak u drugi kraj sobe osjećajući nezadrživu potrebu da i sam urliknem. Mislim da sam i zaurlao, a onda stavio ruku preko usta. Pomislio sam da sam ubio starca ali sam ga zapravo samo ošamutio jer on odjednom skoči i velikom brzinom, poput ranjene životinje, jurne kroz vrata i nestade. Skočio sam kao da me je ošinuo

strujni udar, i pojurio za starcem. Protrčao je kroz drugu sobu i već skakao niz stepenice koje su na kraju hodnika izravno povezivale laboratorij s kućom. Pokušao je zalupiti vrata laboratorija, ali ja sam se već našao na vratima i gurnuo nogu u otvor. On je svom snagom gurao s jedne, a ja s druge strane. Znao sam da sam izgubljen ako uspije zatvoriti teška vrata laboratorija koja su se iznutra zaključavala automatski. Izvan sebe od straha i bola — vrata su mi strahovito pritiskivala stopalo — navalih se na njih, starac popusti i skoro pade. Ušao sam i zalupio vratima. U ruci sam još stiskao kipić. Približavao sam mu se sav izbezumljen. Mora da sam djelovao grozno. On potrči među velike staklene posude i bezbrojne epruvete, vješto se provlačeći. Više nije imao kamo. Čuo sam ga kako teško diše. Da ponovo zaviče, bilo bi besmisleno. Ovdje ga nije nitko mogao čuti. Pojurih za njim a onda sam se naglo zaustavio jer je i on stajao nepomično, zaklanjajući nekom cijevi nekoliko povezanih staklenih posuda. Ispružio je ruke prema meni i očajno zavikao:

— Ne diraj ovo, đavole! Velika je opasnost sa... a onda se njegovi uzvici ponovo pretvoriše u onaj visoki vibrirajući krik jer sam mu se počeo približavati. Htio sam samo jedno: prekinuti taj krik koji me je. izluđivao. Udario sam ga posred glave nekoliko puta. On se srušio a kako sam, ne znajući više što radim i dalje mahnito udarao, razbio sam i jednu od onih spojenih posuda. Iz nje prokulja nekakav gust bijeli dim i začas ispuni prostoriju. Obavijao me i gušio. Smrad je bio nepodnošljiv. Zaslijepljen, potrčao sam do vrata i pipajući potražih bravu. Neko sam vrijeme prtljao kašljući kao da će mi se pluća rasprsnuti. Činilo mi se da sam nakon cijele vječnosti uspio otvoriti vrata. Bila su vrlo teška a ja sam ih tako odlučno povukao i otvorio da sam izgubio ravnotežu, pao s visoke stepenice (vrata su bila na višoj razini nego sam laboratorij) i pri tome prevrnuo stol s epruvetama.. Ono što se tada desilo teško je opisati. Cijelu prostoriju zahvatio je plamen, a ja sam skočio kroz vrata i pojurio. Na svu sreću plamen me nije zahvatio. Kad sam se našao na ulici, kroz velike prozore onog krila gdje se nalazio laboratorij već su lizali visoki plameni jezici. Činilo se da gori nebo.

Ne znam koliko sam trčao kad se prolomi nekoliko snažnih, uzastopnih eksplozija. Na kućama su otvarali prozora. Uspaničen, požurih da se što prije izgubim.

Ostalo sam saznao iz novina. Učenjakova kuća izgorjela je do temelja. Vatra se brzo proširila i eksplozije su bile tako snažne da je, kad su stigli vatrogasci, ostalo samo zgarište. Oštećeno je i nekoliko susjednih kuća. Na zgarištu su jedva pronašli dijelove leša. Naravno, ništa više nije ukazivalo na provalu, krađu ili ubojstvo. Sve se službeno pripisalo nesretnom slučaju, vatri koja je naglo planula u laboratoriju punom vrlo zapaljivih smjesa, vjerojatno za vrijeme

nekog eksperimenta. Svi tragovi učenjakova rada na novom senzacionalnom otkriću bili su uništeni.

Dobro je da me te noći nije nitko vidio kad sam se vratio kući, jer bio sam u strašnom stanju. Sav sam drhtao, a kad sam koračao jedva sam osjećao noge. Mučnim i sporim pokretima (negdje iz dubine i tuposti šoka i sam sam se čudio sporosti svojih kretnji) popeo sam se u sobu i odmah se srušio na krevet. Ostao sam tako vrlo dugo, ne gaseći svjetlo, očiju upiljenih u jednu točku na stropu. Nisam se mogao ni pomaknuti, kao da mi je tijelo od olova. Ništa nisam osjećao, nizašto nisam mario. Da su oko mene počeli letjeti meci, ne bih se prenuo ni obratio pažnju. Bilo mi je kao da se nalazim pod nekom vrstom anestezije — misli su mi bile mutne i teške, ali podnošljive. Grižnja savjesti i potpuna svijest o zločinu pojavili su se tek mnogo kasnije. Pod izgovorom da sam obolio nisam izlazio iz sobe. Ubojica! Ovu riječ još nisam pravo shvaćao. Znao sam samo da više nikada neću biti onaj stari...

Kad sam se nakon tjedan dana agonije i grižnje savjesti malo oporavio, odlučio sam prognati mračne osjećaje stalnim kretanjem, jer sam se bojao da ću poludjeti budem li mirovao. Na kraju krajeva, ipak sam bio vrlo bogat i slobodan. Ubrzo sam otputovao u inozemstvo...

* * *

U Londonu, a poslije i u Parizu, živio sam na širokoj nozi. Takva terapija pokazala se kao vrlo uspješna: bauk savjesti ostao je na pristojnoj udaljenosti. Svota koju sam ukrao bila je golema (naravno, uspješno sam je prokrijumčario preko granice), pa se me držali za bogatog i vrlo misterioznog stranca. Žene s kojima sam se zabavljao svašta su nagađale o meni, ali mi nitko nije znao čak ni pravo ime, a kamoli što drugo. To je mojoj osobi davalo poseban čar. Upravo fanatično sam nastojao da nikad ne budem sam, da sam uvijek u raspoloženom ili preciznije rečeno — raskalašenom društvu. Napokon sam mogao živjeti onako kako sam želio oduvijek. I u Londonu i u Parizu (svijetlom i šarenom) osjećao sam se kao da plovim njihovim prostorima, a kamo... to uopće nije bilo važno. Sve kao da je bilo razbijeno u tisuće djelića, raskidano, ali ja sam se osjećao slobodnim. Zaronio sam u bajku, svakidašnji se sivi život povukao a zajedno s njim i sva ona mračna čudovišta grižnje. I baš kad se činilo da sve teče kako treba, nešto se čudno počelo događati sa mnom.

Iznenada sam osjetio potrebu da malo predahnem jer me je obuzela neka tajanstvena klonulost. Jedne mi večeri žena i kojom sam trenutno ludovao zabrinuto reče da sam vrlo blijed i upita je li mi pozlilo. Pogledao sam se u zrcalo i zaista — moje lice, inače rumeno i često zažareno od pića, dobilo je. potpuno brskrvnu nijansu. Ruke su mi također postale sasvim blijede, pa su mi čak i mjesta pod noktima

izgubila boju. Pomislio sam da je to posljedica neprestanog opijanja, pa sam odlučio da malo usporim tempo. No ti su simptomi ostajali i ja sam sve više slabio a s vremena na vrijeme bilo mi je i mučno. Prestao sam se opijati i počeo uzimati vitamine i sredstva za jačanje. Slabost prođe a onda se vrati. Uplašen, posjetio sam liječnika koji me je odmah poslao specijalistu. Na kraju mnogih pregleda i pretraga bio sam izmoren i još više uplašen, svjestan da je situacija ozbiljnija nego što sam mislio. Liječnikovo lice nije djelovalo nimalo umirujuće kad mi je rekao da određenog dana dođem po nalaz. Gledao me nekako čudno, kao da jedva krije veliku zabrinutost.

Toga sam se dana teškim koracima popeo širokim bolničkim stepenicama. U tih nekoliko dana vratila se strepnja, a zajedon s njom počeo je nov velik napad mojih starih neprijatelja, jezovito upornih fantoma. Napredovali su sporo ali sigurno i u velikom broju, povlačeći se samo da bi obnovili napad, čekajući čas kad će ponovo ovladati mojim mislima uz zlurado, otegnuto, trijumfalno zavijanje.

Učinilo mi se da me je bolničarka pred liječnikovom kancelarijom nekako čudno, skoro uplašeno pogledala, a onda je brzo odvratila pogled i rekla mi da mogu ući.

Liječnik je sjedio za velikim stolom, nagnut nad spise velikog formata, a kad sam otvorio vrata tako se naglo trgnuo da su mu naočale kliznule s nosa i pale na stol. On ih automatskom kretnjom podigne prema svjetlu i kad vidje da nisu oštećene, pažljivo ih složi i stavi u futrolu. Rukom mi pokaže da sjednem a sam ustade i ode do prozora. Neko je vrijeme šutio i gledao van.

— Ovo je najnevjerojatnija stvar koju sam ikada u životu vidio — reče muklo i nakašlje se. — Jeste li... Vi ste vjerojatno radili u nekom laboratoriju na ispitivanju... raznih kemijskih spojeva. Po zanimanju ste kemičar?

— Ja osobno ne. Ali često sam bio kod jednog svog prijatelja, učenjaka. On se time bavio. Često sam bio i u njegovom laboratoriju, ali...

— I tada se nešto desilo? — upita on naglo. Oznojih se. Ovo me pitanje preseneti, no onda sam rekao sebi da on ne može znati ništa o onom događaju. Nekako sam se pribrao.

— Da, razbilo se nekoliko posuda s kemikalijama. Ja sam bio tamo...

— Što se desilo njemu? — upita doktor brzo i napeto. Neko sam vrijeme šutio, zbunjen i oznojen. Što da mu odgovorim? On ne zna ništa od onoga što se desilo u mojoj domovini, ali sam ipak morao biti vrlo oprezan. Pa ma i riskirao, morao sam mu reći nešto približno istinito, ako hoću pravu dijagnozu. Sada mi je već bilo jasno da sam se u laboratoriju zarazio nekom opasnom i tajanstvenom bolešću. Onaj dim, zagušljiv i smrdljiv...

— Mrtav je — odgovorih. — Izbio je požao, došlo je do eksplozije i on je poginuo. Ja sam se spasio. Hoćete li... hoćete li mi reći što je zapravo sa mnom? — Rupčićem sam obrisao hladan znoj. Neki strašan predosjećaj budio mi se u dubinama bića. Sav sleđen, čekao sam odgovor. Liječnik malo posuti, nakašlje se i zbunjeno prijeđe rukom preko čela. Još je stajao kraj prozora i gledao van.

— Ne znam kako da vam ovo saopćim. Starim i to mi je svaki put sve teže, do đavola. Ali evo istine: teško ste bolesni. Riječ je o jednoj opakoj bolesti koju uza sve svoje znanje nisam bio u stanju sa sigurnošću dijagnosticirati, neka zaraženost na osnovi radioaktivnosti, ali ne obična kontaminiranost radijacijom nego... nešto drugo... Kao da ste bili izloženi nekoj vrsti dezintegratora koji od tada polako ali sigurno potpuno bezbolno razara stanice vašeg tijela. Tako nastaju promjene koje još ne mogu... odrediti.

— Ima li lijeka? — protisnuh.

— Bojim se da nema. Nikakvog.

— Znači, umrijet ću?

Tom je jadnom čovjeku, čini se, bilo jednako mučno govoriti o tome kao i meni, iako mu nije bilo prvi put. On pusti da tišina dade odgovor. Pred očima mi se zacrni, no ipak sam ostao priseban.

— Koliko mi još ostaje?

— Ja bih vam dao... još oko šest mjeseci, ali možda će trebati i manje... Vaša bolest je tako nova i neobična da ću vas uputiti u jedan institut gdje će vas detaljnije ispitati i reći vam nešto više. Tamo imaju najmodernije uređaje.

— A hoće li mi pomoći?

— Bojim se da neće. Pomoći nema. Strahovito mi je teško da vam moram ovako govoriti, ali vi vjerojatno želite samo istinu. Jedino što tamo mogu učiniti jest da vam pruže pomoć i njegu za sve vrijeme dok...

— Razumijem. Je li moja bolest zarazna?

— Nije.

— Hoće li... hoće li smrt biti bolna?

— Mislim da neće. Naravno, ništa pobliže ne mogu reći, jer vaša je bolest vrlo tajanstvena, ali ako vas do sada ništa nije boljelo neće ni ubuduće. Stanice vašeg tijela malo-po-malo dezintegriraju i to, koliko sam uspio razabrati, u dosta pravilnim lančanim reakcijama. Proći će neko vrijeme dok bolest ne stigne do vitalnih organa, no... u ovih šest mjeseci mogli bi se pojaviti neki popratni simptomi. Koliko mogu prognozirati oni će biti i vrlo neobični, tj. nepredvidivi, jer supstanca kojom ste zaraženi izaziva neke nesvakidašnje reakcije u organizmu. Kakvi će biti ti simptomi i kada će se pojaviti, ako se uopće pojave, to sada još ne mogu reći...

Iz bolnice sam izašao kao u snu. Misli su mi bile gotovo blokirane

kao poslije ubojstva. Dugo sam lutao gradom ne znajući kamo da odem i što da učinim. Pogled mi je bio tako unezvjeren da je privlačio pažnju, pa su se ljudi okretali za mnom. Da to spriječim, u jednoj trgovini kupio sam naočale za sunce kako bih kako-tako sakrio svoj prestrašeni izraz. Tumarajući, naišao sam i sjeo na klupu u onom. dijelu gdje je bilo najmanje ljudi. Promatrao sam užurbane golubove, ali ih, zapravo, nisam vidio. Još nisam govorio: »Uskoro ću umrijeti, uskoro svijet za mene neće više postojati, gotovo je!«, nego sam se tek pitao: »Što je to? Što se desilo?«, kao u zlokobnom polusnu - nakon noćne more. Znao sam, međutim, da ovaj put neće biti spasonosnog buđenja ili, bolje rečeno, ovo je i bilo buđenje, to je bilo ono najstrašnije, buđenje nakon dugog, nestvarnog, ludog sna. Ne ne, natrag u san, natrag u san — stvarnost je previše jezovita! Ustao sam s klupe i nastavio lutati. O, strahote! Nekad primamljive, rascvale, rasvijetljene pariške ulice kojima sam obično brzao u srce frenetičnih noći provoda, sada su se pretvorile u prašumu a ljudi oko mene u nepomične, ravnodušne orhideje. Nije bilo izlaza! Nikakva izlaza! U sumrak sjedoh ponovo na jednu klupu. Crne naočale davale su večeri dublju, sudbonosniju i bezizlazniju nijansu. Sada su već naočale za sunce bile upadljive, ali ih nisam skidao. Bolje i to nego moj pogled — strašan pogled probuđenog osuđenika na smrt.

Bio sam strahovito umoran, a u hotel se još nisam želio vratiti. Iako nije bilo zima, zubi su mi cvokotali. Drhtao sam. Mehanički, jedva gledajući kuda idem, ušao sam u kino i sjeo na stolicu nesvjestan bilo čega oko sebe. Ipak, postupno sam razabrao da se davala neka trivijalna, pornografska komedija. Platnom je defilirala beskrajna procesija golih tjelesa u najrazlicitijim pozama, a publika se smijala. Valovi smijeha obaviljali su me i kao da su mi se rugali. Još sam imao crne naočale. Obuze me fiksna ideja da se na ekranu prikazuje moj ništavi, trivijalni i glupavi život, a ovaj smijeh samo je komentar okrutnih bogova. Naglo sam ustao i izišao.

Ne znam kako sam se vratio u hotel. U sobi sam dugo sjedio u mraku, bulјeći pred sebe. Prošao je sat, pa još jedan. Nisam mogao pomaknuti ni jedan dio tijela. Mrak je postajao sve gušći. Još se nisam potrudio da skinem crne naočale. Nakon nekoliko sati s velikim naporom podigao sam ruku i dohvatio slušalicu telefona. Trudeći se da mi glas zvuči mirno, kazao sam djevojci s kojom sam se zabavljao da noćas neću izlaziti.

Neću opisivati probdjevenu noć — najstrašniju noć u mojem životu. Idućeg jutra ustadoh, odvojih poveću svotu novaca, adresirah je na onu sad već tako delaku djevojku; manje svote uputio sam na još nekoliko mjesta, spakirao se i sišao niz stepenice. Naravno, nisam namjeravao otići u institut u koji me slao liječnik, a gdje mi ionako nisu mogli pomoći. Želio sam otići kući, roditeljima, ali prije toga, da

bih se bar malo sredio, namjeravao sam otići u neko malo planinsko selo, gdje me nitko ne poznaje, negdje u Alpama, na primjer, koje sam oduvijek želio vidjeti i tamo ću...

* * *

Ponovo osjećam klonulost koja na mahove postaje sveopća, a zatim malo popusti. Ne smijem umrijeti ovdje, u ovoj nepoznatoj sobi. Moram otići u... ali tek kad završim s pisanjem. Neću ni dospjeti napisati sve što sam namjeravao pa ću iznijeti samo ono glavno.

Seoce u koje sam stigao nalikovalo je na svijetli i pravilni dragulj u srcu golemih planina. Iako nikad nisam pretjerano mario za prirodne ljepote, od prizora zastajao mi je dah. Vrhovi pokriveni snijegom i duboki klanci kao da su predstavljali okamenjenu sliku sudbine nekog prastarog, nespoznatljivog diva koji je znao mnoge, davno izgubljene tajne. Tako sam duboko uranjao u ovaj pejzaž da sam načas zaboravljao i svoju bolest, pa sam se i sam osjećao neprolaznim, vječnim. Međutim, ovo potraj a samo kratko, a zatim se ushićenje razbije, svijest o svemu se vrati i bol se pojača.

Moji domaćini bili su ljubazni, jednostavni i vedri. U društvu tog starijeg bračnog para osjećao sam se gotovo preporođen. Izbrazdani, postojani ljudi i sami nalik na čudne stijene.

S prozora moje sobe pružao se veličanstven pogled i za najturobnijih trenutaka, kad su me strah i očaj najjače zapljuskivali, sjedio bih nepomičan pored prozora, očiju uprtih u najviše snježne vrhove.

Duge su mi šetnje godile. Stizao sam često do rubova dubokih klanaca, ponora i usjeklina. Tu bih zastao osjećajući se na trenutak ponovo snažnim, jer sam na takvim mjestima mogao donijeti konačnu odluku: da li da se bacim u jednu od tih provalija i tako uz podrugljivi, prkosni smijeh preduhitrim tu ogavnu sudbinu ili da se mirno vratim u selo. Volio sam te opasne igre na rubovima bezdana, jedina zabava koja mi je još preostala. Kretao sam se po najnesigurnijim mjestima izazivajući sudbinu. Osjećao sam da smo ja i ona, napokon, ravnopravni suigrači. Tako sam provodio čitave dane a ponekad i večeri kad se dolaskom tame povećala i opasnost.

Ali morao sam te igre prekinuti jer me je na šetnjama počela pratiti sa svojim psom jedanaestogodišnja unuka mojih domaćina, neobično lijepa i ljupka djevojčica. Kakve li slike! Čovjek kao ja na bezazlenoj, romantičnoj šetnji s djevojčicom i psićem! Ona me je, kako je inače bila usamljena, vrlo zavoljela, a moram priznati da sam se i ja malo zaljubio u nju. Kako sam dobro govorio jezik, proveli smo mnogo vedrih časova razgovarajući rukama i tu su nas razgovori nasmijavali. Njezina naklonost vrlo mi je godila pa bih ponovo živnuo, ali to je veća bila tjeskoba kad se, poslije prepuštanja zaboravu, pomaljala svijest o strašnoj situaciji u kojoj sam se nalazio.

Međutim, mogu reći da sam se nakon nekog vremena provedenog ovdje relativno smirio, čak su i napadaji slabosti i mučnine postali rjeđi, a sklopio sam i neku vrst primirja i sa savješću. Sada kad sam i sam bio osuđen na jezovitu smrt, fantom čovjeka kojeg sam ubio kao da se, zadovoljan, malo povukao. Jednostavno sam se prepustio ovom životu ne misleći ni na prošlost ni na budućnost. A onda se jednog dana desilo nešto tako strahovito da...

Već sam pomišljao da nastavim svoj put u domovinu, jer želio sam umrijeti u svom rodnom gradu, pa sam jedne večeri odlučio da ću prekosutra na put. Idućeg jutra ustao sam kasno jer obično dugo u noć nisam mogao zaspati. Preko dana sam mogao donekle odagnati strah i nemir, ali s nailaskom noći i sveopćeg muka, vraćili su se i obnovljenim me snagama napadali tako da sam dobar dio noći provodio u besanim grčevima. Često bih zaspao tek pred zoru pa se moj nemirni san ujutro nastavljao. Umoran i pod dojmom teških snova, toga jutra položio sam noge na hladni pod, pričekao da mi se glava razbistri, te ustao s kreveta i sporim koracima prišao ogledalu s namjerom da se, kao i obično, umijem i uredim za doručak. Polako sam podigao oči i pogledao se u zrcalo, a onda sam tako naglo ustuknuo da sam gotovo pao na leđa. Ne znam kako mi je uspjelo zadržati krik koji bi vjerojatno uzbunio cijelu kuću. Čvrsto sam pritisnuo ruku na usta i ostao tako neko vrijeme, širom razrogačenih očiju buljeći u svoj lik. Nedostajalo mi je skoro pola glave!! Odozdo nagore vidio sam neobrijanu bradu, obraze, nos, oči i polovinu čela — to je bilo sve! Zgranut, stavio sam ruke na glavu i pod prstima osjetio nevidljivu kosu i lubanju, ali u ogledalu sam držao ruke u zraku, u praznini! Gornji dio glave nije se vidio! Je li to moguće? Polovina glave postala mi je nevidijiva! Sagnuo sam glavu. Tamo gdje je vidljivo čelo završavalo pa do stražnjeg dijela lubanje kao da je bilo neko mutiio staklo pod kojim sam ugledao nejasne ali vidljive konture mozga. Tjeme mi je postalo prozirno! U glavi mi se zamuti i padoh na koljena u polusvijesti od strave. Ne znam koliko sam ostao u tom položaju. Kad sam. malo došao k sebi, osjetio sam nezadrživu potrebu da vičem i urlam iz sve snage. Krajnjim sam se naporom suzdržao, bacio se na pod koliko sam dug i širok i zajecao. Puzao sam po podu i plakao u teškom očaju. Liječnik me je u Parizu upozorio da bi se mogli pojaviti neočekivani simptomi moje bolesti koji se ne mogu prognozirati — i evo! Tko bi mogao i pomisliti da će mi pojedini dijelovi tijela postati nevidljivi! Da ću izgledati kao na j fantastični je čudovište! Ležao sam na podu, preslab da ustanem, i poluglasno ridao. Kao da je to bio vrhunac mojih muka. Sto sada? Kako ću među ljude? Više nije moglo biti ni govora o povratku u domovinu! Ta kako ću se tamo pokazati roditeljima i znancima? Kako bi ovakav putovao?

Satima sam ležao na podu u nemoćnoj obamrlosti. Kad je poslije

podne domaćica pokucala na zaključana vrata, uspio sam samo protisnuti da se ne osjećam dobro i da ću ostati u sobi.

Kakvu li sam kaznu navukao na sebe kad sam ubio učenjaka i iz posuda oslobodio onaj paklenski plin! Dobro da njime nisam zarazio cio grad! Stari učenjak vjerojatno je proučavao taj plin u malim količinama (to je bila neopisiva sreća u nesreći), pa sam se plinom zarazio samo ja, a kasnije se, izgubivši prvotnu snagu, plin razišao.

Tek sam se uvečer nekako prenuo iz obamrlosti. Morao sam nešto pojesti, želudac mi je bio potpuno prazan. Nabio sam na glavu šešir, što sam ga srećom kupio u Parizu, i nastojeći da ne izgledam očajan, sišao sam i zamolio stanodavku da mi u sobu donese nešto za jelo...

Snaga mi je na izmaku. Već pišem s mukom, sve se češće odmaram, pa moram požuriti da završim kako bih imao snage da na kraju učinim ono što sam naumio, da odem duboko u planinu i tamo...

Popratne pojave moje bolesti nisu prestale time što mi je pola glave postalo nevidljivo. Uskoro mi se to desilo s jednom šakom, a onda i s drugom. Sada sam izlazio sa šeširom čiji sam obod navukao sasvim do očiju i s rukavicama koje nikada nisam skidao, često ni kad sam bio sam jer nisam mogao podnijeti pogled na svoje nevidljive ruke. Nikad se nisam privikao na svoj jezovito nepotpun lik u ogledalu, ali ipak — s vremenom — naučio sam ga promatrati s manje groze.

Nakon dva mjeseca ruke su mi postale prozirne do ramena, a zatim noge i trbuh. Kao da sam od stakla ili leda. Mogao sam, (ali to nisam često činio), promatrati svoje unutrašnje organe preciznije nego na rendgenskoj snimci. Malo-pomalo i unutrašnji organi postadoše nevidljivi, pa kada bih se skinuo, vidjeli su se još dijelovi torza, vrat i donji dio glave. Činilo se kao da vise u zraku nepoduprti, nepovezani, kao da nemaju sa mnom nikakve veze. Oko njih samo praznina, kao da sam postao zrak, nepotpun, razbijen čovjek. Da, baš tako sam izgledao — razbijena slika čovjeka čiji su se neki dijelovi izgubili. Naočigled pretvarao sam se u ništavilo. Najteže mi je bilo kad je grudni koš postao proziran, tako da sam mogao vidjeti srce, ja koji sam do tada vjerovao da sam bez srca! (Gle, još mi je ostao kakav-takav smisao za humor!) Onda mi je i srce postalo prozirno. Doimalo se kao komad leda i to baš sada kad sam prvi put u životu pokazivao snažne ljudske osjećaje. Znao sam da mi se kraj sve više primiče, jer će organi koji su do sada bili samo nevidljivi (pod rukom sam, naravno, još osjećao udove i mogao sam se njima služiti) uskoro sasvim dezintegrirati. Međutim, do sada sam se već bio potpuno pomirio sa sudbinom. U toj stravičnoj kazni pronašao sam i izvjesnu dozu ironične simbolike. Oduvijek sam bio šupalj. I dok sam imao tijelo bio sam možda prazniji i prozirniji nego sada. Kao da sam

postao čovjekom tek sada kada zaista nestajem.

Put do pomirenja sa sudbinom bio je dug i mučan. Vijugao je kroz stravične noći i zore čije sam čelično, ravnodušno svjetlo dočekivao budan. Ali, na kraju ipak je došlo to pomirenje! Bila je to posljednja stanica na mojem fantastičnom putu. Sumrak je postao ujednačenijL Više se nisam bojao da budem sam. Grižnja i fantomi su nestali. Nije to bila puka rezignacija, nego i svjesna, konačna predaja.

Jedino me je nestanak donjeg dijela glave ponovo uznemirio jer sam sada mogao izlaziti samo s duboko navučenim šeširom i širokim šalom omotanim oko donjeg dijela lica. To nije bilo upadljivo jer je stigla oštra zima. Tko zna zašto, ali oči nisu nestale. Kad je već sve drugo postalo najprije prozirno, a onda sasvim nevidljivo (još jedna ironija: posljednji su otišli spolni organi — oni su dosta dugo sami visili u zraku kad bih se potupno svukao, kao da mi se rugaju), oči su još bile tu, zažarene, duboke, kao da sam sada sav bio samo te oči koje su još mogle gledati.

Više nisam mogao šetati s unukom svojih domaćina jer sam se plašio da će mi naglo pasti šešir ili šal. Tako je nestala i ta jedina radost mojih posljednjih dana. Nisam znao kako da joj to objasnim. Na sreću, ona je uskoro otputovala k roditeljima u jedno udaljeno mjesto. Pozdravio sam se s njom koliko sam mogao, ne skidajući šešir i šal. Izgovorio jam se teškom prehladom i glavoboljom. Na rastanku mala je čak i zaplakala što me je duboko dirnulo.

Sada sam šetao samo s njezinim psićem. I on me je mnogo volio i nije se odvajao od mene. Sjetio sam se onog umirućeg i okrvavljenog psa koji me je, poput kobna predznaka zločina, gledao s velikom mržnjom kad sam mu udario gospodara. Odanost ovog psića koji mi se toliko umiljavao na šetnjama, bila mi je neka vrst čudne utjehe kad sam mislio što se sve zbilo one već tako daleke noći...

Slabeći sve više, shvatio sam da smrt nije više pitanje tjedana nego dana. Užasavao sam se pomisli da umrem u ovoj sobi. Osim očiju (i naravno odjeće) bio sam sasvim nevidljiv, pa nisam smio ni zamisliti grozu svojih domaćina kad bi me pronašli. Ne, moja smrt ne smije izazvati onakav skandal kakav bi uslijedio. Liječnici i učenjaci ispitivali bi moje nevidljivo tijelo i... Ne, već sam odlučio da ću, kad budem osjetio da mi se bliži kraj, otići daleko u planinu, u najzabitiji i najdublji klanac i tamo nestati, što dalje od staza i putova, da nitko ne osjeti smrad mojeg leša. Prije toga poslat ću ovaj tekst najboljem prijatelju (ako sam takvog imao) iz mog nekadašnjeg društva u domovini. On neka s ovim stranicama učini što želi. Ako mi uopće povjeruje.

Evo, završavam. Za koju minutu otputit ću se u snježne planine — još imam toliko snage. Kao što sam već rekao, ne žalim ni za čime. Posljednja mi je želja da u fijuku ledenog vjetra koji bude puhao

klancem, što ću ga izabrati za svoju grobnicu, bude bar. dalek i mutan prizvuk oproštaja. Također želim da ovaj tekst pročita što manje ljudi, a oni koji ga pročitaju da ga s jezom i gnušanjem odgurnu od sebe...

Arthur C. Clarke: Zraka smrti

Let There Be Light

Prevela Mia Ostoja

Ponovo je razgovor skrenuo na temu o zrakama smrti i neki se podrugljivi kritičar rugao starim znanstveno-fantastičnim stripovima čije su korice često prikazivale raznobojne zrake koje u svim pravcima siju smrt.

— Kakva teška pogreška — prezrivo je promrmljao. — Svako je vidljivo zračenje neopasno, jer da nije tako, nitko od nas ne bi bio živ! Zato bi svatko trebao znati da su zelene, ljubičaste i kockaste zrake najobičnija besmislica. Možemo čak izreći pravilo: ako je zraka vidljiva, onda ona ne može raniti.

— Zanimljiva teorija — reče Harry Purvis — ali se nikako ne slaže sa činjenicama. Jedina zraka smrti za koju osobno znam bila je potpuno vidljiva.

— Zaista? Koje je bila boje?

— Reći ću vam sve za koju minutu ako želite. Ali kad već govorimo o tome...

Uhvatili smo Charlieja Willisa prije nego što se uspio išuljati iz bara i nakon nekoliko džudo zahvata čaše su nam opet bile pune. A tada je u »Bijelom jelenu« zavladala znatiželja i iščekivajuća tišina koju su redoviti gosti prepoznali kao uvod u još jednu od nevjerojatnih Purvisovih priča:

... Ako se tako može reći. Edgar i Mary Burton nisu uopće bili jedno za drugo, i nitko od njihovih prijatelja nije mogao shvatiti zašto su se uopće vjenčali. Možda bi se to cinički moglo ovako rastumačiti: Edgar je bio gotovo dvadeset godina stariji od svoje žene, a zaradio je 250.000 funti na burzi, nakon čega je neuobičajeno rano napustio posao. Vjerojatno je sebi postavio taj financijski cilj i teško radio da ga ostvari. A kad mu je bankovni račun dostigao željenu svotu, istog je trenutka izgubio svaku ambiciju. Od tada je težio da živi na selu i htio se u starosti samo posvetiti svom jedinom hobiju — astronomiji.

Mnogi se ljudi čude tom zanimanju za astronomiju jer ga ne mogu povezati s oštroumnošću i darom za posao, pa čak ni sa zdravim razumom. To je potpuno pogrešno — sa žarom nastavi Harry. — Bio

sam jednom gotovo opelješen do gole kože kad sam s profesorom Kalifornijskog tehnološkog instituta igrao poker. No što se tiče Edgara, u njemu se poslovni dar, čini se, sukobljavao s njegovom sanjarskom rastresenošću. Kad je zaradio željenu svotu, novac je za njega izgubio svako značenje. To se dogodilo sa svime čime se bavio, osim konstruiranja sve savršenijih i većih reflektorskih teleskopa.

Kad se povukao, Edgar je kupio lijepu staru kuću visoko iznad jorkširskih močvara. Te močvare nisu toliko sumorne i puste kako se obično misli; s njih se, naime, pruža prekrasan pogled, a »bentlevem« se u grad stiže za petnaestak minuta. Unatoč tome, ta promjena nije odgovarala Mary, i moramo priznati da je shvaćamo. Nije se imala čime baviti. Posluga je obavljala sve poslove u kući, a njoj nije preotalo drugo nego da utuče vrijeme jašući, čitajući knjige kao što su »Brbljavac« i »Ladanjski život«, i to od korica do korica, ali unatoč tome — bilo joj je dosadno.

Nakon četiri mjeseca pronašla je ono što joj je nedostajalo: srela ga je na dosadnoj seoskoj zabavi. Bio je to metar t devedeset visok bivši Coldstreamov gardist koji je potjecao iz obitelji što je normanska osvajanja smatrala nepristojnim nasiljem. Zvao se Rupert de Vere Courtenay (da ne spominjem ostalih šest imena!) a svi su ga smatrali najpoželjnijim neženjom u cijelom tom kraju.

Prošla su puna dva tjedna prije nego što je Rupert, koji se strogo držao otmjenih pravila ponašanja engleskog džentlemena i koji je bio odgojen u duhu najboljih aristokratskih tradicija, podlegao Marynim čarima. Rupertova je predaja bila ubrzana pokušajem njegove obitelji da ga oženi plemenitom Felicity Fauntleroy, za koju se baš ne bi moglo reći da je bila ljepotica. Naime, toliko je nalikovala na .konja da je za nju bilo vrlo opasno da prođe pokraj očevih glasovitih konjušnica u vrijeme kroćenja pastuha.

Maryna dosada i Rupertova odluka da iskoristi posljednju priliku za spas — doveli su do neizbježnog rezultata. Edgar je sve rjeđe viđao svoju ženu koja je pronalazila nevjerojatno mnogo razloga za svoje sve češće odlaske u grad. U početku mu je čak bilo drago da se krug njezinih poznanika tako brzo širio, a prošlo je nekoliko mjeseci prije nego što je shvatio što se, zapravo, zbiva.

Prilično je teško skrivati bilo kakvu tajnu vezu u malom seoskom gradiću kakav je bio Stocksborough. A tu je gorku činjenicu morala svaka generacija ponovo iskusiti, pa i platili mnogim žrtvama. Edgar je slučajno otkrio istinu, iako bi mu to prije ili kasnije rekao neki dobar prijatelj. Bio se dovezao u grad »rollsom« da prisustvuje sastanku mjesnog astronomskog društva, budući da je Mary već prije otišla »bentleyem«. Pri povratku kući zadržala ga je gužva na ulici, koja je nastala nakon završetka posljednje predstave u mjesnom kinematografu. U središtu gomile ugledao je Mary u društvu zgodnog

mladog čovjeka kojega je Edgar već prije negdje vidio, ali se u tom trenutku nije mogao sjetiti njegova imena. Možda se toga ne bi ni sjetio, da se iduće jutro Mary nije izdala spomenuvši mu da jučer nije uspjela dobiti kartu za kino, pa je zato provela dosadnu večer u društvu jedne svoje prijateljice.

Iako zadubljen u proučavanje promjenljivih zvijezda, Edgar je zbrojio dva i dva te shvatio da mu žena namjerno laže. Nije se odao, niti pokazao da sumnja, iako su te njegove sumnje potvrđene na mjesnom lovačkom plesu. Premda je takve priredbe mrzio (a ova se, na nesreću, održavala baš kad je Orion prolazio kroz svoj minimum, pa će mu tako promaći neka važna promatranja), shvatio je da će tamo sigurno susresti Maryna pratioca, budući da će svi mještani biti prisutni.

Vrlo je lako pronašao Ruperta i započeo s njim razgovor. Iako je mladom čovjeku, čini se, bilo pomalo neugodno, bio je vrlo simpatičan sugovornik i Edgar se iznenadio kad je shvatio da mu se čak sviđa. Ako njegova žena već mora imali ljubavnika, potpuno se slagao s njezinim izborom.

I tako je nekoliko slijedećih mjeseci sve ostalo nepromijenjeno, ponajviše zbog toga jer je Edear bio vrlo zaposlen oko brušenja i oblikovanja 35-centimetarskog ogledala, pa nije imao vremena ni za što drugo. Dva puta tjedno Mary je odlazila u grad, tobože u posjet prijateljima ili u kino, a vraćala se obično nešto prije ponoći. Edgar je mogao vidjeti svjetla automobilskih farova još kilometrima daleko kako osvjetljavaju močvaru; zrake svjetla okretale su se i zavijale, te mu se činilo da njegova žena prebrzo vozi kući. Takva je vožnja bila i jedan od razloga što su rijetko izlazili zajedno u grad. Edgar je bio siguran ali i oprezan vozač, i njegova uobičajena brzina vožnje bila je 20 km/h sporija od Maryne.

Oko tri kilometra prije kuće, automobilska bi svjetla nestala na nekoliko minuta jer je cesta zavijala iza brda. Na tom je mjestu bio opasan, oštar zavoj koji bi više odgovarao nekom alpskom krajoliku negoli nizijskoj Engleskoj. Cesta je prolazila pokraj ruba litice, ispod koje je zjapio sto metara dubok ponor, prije nego što je skretala prema kući. Kada bi automobil prešao zavoj, prednji bi farovi potpuno osvijetlili kuću, te je u mnogim noćima, dok bi sjedio za okularom svog teleskopa, Edgar bio uznemiravan tim iznenadnim blijeskom. Na sreću, tim se dijelom ceste rijetko vozilo noću, jer bi inače promatranje zvijezda bilo gotovo nemoguće. Naime, Edgaru je trebalo deset do dvadeset minuta da mu se oči potpuno oporave od izravnog blijeska automobilskih farova. U početku to ga nije mnogo smetalo, ali kad je Mary počela izostajati četiri do pet puta na tjedan, postalo je vrlo neugodno. Edgar je zato odlučio da nešto mora poduzeti.

Zacijelo ste uočili — nastavio je Purvis — da se Edgar vrlo neobično vlada za normalnog čovjeka. Naime, ako netko toliko promijeni svoj način života da od zaposlenog burzovnog mešetara postane gotovo pravi pustinjak koji živi usamljeno u jorkširskim močvarama — sigurno je vrlo neobičan. Pa ipak, oklijevao bih ga nazvati nekim gorim nazivom od običnog ekscentrika, no samo dok se Maryni ponoćni dolasci nisu počeli miješati u njegova promatranja zvijezda. Pa čak i tada, moramo priznati da je bilo neke lude logike u njegovim postupcima.

Prestao je voljeti svoju ženu prije nekoliko godina, ali joj je ipak zamjerio što je pravila budalu od njega. A Rupert de Vere Courtenay je bio, čini se, simpatičan momak, pa bi tak učinio dobro djelo da ga oslobodi Mary. I tako se dosjetio jednostavnom rješenju, do kojeg je, točnije rečeno, došao — u zasljepijujućem bljesku ideje. Kažem u »zasijepljujućem blijesku« jer dok je žmirio zaslijepljen svijetlom automobilskih farova, Edgar se dosjetio jedinom savršenom ubojstvu za koje znam. Čudno je kako nevažne sitnice odlučuju o ljudskom životu! Iako ne volim govoriti protiv najstarije i najcijenjenije znanosti, ipak se ne može nešto poreći: da Edgar nije postao astronom, on ne bi nikada postao ubojica! Jer iako je njegov hobi bio samo dio motiva za ubojstvo, bio mu je i glavno sredstvo za izvršenje njegova plana...

Do tog je vremena postao već pravi stručnjak za reflektorske teleskope pa je mogao sastaviti ogledalo koje mu je bilo potrebno. Ali za njegov naum nije bila toliko važna astronomska preciznost, pa mu je bilo jednostavnije da kupi rabljeni reflektor u jednoj od trgovina ostataka ratnog materijala na Leicester Squareu. Ogledalo je bilo široko gotovo jedan metar, i trebalo mu je samo nekoliko sati rada da načini jednostavan, ali djelotvoran svjetlosni luk u njegovu fokusu. Također je lako centrirao izvor svjetla. Nitko nije obraćao posebnu pažnju na taj njegov rad jer su se već svi — i posluga i Mary — navikli na njegove eksperimente.

Obavio je posljednji pokus jedne jasne noći i pripremio se da dočeka Maryn povratak. Dakako, nije uludo trošio vrijeme, već je nastavio svoje uobičajeno promatranje grupacije izabranih zvijezda. Oko ponoći još nije bilo nikakvog znaka o Marynu povratku, ali to ga nije zabrinjavalo jer je upravo promatrao vrlo važne zvjezdane nizove koji su mirno prolazili svojim putanjama. Sve je bilo u redu, pa se nije brinuo zbog Maryna neuobičajenog zakašnjenja.

Napokon je opazio automobilska svjetla kako svjetlucaju na obzorju, pa je nevoljko morao prekinuti svoja promatranja. Kad su svjetla automobila nestala iza brežuljka, spremno ih je čekao s prstom na prekidaču. Njegov je proračun bio točan: istog trenutka kad se automobil pojavio iza zavoja i svjetla zabljesnula, upalio je reflektor.

Vrlo je neugodno susresti drugi automobil u noći i kad to očekujete vozeći se prometnom auto-cestom. Ali kad zaobilazite oštar zavoj i z n a t e da vam u susret ne mogu doći nikakva kola, pa odjednom budete izravno zaslijepljeni pedeset puta jačim blijeskom od automobilskih farova — dakako da je posljedica više nego neugodna.

Dogodilo se točno ono što je Edgar planirao. Skoro istog trenutka isključio je reflektor, ali su mu automobilska svjetla pokazivala ono što je želio vidjeti. Pratio je kako automobil u luku izlijeće iz doline i survava se u dubinu sve brže i brže, te kako nestaje iza vrha brežuljka. Crveni plamen buknuo je u sekundi, ali je eksplozija bila gotovo nečujna, a to je Edgaru i odgovaralo jer nije htio uznemiravati poslugu.

Rastavio je svoj mali reflektor i vratio se teleskopu jer nije bio izvršio promatranje. A zatim je, zadovoljan što je te noći obavio predviđeni posao, otišao na spavanje.

San mu je bio miran, ali kratak, jer je sat kasnije počeo zvoniti telefon. Vjerojatno je već netko pronašao ostatke uništena automobila, iako je Edgar priželjkivao da se to dogodi tek ujutro budući da je svakom astronomu potrebno što više sna. Pomalo razdražljivo, podigao je slušalicu i trebalo mu je nekoliko sekundi da shvati da je na drugom kraju žice — njegova žena Mary. Zvala je iz Courtenay Placea i željela je znati što je s Rupertom.

Čini se da su se odlučili da mu sve otvoreno priznaju o svojoj vezi, i Rupert se složio (nije utvrđeno da li je bio pod utjecajem alkohola) da kao muškarac razgovara s Edgarom. Trebao se javiti Mary odmah nakon razgovora s Edgarom te da je obavijesti kako je to primio njen muž. Čekala je sa sve većim nestrpljenjem i strahom, sve dok briga nije nadvladala razboritost.

Lako je zaključiti da je to bio težak šok za Edgarove već narušene živce. Nakon nekoliko minuta razgovora s mužem, Mary je shvatila da je on potpuno poremećen. Iduće je jutro saznala da, na nesreću, to Ropert nije imao mogućnosti otkriti.

Uostalom, Mary se na kraju ipak dobro snašla u novoj situaciji. Rupert, zapravo, i nije bio previše pametan i s njim joj baš ne bi cvale ruže u braku. Kad je Edgar službeno proglašen ludim a Mary postala opunomoćeni zastupnik čitavog imetka — bez oklijevanja se preselila u Dartmouth gdje je kupila dražestan stan pokraj Kraljevskog pomorskog koledža i rijetko je kada bila prisiljena da sama vozi svoj novi »bentley«.

Ali sve to nije toliko važno — zaključio je Purvis. — prije nego me netko od vas sumnjičavo upita kako sam to sve saznao, reći ću vam da mi je to ispričao trgovac koji je kupio Edgarov teleskop kad je Edgar odveden u ludnicu, žalosno je što nitko nije vjerovao Edgarovoj

ispovijesti, jer su svi mislili da je Rupert previše popio i da je prebrzo vozio po opasnoj cesti. Možda je to i istina, ali meni više odgovara Edgarova priča. Uostalom, česte su nesreće na cestama zbog vožnje pod utjecajem alkohola. A pogibija od zrake smrti — ipak više odgovara jednom od Vere Courtenayu! Razmotrivši .sve okolnosti, ne znam kako bi itko mogao posumnjati da zraka koju je upotrijebio Edgar nije bila zraka smrti. To je bila vidljiva zraka, a ubila je nekoga! Treba li još tome nešto dodati?

Sergio Turone: Razvod nikako

Ma il divorzio no

Prevela Nada Kralj

Rubrika: POVJERLJIVI RAZGOVORI

Rim, 15. travnja 2023.

Draga Gioialba,

Unaprijed bih ti se željela ispričati što će ovo moje pismo, po svoj prilici, biti mnogo duže od pisama što ih objavljuješ u svome tjedniku. Ali, slučaj koji ti želim iznijeti tako je složen i, s mnogih stajališta, prilično neshvatljiv, da ga ne mogu opisati u nekoliko redaka.

Prije osam godina, potkraj 2015, moj je suprug uznemirio znanstvenike iz cijelog svijeta, postao glavna ličnost novinstva i tema mnogih znanstvenih skupova. U našu su kuću dolazili biolozi i fizičari sa svih pet kontinenata. Bila sam jedinim svjedokom situacije, pa su me obasipali bujicom pitanja. Iako skršena i izmučena, ispričala sam im sve pojedinosti kojih sam se mogla sjetiti u nadi da će netko od njih uspjeti rasvijetliti slučaj što je sa znanstvenog stajališta bio apsolutno neprihvatljiv.

Napisano je vrlo mnogo znanstvenih studija o tom slučaju, potanko je proučavan taj nesvakidašnji fenomen, a danas, to već znaju i u srednjim školama, slučaj moga supruga, nazvan »slučaj De Bernardis«, nalazi se u svim knjigama s područja biologije, a tipičan je primjer molekularnih promjena u ljudskom organizmu.

Dobro, a ja? Nakon prvih nekoliko mjeseci golemog interesa za taj slučaj, bila sam zaboravljena i nitko više nije mislio na mene i moju mučnu situaciju.

Draga Gioialba, ja sam ozbiljna žena i oduvijek sam cijenila tvoje jezgrovite polemike na račun fantastičnih feministkinja koje se često utopistički bore za svoje ideje. Cilj mojega pisma nije propaganda protiv braka i obiteljskog života općenito.

Uvjeravam te da sam učinila sve što je bilo u mojoj moći da nastavim voljeti svoga muža. Svladala sam svaki osjećaj jeze i užasa, ali nesavladiva prepreka je bila ona s vodom, no to ću opisati kasnije. Ali, nije li cijena održavanja braka, koji je tako bezizlazno kompromisan, ipak previsoka?

Kao što znaš, moj je suprug bio poznat biolog, stručnjak za

ihtiologiju, nauku o ribama. Ne bih smjela govoriti u prošlom vremenu jer Fillipo je još živ i zdrav. Ali, više se ne bavi ihtiologijom. Biologu su potrebne ruke kako bi rukovao instrumentima i epruvetama, a on ih više nema.

Vjenčali smo se 15. travnja 2011. Danas je dvanaesta godišnjica našeg braka. Filippo je sada ovdje, u sobi; već godinama ne razgovaramo. Možda je razlog što ti pišem rezultat upravo ove melankolije koja me je obuzela na današnji dan.

Kad samo se vjenčali, Filippu je bilo trideset, a meni dvadeset četiri godine. Upoznala sam ga na fakultetu. Bio je tada asistent na biologiji, a ja studentica, ne baš suviše marljiva. Ocjene u indeksu bile su prolazne ali ne i blistave. Ipak, ispit iz biologije pripremala sam vrlo pomno i savjesno. Dopadao mi se taj asistent. Iako je bio proćelav i ne osobito lijep, imao je prekrasan bariton, i taj me je njegov glas toliko obuzeo, da sam po svaku cijenu željela da me zapazi.

Bio je prilično provokativan za vrijeme ispita. Htio je da mu pričam o ribama koštunjačama. Ispričala sam mu sve ono što sam našla u udžbeniku ali sažeto. Ribe koštunjače, kao i sve ribe općenito, bile su mu omiljeno područje ispitivanja: njegov znanstveni rad o jesetrama preveden je na engleski i ruski. Zbog toga mi je postavljao niz potpitanja. Zna se već kako profesor poludi kad čuje: »To ne piše u knjizi«. I tako sam pala na ispitu. Bio je to najokrutniji pad u mojoj studentskoj karijeri.

Oprosti, opet sam otišla u širinu. Ali svi ovi detalji, naoko beznačajni, pomažu da se osvijetli Filipov karakter i prikaže njegovo duševno stanje. Filippo se uvijek držao na distanci, naročito prema onima koji su ga pokušavali osvojiti. A ja, sad već dosta »zagrijana« zbog njegova duboka i topla glasa, pokazivala sam sve prije nego simpatiju. Nisam ponovila ispit, samo zato da bih mogla s razlogom prisustvovati njegovim laboratorijskim vježbama. Proučila sam na desetke knjiga iz ihtiologije. Naučila sam mnogo o svim glavnim grupama i podgrupama morskih životinja, a naročito o ribama koštunjačama, dvodihalicama, ganoidima.

Ne znam, Gioialba, bit će da se to dogodilo pod utjecajem sugestije, ali uskoro sam se uvjerila da sam i ja zanesena tom materijom koja mi je još donevadno bila mrska. Naročito sam marljivo obavljala laboratorijske poslove, pomagala sam Filippu prilikom eksperimenata, pratila ga na studijskim putovanjima. Prvi put me je poljubio u akvariju u Vercelliju. Kad me je upitao želim li se udati za njega, nisam se upitala je li tome razlog moje bavljenje ribama. Bila sam presretna, a to je bilo dovoljno.

Sada, kad razborito sagledavam situaciju, usuđujem se primijetiti da je naš brak neuspio i dijelom mojom krivicom. Razočarala sam

Filippa koji je mnogo očekivao od našeg zajedničkog znanstvenog rada. Nakon vjenčanja sve sam se manje trudila da se pretvaram kako me neobično zaokuplja proučavanje ihtiologije. Počela sam pomalo čak i mrziti ribe.

Filippo, koji je uvidio da nai brak zahvaća kriza, predložio mi je da otputujemo. Kad sam shvatila da je riječ o krstarenju na nekom ribarskom brodu, odbila sam. Otišao je sam. Sada mislim da sam pogriješila. Počeli smo se otuđivati. Viđali smo se samo za stolom. On je odmah poslije jela odlazio u laboratorij. Nije želio djecu. Da bi upotpunio svoju studiju o razmnožavanju riba, dao je u laboratorij ugraditi veliku kadu u kojoj je uzgajao dva zubaca. Ojađen zbog mog slabog interesa za eksperimente, nije me više zvao da mu pomažem, a niti mi je pričao što radi. Ubrzo sam shvatila da je brak bio prilično hirovit potez s moje strane.

Sada, ipak, žalim i za tim periodom. Da su se stvari nastavile tim tokom, ne bih ti zacijelo danas pisala o tome. Prihvatila bih takav ograničeni bračni 'život i trudila se da koliko-toliko sačuvam principe tradicije do kojih mi je i te kako stalo. Ali, od tada su se stvari znatno pogoršale; u posljednjih osam godina i najsmirenija predanost žene ne bi bila dovoljna da mi pruži prihvatljiv život.

Filippo, kao što su to radili i mnogi drugi znanstvenici, obavljao je i na sebi neke praktične eksperimente. To je neki mazohistički heroizam koji nikada neću shvatiti. No, da sam i pokušala prigovoriti, Filippo bi pobijesnio.

U to vrijeme prihvatio se jednog vrlo ambicioznog pothvata; želio je utvrditi kakve su kvalitete mozga u zubaca. Ubrizgavao je u svoje dvije ribe neku mješavinu fosfora, planktona, joda i ne znam čega još, u nadi da će mladi zubatac kojeg ove ribe donesu na svijet imati izuzetno kvalitetan mozak. Ovo što sam sada rekla samo je djelomično točno objašnjenje jer Filippo mi više nije detaljno opisivao svoje eksperimente. Samo sam po njegovu raspoloženju mogla zaključiti kako se odvija proces u laboratoriju.

Zabrinula sam se onog časa kad sam opazila da Filippo i u vlastiti organizam ubrizgava tu istu mješavinu ne bi li otkrio koje sve popratne pojave mogu izbiti u zubaca. Nisam ni slutila da će se stvari odvijati tragično i da neće biti lijeka da ga se spasi.

Transformacija je biia vilo polagana. U jesen 2015. Filippo, koji nikada nije imao naročite sklonosti za čistoću, počeo se kupati svakog dana. Prirodno da sam zbog toga bila zadovoljna; koja bi se žena usprotivila muževoj želji za čistoćom. Isprva je ostajao u kadi četvrt sata, zatim dvadeset minuta, pa pola sata, pa tričetvrt sata.

A kad je to glupo Filippovo kupanje počelo trajati i po jedan sat, zasmetalo me je jer je kupaonica bila često zauzeta. Svađali smo se. Kad se počeo kupati i poslijepodne mislila sam da to čini kako bi mi

prkosio. Ojađena, prihvatila sam poziv svoje sestre Clare i pošla k njoj u Casenatico na desetak dana.

Po povratku bila sam zapanjena: Filippo je provodio u kadi više od pola dana. Upitala sam ga ne osjeća li se loše i nema li neke smetnje. Namrštio se i odvratio mi je nešto kriještavim glasom, ali nisam razumjela što.

U tako napetoj atmosferi iščezla je i najmanja intimnost između nas, ali Filippo je još dolazio u našu zajedničku sobu iako se sad već svlačio u mraku. Jedne sam ga večeri htjela iznenaditi, pa sam naglo upalila svjetlo dok je navlačio pidžamu. Hitro je navlačio nogavice ali sam ipak opazila nešto što me je zapanjilo: trbuh mu je bio pokriven ribljim ljuskama.

Vjeruj mi, Gioialba, ni sama ne znam kako se nisam onesvijestila. Zavikala sam i dohvatila nogavicu pidžame. On je poskočio i pidžama je skliznula; cijelo mu je tijelo bilo u ljuskama. Onako gol pojuri iz sobe a ja za njim; hitao je prema laboratoriju. Hod mu je postao lelujav, vrat mu se posve izgubio, ruke su se skratile i poprimale su oblik svinutih peraja. Kada je bio na rubu kade, opazila sam da mu i noge imaju oblik ljuskava repa. Vidjevši ga kako se baca u vodu, onesvijestila sam se i pala na pod.

Punih je mjesec dana naša kuća bila meta znanstvenika, novinara, znatiželjnika. Upravo su mi ti stalni posjeti u prvo vrijeme pomogli da ne izludim. Kada su odjeci tog čuda prešli s novinskih stupaca u aule znanstvenih instituta, svijet je počinjao zaboravljati jadnicu vezanu za muža, ljuskastog i perajasta oblika. A najgora je od svega bila šutnja. Glas je bio glavni razlog zbog kojeg sam se zaljubila u njega. Čak i kada nam je brak bio u krizi, njegov divni glas bilo je jedino što sam još voljela. A sada je Filippo kriještao ili muklo burljao ispuštajući mjehuriće koji su se dizali na površinu vode u kadi.

Uklonila sam ona dva zubaca i premjestila kadu u spavaću sobu. Činilo mi se da sam dužna to učiniti. Život mi je postao samostanski jer nitko, nakon prvotne znatiželje, nije želio posjećivati ženu jedne ribe.

Neki znanstvenik iz Stockholma htio je proučiti tekuću Sups tancu koju je Filippo sebi ubrizgao prije preobrazbe. Nekoliko slijedećih godina nadala sam se da će profesor na temelju svojih ispitivanja vratiti ljudski lik mojem mužu. Ništa od toga; švedski znanstvenik mi je vratio tu nesretnu supstancu a da nije uspio čak izdvojiti ni osnovne elemente.

Odlučila sam da pohranim bočicu. Ti me možeš shvatiti, Gioialba, jer znaš koliko je kontradiktorna naša psiha: čak i kad je po svim mjerilima zdrava razuma isključena i najmanja mogućnost i nada u spasenje, nisam se mogla osloboditi tračka nade da će se jednog dana Filippo vratiti u prijašnje stanje. A budući da znam kakve je naravi,

silno bi se naljutio kad bih mu rekla da sam negdje zametnula bočicu. Spremila sam je kao što udovice, na primjer, pohranjuju pokojnikove lule.

Ali Filippo nije umirao. Bio je zdrav kao riba. Malo-pomalo naučila sam kako pobijediti odbojnost prema toj hrapavoj ali želatinoznoj koži koju bih kradomice pogladila prije no što bi se on grubo odmaknuo. Duge sam sate provodila uz kadu. Čak i kada mi se ponekad činilo da na njegovu nijemom licu čitam blagi izraz patnje i prezira, ipak sam se suzdržavala da bilo što učinim. Uvijek je bio egoist i prepotentan, znam, ali ipak je moj suprug. Već sam ti rekla da prezirem feministkinje. Ja sam staromodna žena i muž za mene ostaje uvijek muž.

Poželjela sam nešto promijeniti u kadi, dati joj malo topliji i intimniji izgled kako bi se bolje uklopila u spavaću sobu. U jednom časopisu za uređivanje stana pronašla sam dobru ideju i dala šam načiniti veliku kadu u obliku školjke od bijela cementa u rustičnom, mornarskom stilu. Arhitekt mi je predložio da na dno te goleme kade stavim izbrazdano kamenje kako bi djelovalo što uvjerljivije. Također sam stavila na dno i jednu staru amforu. Nad školjkom sam razapela ribarsku mrežu. Isprva mi se to dopalo, ali sam je ubrzo uklonila. Ne čini li ti se da bi ribarska mreža mogla u ribe izazivati melankolične misli? Bilo je to pitanje senzibiliteta.

Pričam ti potanko o svim ovim detaljima da bi vidjela kako sam se malo-pomalo privikavala na potpuno drugačiji način života. Nadasve tih! Bila bih se vjerojatno sasvim na to navikla da se nije dogodilo nešto novo: upoznala sam drugog muškarca. Jednostavno upoznala. Poznanstvo je došlo nakon spleta različitih okolnosti.

Jednog sam jutra opazila da Filippo mnogo češće no obično izranja na površinu i da neprestano grči peraje. Pomislila sam da mu se nešto poremetilo u dišnom sistemu. Možda mu nedostaje kisika. Promijenila sam vodu ali se ništa nije izmijenilo. Muž mi se razbolio. Bilo je očito.

Obuzela me strepnja. Pošla sam do telefona da pozovem liječnika u kuću. Tek što sam okrenula prve brojeve, shvatila sam da bi to bilo smiješno. Njemu je zapravo bio potreban veterinar. Nisam niti jednog poznavala. Prelistavala sam žute listove telefonskog imenika i postajala sve nervoznija. Prvi broj koji sam okrenula bio je zauzet. Okrenem drugi.

— Halo, je li to stan veterinara?

— Jest. Izvolite.

— Možete li doći, hitno je. Mužu mi je pozlilo.

— Koje li drskosti! — zaurla ovaj i spusti slušalicu.

I dalje sam bila uporna, ali bez rezultata. Svuda sam čula samo bujicu grdnji i uvrijeđenih glasova. Nisam posustala. Ipak se našao

jedan veterinar koji je pristao da dođe.

Reći ću ti samo njegovo ime. Giancarlo. Visok i vitak, vrlo prosječna izgleda ali divna glasa koji je zvučao muzikalno a bio je zanosno dubok. Kad je pregledao Filippa, dao mu je neki antibiotik; probdio je sa mnom noć tako dugo dok se Filippo nije uspavao. Vratio se i slijedećeg dana i još mnoge dane koji su slijedili. Opazila sam da vrlo nestrpljivo očekujem njegove posjete; u moju je tišinu ušao jedan glas. Pravi, živi, predivni glas!

Razgovarali smo kao dobri prijatelji bez ikakvih loših primisli. Ipak sam počela, a da toga nisam bila svjesna, zadržavati Giancarla i duže no što je bilo potrebno. Uvijek je to tako kada je u pitanju moja izrazita senzibilnost.

Jedne je večeri Giancarlo — još smo bili na »vi« — izrazio želju da se udam za njega. Shvatila sam da se više ne mogu zavaravati: voljela sam ga.

— Ali ja sam udana— kažem mu ozbiljna lica.

— U ovakvim okolnostima — odgovori on pokazujući na sobu u kojoj se nalazila kada i Filippo — ne bi smjelo biti teškoća oko dobivanja rastave.

Danima sam se odupirala i s užasom sam razmišljala o Giancarlovu prijedlogu. Iako nisam uspijevala prikrivati svoje osjećaje i želje, nisam mogla ni zamisliti da bih ostavila Filippa. Rekla sam ti da sam odgojena vrlo tradicionalno i konzervativno. I mogu ti otvoreno priznati da nisam propustila Giancarlovim nagovaranjima, iako je to bilo vrlo teško.

— Zaboga, vjenčajmo se — ponavljao je on iz dana u dan. Moj nemir i nelagoda sve su više rasli.

Kako je vrijeme prolazilo, sve sam češće razmišljala o nekom pravnom izlazu iz braka. Giancarlo i ja proučavali smo sve stavke talijanskog zakona o rastavi braka. Pročitali smo i jedan tekst'zakona koji je ostao na snazi vrlo dugo, još od sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Bili smo razočarani pa smo potražili pravne savjete na nekoliko različitih mjesta. Posvuda smo čuli iste odgovore: ja sam udana, moj suprug je živ, bez njegova pristanka ne mogu dobiti rastavu. Ako odem s drugim čovjekom, bit ću optužena za bigamiju. Situacija u kojoj se našao Filippo nije bila predviđena u zakonu.

Što mi je činiti, draga Gioialba? Da i dalje odbijam jednu iskrenu ljubav da bih ostala poštena? Giancarlo je divan čovjek, čak mu i u mislima pripadam i ne mogu zamisliti život bez njega. Sada moram prekinuti pismo. Vrijeme je da Filippu promijenim vodu.

Zabrinuta žena

Rim, 28. travnja 2023.

Draga Gioialba,

Hvala ti, tvoje su me riječi opametile. Uspjela sam se izvući iz

ponora u koji sam polako ali sigurno tonula. Imaš pravo kada kažeš da su prirodni zakoni ponekad jači od ljudskih, pisanih zakona, i da je moj brak nerazrješiv. Nakon tih riječi opet sam pronašla samu sebe. Vjerujem da će tvoj savjet isto tako dobro djelovati i na Giancarla. Kada sam mu pokazala tvoj odgovor, zamolivši ga da me više ne posjećuje, njegova je prva reakcija bila ljutnja i malodušnost. Kasnije se umirio i bez riječi izišao iz moje kuće. Da bar oboje uspijemo pronaći dovoljno snage i ustrajnosti u toj odluci.

Spašena žena
Rim, 8. svibnja 2023.

Draga Gioialba,

Zabrinjava me Giancarlo. Vjerovala sam da se pomirio sa sudbinom ali mi je neki dan opet priredio iznenađenje. Vratio se s izgovorom da mora pregledati Filippa. Cini mi se da sam ti rekla za onu bočicu koju sam pohranila u laboratoriju. I Giancarlo je znao za nju.

Kao što rekoh, vratio se nakon nekoliko dana. Izjavio je kako ne može živjeti bez mene. Ponovo sam ga pozvala da se pomiri sa sudbinom i da od našeg plana neće biti ništa. Ustao je sa stolice i pošao da uzme bočicu. Prije no što sam mogla shvatiti njegove namjere, u jednom velikom gutljaju progutao je polovinu tekućine.

Budući da je to bila velika doza, preobražavao se strelovitom brzinom. U kući sam držala još jednu veliku kadu i to od stakla. Imala sam je u rezervi ako bi se ova Filippova slučajno razbila. Ne znam što bih tada učinila i zato sam imala još jednu kadu. Bilo je još toliko vremena da smjestim kadu u blagovaonicu i napunim je vođom prije no što je Giancarlo postao riba. Uputio mi je jedan pogled pun ljubavi a možda i prijekora, a zatim se bacio u kadu.

Treba li da se osjećam krivom za ovo što se dogodilo? Što da učinim?

Zabrinuta žena
Rim, 13. svibnja 2023.

Draga Gioialba,

Zahvaljujem ti na lijepim riječima, ali te molim ne traži od mene da poklonim Giancarla gradskom akvariju. Da je još čovjek, shvatila bih da je nezgodno držati ga u kući; sada, međutim, u našem odnosu nema više ni trunke erotike.

Točno je da provodim duge sate u blagovaonici pored njegove kada, promatrajući ga kako se lagano miče po vodi. Svako malo mu se lice približi staklu i tada me gleda s mnogo ljubavi i zahvalnosti. Ali, u njega više nema bludnih želja. A da ih i ima, voda, staklo i sasvim drugačija anatomska građa dovoljna su garancija da ne može zgriješiti.

Ipak, osjećaji koje gajim za Giancarla ne sprečavaju me da se s

istom pažnjom brinem o svome mužu. Mijenjam mu vodu, dajem mu riblju hranu uvijek u isto vrijeme. Točno je da sada više ne provodim mnogo vremena uz njegovu kadu jer su pogledi koje mi upućuje puni prezira i izazivaju u meni nelagodu.

Iskrena žena
Rim, 22. svibnja 2023.

Draga Gioialba,

Žalim što sam iznevjerila tvoje povjerenje, ali nisam poklonila Giancarla gradskom akvariju. Poklonila sam Filippa. Odlučila sam se na to pošto me je jednog jutra, dok sam namještala u kadi amforu, koja se bila prevrnula, ugrizao za ruku. U akvariju su rekli da je divan primjerak i htjeli su mi platiti. Međutim, ja sam to odbila jer mi se učinilo ružnim; jedino sam dopustila da mi poklone kadu dvostrukih dimenzija u koju sam smjestila Giancarla. Kako više nije stala u blagovaonicu, smjestila sam je u spavaću sobu.

Otkako je došlo do ove promjene, vjeruj mi Gioialba, osjećam se vrlo opušteno. Napokon mi je odlanulo. Više me ne muče dileme: znam što hoću i činim što hoću.

Da sam se kojim slučajem mogla razvesti, slijed događaja bi bio mnogo jednostavniji, ali i sada je kako treba. Sjećaš li se one famozne bočice? Giancarlo je popio polovicu sadržaja i ostalo je još dovoljno supstance za brzu preobrazbu. Odjednom sam shvatila da je to i za mene rješenje: tekućina ima neki čudan okus, nešto poput kavijara i mentola istovremeno, pomalo je želatinozna ali nije loša.

Htjela bih ti još nešto napisati ali mi svaki čas naliv-pero ispada iz ruke. Osjećam da mi već trnu ruke. Bit će da su to predznaci preobrazbe. Gledana ga u kadi kako polako klizi i prevrće se a senzualni mu rep pri tom blago titra. Za koji ću trenutak biti njegova. Ne znaš li slučajno da li postoji u trgovinama neki proizvod za omekšavanje ljuski? Sada je već ionako kasno, no nije ni važno. Giancarlo je shvatio i gleda ma o nježno. Naliv-pero mi klizi... zbogom!

Ray Bradbury: *Vraćena budućnost*

Tomorrow and Tomorrow

Preveo Božidar Stančić

Sve do trenutka kad je Steve otvorio vrata, dan se nije razlikovao od bilo kojega drugog dana. Tumarajući ulicama Los Angelesa, tražeći posao koji nije moga dobiti, zagledao bi u izloge s hranom koju nije mogao kupiti, pitajući se zašto je volja za životom tako snažna da se ne može skršiti čak ni onda kad se zamrzi život.

Ne bi to bilo tako teško da je imao svoj stroj za pisanje. Mogao bi satima pokazivati dugi nos vanjskom svijetu i iznova oblikovati nov svijet, sjajan i bezbrižan, gdje je on prvi i gdje nije gladan. Mogao je sebi umišljati da će jednoga dana postati pisac kojega će svi slaviti i koji će imati gomilu novca.

Radije bi se odrekao svoje desne noge nego pisaćeg stroja. Ali nijedan lihvar nije davao novac za desnu nogu, a čovjek mora jesti i platiti stan.

Otvorio je vrata stana, sobice, zatvorio ih, upalio svjetlo i htio skinuti šešir. Ruka mu je ostala u zraku. Zaboravio je da ima šešir, pa čak i glavu ispod njega. Ukočio se na mjestu, raskolačenih očiju.

Na podu je stajao stroj za pisanje.

Jest, bila je to njegova soba. Ispucani strop, prljavi papir, pidžama s plavim prugama na rubu sklopivoga kreveta, ostatak jutrošnje kave...

Nije to bio njegov pisaći stroj.

Nije mogao objasniti otkuda ovdje taj stroj. Bilo je to već samo po sebi čudno i ozbiljno, kao što bi bilo nenormalno da nađe devu u kupaonici. Ovaj stroj je bio ovdje adekvatan dvogrboj devi u kupaonici. Bio je velik, izrađen od metala koji je nalikovao na očišćeno srebro. Svjetlucao je kao riba u vodi, imao je blistavu, fluidnu liniju, a oko valjka je bio čisti bijeli papir. Napokon, čudne tipke crvene boje.

Zatvorio je oči, odmahnuo glavom i otvorio oči. stroj je još bio ovdje, pa će on glasno:

— Nisam pio. Zovem se Steve Temple, stanujem u Devetoj istočnoj ulici 221 i tri mjeseca nisam platio stanarinu. Danas nisam večerao.

Njegov je glas zvučao normalno, a ono što je govorio imalo je smisla.

Stroj za pisanje bio je ovdje besmislen, ali je ipak ostajao.

Temple je duboko udahnuo i obišao oprezno oko stroja. Činilo se

da je stvaran, osim što je bio sjajniji nego obično. Mirno se smjestio na izlizanom sagu, kao da je nikao ovdje s pokućstvom.

— Dobro — reče on stroju. — Vi ste ovdje, i samo me plašite ako vam to čini zadovoljstvo. I što sada?

Stroj je sam od sebe počeo tipkati usred sobe. Temple se nije micao. Nije se mogao micati. Prignuo se i gledao sjajne tipke kako udaraju o papir jedna za drugom bez ljudske ruke. Prigušena zvonjava i tada. je spazio riječi. Bez niti za povlačenje, bez tipkača. Teledirigirani stroj.

Oprezno ga je digao i položio na stol.

»Pozivam prošlost! Pozivam prošlost! Pritisnite dugme s oznakom »Predaja« i otipkajte odgovor. Pritisnite dugme s oznakom »Predaja« — počeo je tipkati stroj.

Steve je osjetio da se nešto pomaklo. Pomakla se sama od sebe njegova ruka.

»Pritisnite dugme.«

Poslušao je i čekao. Stroj se zaustavio i također čekao. Nastala je duboka, iznenadna tišina. Steve je osjetio kako mu je krv navalila u obraze, kako mu gore uši. U toj tišini on je morao proizvesti buku. Otipkao je:

»Sve je dobro. Sve je dobro. Došao je trenutak kad svaki čovjek dostojan toga imena mora priteći u pomoć svojoj zemlji.«

Svom je snagom udarao po tipkama. Stroj je skakutao kao da ga netko udara šakama. Zazvonilo je kontrolno zvonce.

»Zdravo«, odvratio je stroj. »Dakle, živi ste. Bojala sam se da ću prodrijeti dalje od ere pisaćih strojeva. Znači, Hitler vas nije pobio? Imali ste sreće.«

— Pa Hitler je mrtav više od dvadeset godina — reče Temple glasno, pa se sjeti da ga stroj ne može čuti i napiše to na papir.

»Mi smo u 1967. Hitler je mrtav«. — Zatim pogleda u prste pitajući što ga je ponukalo da to napiše.

Tipke stroja opet su se pokrenule uz tisuću iskara. »Tko ste vi? Gdje stanujete?«

— Mogu li ja postaviti isto pitanje? — odgovori Steve. — Je li to neka šala? — Uzdahnuo je duboko. — Harry, jesi li to ti? To si zacijelo ti. Nemam od tebe novosti od 1947. Ti i tvoje neukusne šale!

Dugme »Prijem« zveketne hladno.

»Žao mi je, nije Harry. Zovem se Ellen Abbott, ženskoga roda, 26 godina. Ja sam u godini 2442. Imam 1,75 m. Plavuša sam, plavih očiju, stručnjak za semantiku i proučavanje dimenzija. Žao mi je, nije Harry.«

Steve Temple zatvorio je oči, ne bi li time izbrisao slova s papira. Nije uspjelo. Stroj je zatreperio. Tipke, nosač, dugmeta za predaju i primanje nestale su kao da su se rastvorile u kiselini. No trenutak

poslije opet se pojavio, blistav i čvrst pod njegovim prstima. Veoma je brzo počeo emitirati poruku, kao da je u panici:

»Imam vrlo malo vremena za razgovor s vama, a treba i prilično dugo dok vam iznesem poruku. Nedostaje mi vremena. Svaka suvišna riječ sudbonosna je pod diktaturom kao što je Krakenova. Iznijet ću vam zato sve u grubim crtama. No, najprije mi dajte najosnovnije podatke o sebi, točan današnji datum i druge pojedinosti. MORAM to znati. Ako mi ne možete pomoći, povući ću stroj i ubaciti se u drugo vremensko razdoblje. Odgovorite, molim.«

Steve je obrisao znoj sa čela.

— Zovem se Steve Temple, pisac, 29 godina, premda mi se čini da ih imam stotinu. Danas je ponedjeljak, 10. siječnja 1967. I večer je.

Odmah je stroj otkucao odgovor.

»Odlično. Upala sam upravo u odlučujuće vrijeme. Još mnogo toga može uraditi do petka 14. siječnja te vaše godine. No moram prekinuti. Dolazi straža s Krakenom. Odvest će me iz ćelije pred sud. Mislim da će ove noći pasti presuda. Ostanite kod stroja za pisanje sutra uvečer, u isto rijeme, ponovo ćemo uspostaviti vezu. Ne usuđujem se odnijeti stroj jer ima malo izgleda da naletim na isto vrijeme, budite kod stroja...«

I to je bilo sve. Stroj je ostao u sobi, blistav, tih. Temple je pokušao pritisnuti tipke. Nije mogao.

Digao se i stavio u usta posljednju cigaretu, zaboravivši je pripaliti. Zatim je potražio svoj šešir, ustanovivši napokon da mu je još na glavi, pa je obuzet panikom izašao sobe.

Prošetao je parkom. Ništa ondje nije našao novo, ali se bolje osjećao. Smirilo ga je promatranje zvijezda, ljudi i brodova. Koračao je dok se nije umorio i dok se nije prestao bojati. Zatim se vratio kući.

Svukao se u mraku i uvukao u krevet. No iznenada je upalio svjetlo. Gledajući bez naočala, vidio je stroj za pisanje kao u magli. Ugasio je svjetlo i navukao pokrivač preko glave.

»Zao mi je. Nije Harry. Zovem se Ellen Abbott, ja sam u godini 2442. Žao mi je, nije Harry.

Stresao se. Nešto mu je udarilo u glavu bez razloga. Tako se osjećao sutradan kad se probudio. Činilo mu se da je prostorija puna života, pokreta, kao da je netko ušao, nagnuo se nad njega i nestao u trenutku kad je on otvorio oči. Vrata su bila zatvorena. Ugledao je pisaći stroj. Sjeo je polako na krevet.

Kakav uporan san! Baš kao da je zbilja. Ipak, on je sve zaboravio dok je spavao, a nije mogao shvatiti kako je mogao zaboraviti nešto što mu se tako dramatično uvuklo u život.

Dok se oblačio i uređivao sobu, pravio se da ga zanima sve drugo osim stroja. Nije to bilo lako. Odugovlačeći trenutak kad će izaći iz sobe, on napokon nerado izađe da bi potražio neki posao. Zaustavio

se s druge strane vrata i osluhnuo. Ništa se nije čulo osim njegova disanja. Zatim se sjeti: večeras. Večeras u isto vrijeme — spomenula je Ellen Abbott.

Pošao je tražiti neizvjestan posao.

Vjerojatno je dugo hodao. Noge su mu otekle. Porazgovorio je sa stoinjak ljudi, bio odbijen na stotinjak mjesta. Onda je ušao u autobus, jer je, želeći se vratiti kući, odjednom u ruci spazio kartu i jedan dolar. Odakle, to nitko ne zna! Čemu da misli na to? Najvažnije je bilo stići u svoju sobu na vrijeme.

Prvi put se tako žurio da se vrati u tu sobu. Čudno. Vrata od veže su se otvorila pred njim. Uspinjao se stubama oborene glave. Na pola puta odjednom se zaustavio i digao glavu. Čuo je zvukove tipaka na stroju. Jedva čujnu zvonjavu. Srce mu je tuklo.

Već godinama nije pokušao prevaliti odjednom četiri stube. Sad je to učinio. Kad je za sobom zatvorio vrata, ukočio se čim je vidio stroj. Prešao je sobu kao u snu.

»Dobar dan, Steve Temple« — kuckao je stroj.

Ukočio se, stisnuo je prste, neodlučan, stisnuo je i zube tako da ga je zaboljelo. Odlanulo mu je.

— Dobar dan, Ellen — napisao je. — Dobar dan!

Pošto je veza uspostavljena, Temple je opširno opisao svoj život. Sumorne i jadne godine što su se nizale. Noći u kojima je zurio u vrata čekajući da netko uđe i da postane njegov prijatelj. Nitko nikad nije ušao osim vlasnika koji je cmizdrio zbog stanarine. Njegovi su prijatelji živjeli u knjigama: neki su od njih izašli iz pisaćeg stroja prije nego što ga je odnio u zalagaonieu.

Zatim je došao red na Ellen Abbott.

»Jest, vi ćete mi pomoći, jer ste jedina osoba na koju se mogu osloniti da će preobraziti budućnost. Imate, dakle, pravo da vam sve objasnim. Moj je otac profesor Abbott. Možda ste čuli za njega? Oh, niste, kako sam bedasta. Kako biste mogli čuti kad ste već 500 godina mrtvi.«

Steve proguta slinu.

— Još se osjećam dobro i živ sam — reče.

»To je paradoks« — nastavi Ellen. — »Za vas ja nisam još ni rođena i zato sam nevjerojatna. A vi ste mrtvi i pokopani prije 500 godina. Međutim, sva budućnost svijeta vrti se oko ove dvije mogućnosti, osobito oko vas, ako prihvatite da djelujete u naše ime. Valja mi vjerovati na riječ, Steve Temple. Mogu se pouzdati samo u ono što ćete poslušati bez prigovora. Ostaju vam tri dana da se odlučite i počnete djelovati. Ako u posljednjem trenu odustanete, sve ovo neće ničemu služiti, i ja bih se već sada morala obratiti nekome drugome iz vašeg vremena. Moram vas uvjeriti da govorim ozbiljno. Moram vam povjeriti zadatak.«

Temple je vidio još nekoliko riječi što su slijedile i zatim se sve u njemu smračilo i soba je postala hladna. Promatrao je slova: »Moram vam povjeriti zadatak. Ne za mene nego za sve nas u budućnosti.«

Prva stvar koju je sada vidio bila je šalica kave u ruci. Opržio je grlo kipućom kavom. I Greek je bio ovdje. Mogao ga je osjetiti, velikoga i debelog iza šanka. Bljesnulo je nešto bijelo: Greekovi zubi.

— Dobar dan, Greek. — Templeove su se usne jedva 'cale. — Kako sam dospio ovamo?

— Ušli ste kao i svake večeri u ove tri godine. Morate poći liječniku. Izgledate kao sablast. Nešto nije u redu?

— Kao i uvijek. Je li vani maglovito?

— Zar ne znate?

— Ja? — Steve protrlja ruke i ustanovi da su hladne i vlažne. — Jest, dakako, maglovito je. Zaboravio sam... — uboko je udahnuo. Činilo mu se da je prvi put udahnuo nakon nekoliko sati. — Čudno, Greek. Za pet stotina godina uklonit će maglu...

— Da nije izdan neki zakon?

— Meteorološka kontrola — odvrati Steve. — Kontrola. — Istakao je riječ. — Sve vrste kontrole. Možda diktatura.

— Mislite? — Greek je slegnuo ramenima i nalaktio se na šank. — Mislite li, kako sada stvari stoje, da bismo mogli imati diktaturu?

— Za pet stotina godina — odvrati Steve.

— Do vraga. Što mi tu možemo? Pet stotina godina!

— Ja bih možda mogao, Greek. Još ne znam. — Steve je zamišljeno miješao svoju kavu. — Slušaj, Greek. Da si znao, prije četrdeset godina, što će postati Hitler, i da si imao mogućnosti, da li bi ga ubio?

— Dakako. A tko ne bi? Dovoljno je da se vidi kakvu je nevolju načinio.

— Dobro promisli. Misli na one ljude koji su rasli s Hitlerom. Netko od njih je morao znati što će od njega postati. A je li nešto učinio? Nije.

Greek polako slegne ramenima. Temple opet srkne svoju kavu.

— A mene? Da li bi mene, ubio, Greek, kad bi znao da ću sutra postati tiranin?

Greek prasne u smijeh.

— Vi... da budete drugi Hitler? Steve se neprirodno nasmije.

— Vidiš? Ti ne vjeruješ da bih ja mogao ugroziti svijet. Tako se i Hitler izvukao. Bio je jadnik prije nego što je postao diktator, a nitko na jadne tipove ne obraća pažnju.

— Hitler je bio drukčiji.

— Zbilja? — Steve se ukoči. — Tapetar? Drukčiji? To je smiješno. Nitko ne prepoznaje ubojicu dok ne bude prekasno.

— Dobro. Pretpostavimo da ja vas uklonim — popusti Greek. — I

što onda? Kako da dokažem da ste vi budući diktator? Vi ste mrtvi, dakle niste diktator. To ne bi išlo. Bacili bi me u buturu.

— Tu je problem. — Temple je promatrao sliku obješenu o zid. Fotografija stasitoga čovjeka rumenih obraza, sive kose, velikih plavih očiju. Pod slikom potpis: J. H. McCracken, kandidat za kongres, 13. okrug.

Sve se zacrnjelo. Temple se drščući diže, pogleda oko sebe, protrlja oči i vikne:

— Greek, koji je danas datum. Zaboravio sam. Stalno zaboravljam važne stvari.

Činilo mu se da Greekov glas dolazi izdaleka.

— Sad je pet sati ujutro 11. siječnja. Ovo stoji 10 centi.

— Da, da. — Steve ostane na svome mjestu, njišući se i promatrajući fotografiju J. H. McCrackena, kandidata za kongres. — Imam još vremena tri dana prije nego što ubiju Ellen...

Greek zapita »Što«, a Steve odgovori »Ništa«, pa stavi dvaput po pet centi na šank. Zatim se uputi prema vratima krčme, otvori ih i začuje Greeka tisuću kilometara daleko kako ga pita:

— Već odlazite?

— Mislim da odlazim, Greek — odgovorio je Steve. — Čuj, da li ti se dogodilo da te u snu muči mora, da se probudiš drščući, usred noći, zatim opet zaspiš i sni su ti laki kao zrak i sjajni poput zvijezda? Zaboravljaš more. To se meni dogodilo...

Pritisne vrata i ona se otvore, a u toplinu krčme navali hladna i oštra magla. Pomislio je na neke stvari i prepao se da ih zaboravi: Ellen, stroj, budućnost. Nije smio zaboraviti. Nikada. Ondje na zidu je fotografija J. H. McCrackena. Dovoljno je brisati ono MC i napisati ime fonetski i ispast će Kraken. Čovjek je izgledao zgodno. Kao čovjek koji voli svoju ženu i djecu.

Ali sviđalo se to njemu ili ne, J. H. McCracken je jedan od onih koje treba ubiti. To ne smije zaboraviti. Sjetio se i drugih stvari. Prve rečenice koje je nesvjesno otipkao na stroju prošle noći.

»Došao je dan kad svaki čovjek dostojan svoga imena mora priteći u pomoć...«

Budućnost! Temple izađe i zatvori za sobom vrata pred nosom zabezeknutoga Greeka.

Ubrzo se raspršila magla, s njome i pomrčina; svanulo je. Autobus je vijugao između brežuljaka Griffitha i vodio Stevea Templea prema zelenim površinama koje je tako jerno opisala Ellen Abbott.

Koračao je sam. Tamo gore, gdje se godine gube u maglovitim i tamnim daljinama, u golemim palačama diktatora, žive, govore i hodaju ljudi, žive u zgradama prozirnih zidova, blaga i melodiozna glazba čuje se iz zvučnika skrivenih iza stabala na brežuljcima i u dolinama. U zraku svemirski brodovi nalik na čestice nekoga sna. Za

pet stotina godina...

Temple se popeo do vrha visokoga brežuljka i, zatvorivši oči, prepustio se spokojstvu krajolika. Upravo na ovom mjestu jedna žena po imenu Ellen Abbott bit će zatvorena na najvišem katu kristalne palače. To su mrmljale crvene tipke dok je vijest treperila preko pet stoljeća do njega.

Budućnost je bila tako zbiljska da je on pružio ruku i gotovo je mogao dotaći. Vjetar je puhao i papir je lepršao u njegovoj ruci s razgovorom od sinoć. A na tu radosnu budućnost nalegla je i Krakenova prijetnja, okaljavši sve na svome putu. Kraken, četvrti iz dinastije, čovjek blijeda i mlitava lica, koji je držao svijet u svojim šakama i nije ga želio osloboditi.

Steve protrlja bradu. On je ovdje da bi zamrzio čovjeka kojega nikad neće sresti. Do vraga! To je bila najfantastičnija stvar. Boriti se protiv čovjeka, pokušati da ga ukloniš prodirući kroz sva ta stoljeća. Tko bi rekao da bi on, bljedunjavi tip, imao izgleda da spasi svijet?

Ellen mu je mnogo napričala na papir. Steve je opet čitao lekst.

»Tata i ja radili smo kao pomamni na metodama dimenzije jer nam se ona činila jedina snaga moćna za iskorjenjivanje čvrstih temelja Krakenove diktature. Htjeli smo prodrijeti u tok povijesti do najdalje moguće točke, do odlučujuće točke odakle će biti najlakše ukloniti Krakenove pretke. Kraken je proglasio zakone koji su zabranjivali istraživanja u vremenu, s pravom se plašeći. Saznao je što je radio moj otac. Kad je moj otac bio ubijen, mene su zatvorili. No tada su naši radovi već bili završeni. Ponijela sam sa sobom u ćeliju pisaći stroj, pod izgovorom da ću pisati memoare.

Steve ju je ovdje prekinuo.

— Zašto baš pisaći stroj?

— Otac se sam htio vratiti u prošlost, u odlučujuću epohu, kako bi bio siguran da je zadatak ubojstva izvršen. No pokusi s kunićima nisu donijeli zadovoljavajućih rezultata. Neki su se kunići vratili ozlijeđeni. Nismo saznali zašto. Ne svi. Neki su se vraćali bez glave, bez tijela, neki se nisu ni vratili. Nismo, dakle, mogli riskirati da pošaljemo oca. Trebalo je da netko iz prošlosti obavi taj zadatak umjesto nas, vjerujući nam na riječ, bez naknade.

— Čovjek po imenu Temple? — zapitao je.

— Jest, bude li to mogao i bude li htio to učiniti i bude li čvrsto uvjeren da o tome ovisi budućnost. Jeste li vi uvjereni u to, Steve?

— Ne znam. Mislim da jesam, ali...

— Pokušavali smo prijenos preko radija, Steve. Tako bismo vas lakše uvjerili u razgovoru. Ali četvrta dimenzija razara radio-valove. Metal je otporniji nego radio-valovi ili koža i tako se rodio stroj, čvrst, izdržljiv, od specijalnih legura. Posljednja i najbolja metoda koja nam je preostala. Napokon smo uspjeli doći u dodir s vama, a vrijeme je za

sve prekratko.

Ostalo je Steve znao napamet. Ovaj je stroj bio kopija njezina samopokretnoga stroja. Zatim je Ellen govorila o Krakenu, o ubijanju nevinih, robovanju milijarda stvorenja.

— Vi možete opet oživjeti mrtve. Steve možete uskrsnuli mog oca, ubiti Krakena i osloboditi me zatvora Sve to možete učiniti. Sad moram prekinuti. Do viđenja sutra uvečer...

Steve diže pogled s papira, presavije ga i pogleda u nebo, ondje gdje bi morala biti palača diktatora u kojoj je Ellen. Vidio je samo oblake.

Kući se vratio auto-stopom.

»... možete oživjeti mrtvace...« — razmišljao je. Da, ubiti Krakena i automatski će bolji svijet postati stvarnost. Ljudi koje je Kraken pobio ožvjet će. Oživjet će i Ellenin otac.

Mnogo je tu vjerojatnih »ako«. Ako bude samo gledao stroj ne dirajući ga do kraja tjedna, Ellen Abbott će biti osuđena na smrt. Ako ubije McCrackena, Ellen će živjeti.

Ako, ako... Mnogo bi stvari mogao učiniti u životu da ih je odlučio načiniti. Mogao je otići u New York, Chicago ili Seattle. Mogao je živjeti ili umrijeti od gladi u tim gradovima. Mogao je birati. Mogao je počiniti zločin, ukrasti, počiniti samoubojstvo. Imao je izbora. Mnogo »ako«. Svaki je vodio drukčijem životu čim bi ga izabrao.

Ellen i Kraken nisu nevjerojatni. Ellen je živjela u svijetu najvjerojatnijih »ako«. Ona će i dalje živjeti u svijetu toga »ako« i bit će smaknuta u petak ako on ne ukloni nekoga u ovome svijetu. Ako, ako, ako...

Ako bude hrabar. Ako uspije. Ako ga netko ne zaustavi. Ako još bude živ. Svijet sutrašnjice je slaganje vjerojatnosti koje zbilja treba da ispuni preciznom i svojevoljnom akcijom.

Te su večeri razgovarali o glazbi i slikarstvu. On je saznao da ona voli Beethovena, Debussyja, Chopina, Glierea i nekoga Mourdenea rođenog 1987. Od pisaca je voljela Dickensa, Chaucera, Christophera Morleya...

Nisu ni spomenuli čovjeka po imenu McCracken ni onoga što se zvao Kraken.

Dok su ovako razmjenjivali misli, Templeu se činilo da nema ni tijela ni glasa, osjećao je samo neku toplu prisutnost. Njegova se soba preobrazila dodirom, bićem svoga još nestvorenoga svijeta. Kao zraka sunca kroz visoke prozore katedrale. Ne može se čovjek osjećati usamljen sa suncem na licu i u srcu i s prstima što tipkaju po stroju slažući misli sa stvorenjem što se zove Ellen Abbott, govoreći 0 sociologiji, o književnosti, o semantici i drugim važnim temama.

— Sad vam je sve jasno, Steve. Želite li vjerovati u moj svijet takav kakav jest i kakav će biti, morate sve saznati. Ne očekujem da

ćete omah shvatiti i odlučiti. Bilo bi to nelogično. Ali stavila sam ulog na vas...

U ponoć su još razmjenjivali misli o modi, vjeri, uvjerenjima... pa i o ljubavi.

— Žao mi je — otipkala je Ellen — nije bilo vremena za ljubav. Bila sam zauzeta seleći se iz grada u grad, radeći i ohrabrujući oca. Svojevremeno sam živjela samo za njega. Žao mi je. Da sam samo imala vremena...

— Imat ćete vremena — mirno će Steve. — Ako je ispravno ono što tvrdite o vjerojatnoj budućnosti, imat ćete vremena i više nego što treba. Ja ću se potruditi.

— A ako ne uspijete?

Nije htio ni pomišljati na tu eventualnost. Nije se htio s njome suočiti.

Soba mu se učinila tihom. U tišini ove sobe Steve je čuo ubrzano lupanje svoga srca. Nije ni znao da piše kad je tipkao spontano:

— Volio bih... volio bih vas vidjeti, Ellen. Samo jednom.

— Kakav ste vi džentlmen, Steve Temple? Vrijeme je tako malo promijenilo osjećaje. Čekajte. Oko stroja postoji slabo energetsko polje. Pritisnite prstima stroj, naslonite se na nj i skoncentrirajte se. Možda na nekoliko sekundi naše slike dođu u dodir. Približite se, Steve...

Steve je odmah poslušao. U sivim mu očima bljesnulo nešto kao nikad dosad. Nešto toplo. Usta su mu bila poluotvorena, u napetom očekivanju. Nešto mu je eksplodiralo u prsima, sprečavajući ga da diše.

Ona se pojavila, nejasna i nestalna silueta, što se sve više razbistrivaJa. Sjedila je sučelice njemu, odijeljena razmakom od 500 godina. Njezina je kosa sjala kao sunce, oči su joj bile ozbiljne i plave, a crvene usne se otvoriše da bi oblikovale pozdrav »Dobar dan, Steve.«

Zatim slike nestane i soba postane topla, kao da je posvuda kuljao rastaljeni čelik. Još su malo »razgovarali« tipkajući, i to je za tu večer bilo sve. Ona je otišla, on je ostao promatrajući mjesto gdje ju je spazio. Soba se polako hladila.

* * *

On, koji nikad u životu nije ništa ukrao, ukrao je ovaj put u oružara lijep, blistav revolver-paralizator. Trebalo mu je pola dana dok je smogao hrabrosti da se odluči, pet minuta trebalo mu je da ukrade i ostatak dana da se smiri i zaboravi.

Tako je osvanuo četvrtak poslijepodne, i na udaljenosti od 500 godina jedna je žena sjela da piše svoje memoare. Razgovarali su o važnijim stvarima. O onome mračnom trenutku koji se približavao, o onoj viziji, materijalizaciji njezine slike prošle noći. Ta ga je vizija

uvjerila. Mogao je podnijeti žrtvu zbog nje.

Ona mu izloži ukratko plan akcije: Sutra uvečer J. H. McCracken bit će u svome uredu u Los Angelesu i dovršavati pripreme za let u Washington. Ne smije živ otići iz svoga ureda. Ni njegov sin, koji ga prati, ne smije živ izaći. Oni moraju umrijeti.

— Jeste li razumjeli, Steve?

— Da, imam revolver.

— Postoji li nešto što niste shvatili?

— Ellen, od vremena do vremena gubim pamćenje. Moj se duh koleba Prve noći sam zaspao, i kad sam se probudio, zaboravio sam. U krčmi sam morao pitati koji je datum. Zašto?

— Oh, Steve, vrijeme je još za vas čudna stvar. Kao magla što se raspršuje na vjetru ili zgušnjava, budućnost je oblikovana od okolnosti. Dvije su Ellen Abbott, a samo jedna poznaje Stevea Templea. Kad se pojavi nešto što prijeti njezinim izgledima da preživi, vi zaboravljate.

— Ali ja neću zaboravljati. Uradit ću što je potrebno, nadam se da ću, ako ubijem Krakena neizravno, spasiti i vaš život...

Morala mu je objasniti. Prilično grubo.

— Steve, bude li Kraken uklonjen, rodit će se automatski novi svijet. Živjet će ondje iste osobe, ali će pjevati. Za njih ništa neće značiti ime Kraken. Milijuni koje je on uklonio živjet će ponovo. Ja se više neću sjećati vas, Steve, ja vas neću sresti. Nema razloga da vas sretnem kad nestane Krakena. Zaboravit ću da smo zajedno provodili večeri i da sam konstruirala pisaći stroj. Tako će biti od sutra uvečer, Steve, kad ubijete J. H. McCrackena.

Riječi su ga udarale.

— Ali, mislio sam...

— Ne bih vam htjela lagati, Steve... Mislila sam da vam je jasno da će sutra biti kraj, bilo što da se dogodi.

— Nadao sam se da ćete uspjeti pronaći neki način da doprete do ove 1967. godine da pomognete i MENI da dođem u vaše vrijeme. — Prsti su mu podrhtavali.

— Oh. Steve.

Osjetio je da postaje bolestan. Grlo mu se stislo. Gušio se.

— Kasno je, straža dolazi u kontrolu. Bolje bi bilo da se sada posljednji put pozdravimo...

— Ne, molim vas, Ellen, čekajte. Sutra.

— Tada će biti prekasno ako ubijete McCrackena.

— Imam jednu zamisao. Znam da će uspjeti. Samo da mogu još jednom razgovarati s vama, Ellen. Samo još jednom.

— Dobro. Znam da je to nemoguće, ali... do sutra uvečer. Mnogo sreće. I laku noć.

Stroj je prestao tipkati. Tišina se dojmila Stevea. Ostao je

zabezeknut, ljuljao se .na stolici...

Još može izaći i šetati u magli. Još ima mnogo magle, ispred vas, iza vas, kraj vas, ona je šutljivi pratilac. Povremeno vas pomiluje po licu kao da shvaća.

Tumarat će cijelu noć, vratit će se u svoju sobicu, svući će se i leći u želji da se više ne probudi. Nikad.

»Ja se više neću sjećati vas, Steve, ja vas neću sresti. Zaboravit ću da smo zajedno provodili večeri...«

* * *

U petak 14. siječnja po podne Steve je stavio revolver u džep i povukao patentni zatvarač.

Bude li McCracken živ, Ellen će nestati u plinskoj komori. On treba da pažljivo ubije McCrackena, tako da još uspije razgovarati s Ellen. Mora još jednom uspostaviti vezu s njom prije nego što se Vrijeme promijeni, povuče se zauvijek, mora još prenijeti posljednju poruku. Još ju je jednom u sebi ponovio. Točno je znao što će reći.

Pošao je čvrstim korakom. Imao je dojam da to nije njegovo tijelo, kao kad netko nosi prvi put novo odijelo. Sve je u njemu bilo napeto, nije se usuđivao opustiti. Ako se opusti, sve će propasti.

Uspravio se, zabacio ramena unatrag, što već godinama nije učinio, stisnuo šake. Ovako s pištoljem osjećao je poštovanje 'prema sebi, znajući da će promijeniti tok Vremena.

Disao je punim plućima, srce se nije zadovoljilo samo da postoji, ono je lupalo, bilo je pred eksplozijom. Pod jasnim je nebom koračao gipko pločnicima. Uskoro će četiri .sata poslijepodne. Prolazio je kraj nepoznatih zgrada, mirno je gledao brojeve, koračao je mehanički, osjećajući da neće izvršiti zadatak ako stane, da ga noge neće više poslušati.

Napokon je ušao u ulicu. Osjetio je sjetu, mozak mu je udarao o stijenke lubanje, u grlu mu mučnina, tople suze na rubu očiju. Dan je bio miran, bez vjetra, ali činilo se da je u zraku prijetila oluja. Sad se ne smije dogoditi ništa što bi me moglo zaustaviti — pomisli. Zaokrenuo je u jednu uličicu, ušao na pomoćna vrata, popeo se pomoćnim stubama koje je obasjavalo sunce. Noge su blago gazile stubama, srce mu je pomamno udaralo u prsima. Nikoga nije sreo, a želio bi sresti nekoga tko bi mu rekao da je to samo komedija, da može baciti revolver i probuditi se. Ali nitko ga nije zaustavio. Prešao je stube preko četiri odmorišta obasjana suncem. Njegov je mozak uzalud tražio razlog. Ipak, morao je djelovati. Nije mogao dopustiti da se ponavlja isto kao za Hitlera. Hitlera u mlađim godinama. Nitko ga nije zaustavio ili napunio olovom. McCracken... čovjek kojeg će ubiti, imao je nevin izgled. Svi su smatrali da je dobar. Ali njegovi sinovi. I njihovi sinovi?

Ellen. Usne su mu neprekidno šaptale to ime. Ellen. Srce mu se

steglo. Ellen. Našao se pred vratima. Na njima natpis srebrnim slovima:

J. H. McCRACKEN, KONGRESNI ZASTUPNIK

Blijed i tih Steve otvori vrata i ugleda mladića kako sjedi za stolom. Na stolu metalna pločica i na njoj ime: William McCracken, Znači, sin zastupnika. Četverouglasto lice, usta su otkrivala zube, ruke su se nemoćno digle.

Pritisnuo je okidač. Revolver u Steveovoj ruci blago je zazujao. Sve je trajalo nekoliko sekundi. Dah, kucaj srca. Lako je i teško ubiti čovjeka. Steve je ponovo napunio revolver.

Iz susjedne sobe čuo je miran glas"

— Will, dođi ovamo Htio bih provjeriti karte za Washington.

Često je teško otvoriti vrata, čak i ona koja nisu zaključana. Glas je bio McCrackenov, glas zastupnika kojega je izabrao narod.

Napetiji i tiši Steve je otvorio druga vrata. Tada je McCracken opet progovorio:

— Jesi li ih dobio? Bez teškoća?

Steve je gledao u McCrackenova leđa i odgovorio:

— Bez teškoća.

McCracken se naglo okrenuo. U ustima mu cigara, u ruci olovka. Imao je plave oči, ali nije vidio revolver.

— Dobar dan — rekao je nasmiješivši se. Zatim je spazio revolver i nestalo je osmijeha.

— Vi me ne poznajete — počeo je Steve. — I ne znate zašto morate umrijeti, jer ste uvijek pokušavali biti lojalni. Niste obmanjivali. Ni ja. Ali to ne znači da neće obmanjivati netko za petsto godina. Presuda Vremena kaže da ste krivi... Šteta što niste lupež, bilo bi lakše...

McCracken otvori usta misleći da će moći urazumiti uljeza. Ili Steve je pritisnuo okidač, samo malo, toliko da uspori srčani živac. Bez riječi. Zatim je smanjio snagu revolvera napola i pritisnuo okidač. Znojio se. Sagnuo se i popipao puis. Srce je još kucalo.

— Nemojte još umrijeti — rekao je — učinite mi uslugu. Ostanite živi da bih mogao još razgovarali s Ellen.

Zatim je počeo strašno drhtati. Činilo mu se da će mu se cijelo tijelo raspasti. Zubi su mu cvokotali, ispustio je revolver, pokupio ga i postao uznemiren Trebalo mu je vremena da dođe do svoje sobe, da otipka na stroju poruku za Ellen. Mora stići u svoju sobu. Uspjet će nešto učiniti s budućnošću. Pronaći će način da sačuva Ellen. Prigušio je strah i potisnuo ga u zadnji kut svijesti. Kad je otvorio vrata, našao se licem u lice sa zaprepaštenim osobljem McCrackenovim. Tri muškarca i dvije žene došle su da pozdrave Mc Crackena i našle su mrtvoga njegova sina

Temple skoči. Usta mu se napune slinom, izašao je kroz prozor

preko požarnih ljestava, zatvorio prozor i počeo silaziti. Netko je iznad njega otvorio prozor i vrisnuo. Netko je počeo silaziti za njim. Cipele su bučno zveketale na metalnim rešetkama.

Skočivši na pločnik, Steve je potrčao prema uličici, gotovo iščupao vrata jednoga taksija i viknuo svoju adresu. McCrackenovi su ljudi skrenuli u uličicu. Taksi se brzo udaljio. Šofer nije ništa čuo.

Steveova su usta bila puna sline koju nije mogao progutati. Pljunuo je. Nije se osjećao kao junaci iz romana. Sledio se od straha, zgrčen, osjećao se tako malen. Promijenio je budućnost, ali to je znala samo Ellen Abbott.

A ona će to zaboraviti.

»Čekaj, Ellen, čekaj me, molim te.«

Tako se čovjek osjeća kad spasi svijet. Kugla u grlu, blistave suze u očima, drhtave ruke... Ellen!

Taksi je naglo zakočio pred njegovom zgradom. Izašao je teturajući, mrmljajući nešto nesuvislo. Čuo je kako je taksist nešto govorio iza njega, ali je trčao i dalje, grabeći preko stuba četiri po četiri. Otključao je vrata i ostao pred njima bojeći se da uđe. Taksist se uspinjao za njim.

Nije li već prekasno? Steve zadrži dah i uđe, pa zaključa vrata.

Stroj je još bio ovdje! Steve se teturajući baci na pisaći stroj i počne tipkati.

— Ellen! Ellen Abott! Učinio sam ono, Ellen! Gotovo je. Jeste li još ovdje?

Tišina. Dok je promatrao bijeli, strahovito bijeli papir, srce mu je htjelo probiti prsa. Činilo mu se da je prošlo cijelo stoljeće prije nego što su se pomakle tipke na stroju.

— Oh, Steve! Uspjeli ste! Učinili ste to za nas. Ne znam što da kažem. I nećete za to dobiti zasluženu nagradu. Ne mogu vam pomoći, a tako bih htjela. Stvari se već mijenjaju, tope se kao figure od voska nošene tokom vremena...

— Ostanite još malo sa mnom... Ellen.

— Prije smo imali vremena, Steve. Sada ne mogu zaustaviti stvari i Vrijeme koje se preobražava. Kao da bih htjela dohvatiti zvijezde.

Na suncem obasjanoj ulici stala su neka kola. Odjeknuli su glasovi, zalupila su se vrata. McCrackenovi su ljudi došli po Stevea Templea. Možda s revolverima...

— Ellen, još nešto. Netko od vaših praprabaka vjerojatno je živio u ovome vremenu, negdje... Gdje, Ellen?

— Nemojte se mučiti, Steve. To ne služi ničemu!

— Molim vas. Odgovorite. Netko postoji s kime bih mogao razgovarati, koga bih mogao vidjeti. Gdje?

— Cincinnati. Zove se Hellen Anson, ali...

Na hodniku su odjeknuli teški koraci i prigušeni glasovi.

— Njezina adresa je ulica C...

Njihovo je vrijeme isteklo. Na drugom kraju grada McCracken je izdahnuo, a svaki sve slabiji dah djelovao je na vezu između Ellan i Stevea.

— Steve, Steve...

Tada joj je poslao posljednju poruku, ono što je želio već odavno reći iz dubine svoga bića. Vrata su popuštala pod udarcima dok joj je to poručivao u očaju posljednjih sekundi.

— Ellen! Ja vas volim! Slušajte, Ellen, ja vas volim! Nemojte otići! Nemojte...!

Tipkao je, ponavljajući bez prestanka ovu poruku. Nije mogao govoriti, pa je tipkao, sve dok se tipke nisu rastočile i nestale, a on je prstima udarao po praznome stolu.

Plakao je još kad su provalili vrata i ušli.

Jaša Zlobec: ***Balada o pastrvi***

Osjećala je mučninu. Znala je o eksploataciji i sličnom. Pa ipak je bila zbunjena, s tim studentima. Toliko ih je bilo s kojima je išla gore, na prvi kat. U sobu po nižoj tarifi. I dok su ga uvlačili, morali su govoriti, prati nečistu savjest. Bili su puni riječi o zastavi, o slobodi. Kako je svijet zapetljan. Kako valja početi disati. Valja se osloboditi lažnih riječi, lažne svakodnevice. Vremena. Dan koji se mjeri s dvadeset četiri sata samo je policijska vijest koja kastrira svakoga. I tu je bio i onaj bijeli papirić kojim su se zažareni mlaci ispričavali Jelici. Ti nisi kurva, žrtva si. I ja, koji ti plaćam, da spavam s tobom, i ja sam žrtva. Nisam kriv.

Istina, ako mi je nešto smetalo, onda je to bilo to. Manje su mi ogavna bila stara, debeljuškasta, masna gospoda koja su svoju impotenciju prikazivali kao nekakvu uzvišenu kombinaciju frustriranih žena i tihih klavirskih odjeka steinwaya. Zažarene oči i žarke riječi — i par novčića. A za istu stvar. Izvedenu na jednako mučan i nasilan način. Kao neki ždrijepci. Uzdrhtali jazavčari koji traže da im se službeno prizna slabost kojom bi mogli opravdati svoju nemoć, svoje jalovo sjeme.

I tu je Jelica bila široka srca. Nikome nije zamjerila. U tih ih je pet godina bilo odviše da bi još kome mogla vjerovati. I zato je svima opraštala. Točnije, nije opraštala. Nego, nikome nije zamjerila. Muškarci kao muškarci. Ta svaki je paun, na kraju krajeva, kao ružno pače Osjetljiv i bolešnjiv.

Idile nikad nije bilo. U njenoj kratkoj suknjici, s visokim potpeticama i u automatskom njihanju bokova. Služba. I svake noći, prije nego bi zaspala poslije tog mimohoda konjanika, gutala knedle sa željom da samu sebe udari čekićem po glavi.

Ali kao što svakog dana kreće vlak iz Kamnika u Ljubljanu, tako i ja, Jelica, odlazim svaku večer triput s ulice na kat. Život je vozni red. Takva je sudbina. Jedne čekaju s večerom muževe, mi druge čekamo na ulici.

* * *

Razlog je možda bio taj što je tri godine pohađala gimnaziju. Zato

je znala bolje povezivati stvari. Naslutila je. Kad je došao po treći put u četiri godine, zazeblo ju je oko srca. A znala je već otprije. Ta poznavala je cijelu ulicu, sve djevojke jednako kao i one nju. Svakoj je dolazio bez zakašnjenja. Jedanput u godinu i tri mjeseca. Hladan, točan, korektan. Kao neki engleski džentlmen nasmiješila se. Zato ga je i zapamtila. Ostale ga nisu zapamtile.

Jelice, Jelice, zašto samu sebe varaš. Ti to samo umišljaš. Kakvih petnaest mjeseci, kakav uvijek isti kod tebe i kod drugih. Prestani sanjati o gimnaziji, tajnim vezama, mračnu romantiku. Kurva si, svaki dan trojica, praznikom četvorica, pa i šest kad je majka u bolnici. Ali ne, bez sentimentalnosti, nije mati kriva što nisi izabrala pravi put. Kurva.

Ali, svejedno. Neće to ići samo tako, neću se dati jeftino. Kao da ne mislim, kao da me nema. On zaista dolazi. Zaista svakih petnaest mjeseci. Vjerujte mi, njega ne bih mogla zaboraviti. Kažu da su kurve osjetljive žene. Ne znam. Možda i jesu, ali najvjerojatnije nisu jer bi se već odavna svaka od njih ubila. No, njega ne mogu zaboraviti. Ja, Jelica, spremna sam na sve, sve progutati ali njega ne mogu zaboraviti.

Visok, pomalo suzdržan, zakopčan, gotovo mehaničkih kretnji. I, nehotice je pomislila Jelica, taj se još nije ljubio, niti je spavao sa ženom, jednostavno je obavio onu stvar, nekako slično kao mi kurve, kao profesiju. Doduše, bilo ih je mnogo koji su to radili potpuno mehanički. Jedan dva, jedan dva, ali je uvijek bilo nešto u pozadini, vrag zna što, dominacija, kompleksi ili jednostavno potreba za pražnjenjem. Kod ovoga nije bilo ničega. Ništa sličnog. Zaista, samo kao bezlična profesija.

* * *

Sve mi, baš sve, uzimamo tablete. Pa ipak se ponekad dogodi. A zatim slijedi pobačaj. Što drugo? Jer ne samo što nema oca, nema ni majke. Ništa, injekcija. Ali ovdje je bilo drugačije. Svakih petnaest mjeseci. I ravno k nama i samo k nama, pilularkama. I svaki put bi pilule iznevjerile. Razgovarala sam s drugima. Nisam mogla vjerovati da mi se to može triput zaredom dogoditi. Kod svih je bilo isto. Nije bilo pobačaja. Nije se dalo. Samo je unutra raslo. U četiri godine rodila sam tri puta. Isto je bilo i s drugim djevojkama. Svaka triput u četiri godine. I sve je to bilo ludo jer točno znam da je uvijek bio isti muškarac. Uvijek i kod svih Nijedanput mu se nije omaklo. Nijedanput.

* * *

Jelice, Jelice.

Pitanje je samo prividno, Jelicu boli, Jelica sluti. Gorka slutnja je ionako sudbina majke. Patnja je napokon samo oblik ljudskog života.

Nekakav ritam kao da je postao zakon naše ulice. Posjet neznanca.

Devet mjeseci. Plač novorođenčeta. Pola godine. Nov posjet. Nov plač. Od ugla do ugla. Kao djed Mraz potkraj prosinca. Uglađeni muškarac hoda od vrata do vrata. Crvena lampa umjesto crvenog ogrtača.

Patnja pri porodu sudbina je majke. Jelice, Jelice, svi ti porodi koje je netko drugi stvorio.

* * *

Sjedokosi je muškarac, koji je posjećivao mračnu ulicu u redovitim vremenskim razmacima, dolazio poslije devet mjeseci, svaki put iznova. Priznao bi očinstvo, sredio bi pitanje smještaja djeteta a novorođenčad bi odlazila skrbnicima. Nekamo tamo daleko, na selo, među trave, polja, njive, krave, telad, svinje, kokoši.

Fotografije djece rumenih obraza koja odišu zdravljem najprije su stizale jedanput mjesečno, zatim svakih pola godine a zatim sve rjeđe. Na kraju ništa više. I žene su zaboravljale. Sve prirodnije. I Jelica. Kao da gleda reklamne fotografije dojenčadi koja hvali najbolje mlijeko u prahu.

Majke su se odricale djece da plod ne bi bio opterećen grijehom.

A to je bio i jedan od mnogih preciznih uvjeta da djeca budu zbrinuta.

* * *

— Imate pravo — rekao je novi ambasador — ova je zemlja zaista egzotična. Pomalo i previše. Čovjeka hvata nostalgija za kućom.

— Nipošto, nipošto — čuo se odgovor. — Mi, starosjedioci, pioniri, u doba istraživanja smo, unatoč svemu, donekle uredili ovu pustinju. Specijalitet ove zemlje je ikra, samo kušajte.

— Ukusno, zaista ukusno.

— I ima onaj pravi okus gorčine. Taj začin nazivaju »majčine suze«. Po domaćem računanju vremena, koristili smo tri generacije lokalnih podvrsta i tek je četvrta ona prava, kad nositeljke ikre dozru do dimenzije introspekcije. Tu se krije tajna pravog okusa gorčice.

Još jedan soufflee, za desert?

Mack Reynolds: *Uzoriti primjerak*

Man of Distinction

Preveo Laza Goluža

Zvao se Hanley, Al Hanley, i da ste ga vidjeli, ne biste se kladili na njegovu budućnost. A što se, pak, prošlosti tiče, da ste znali sve peripetije njegova života do dana kada su stigli Darijanci, ne biste ni u snu pomislili da mu, od tog dana, dugujete beskrajnu zahvalnost.

Kad se zgoda zgodila, Hanley je bio trešten pijan. Nikakva neobičnost: bio je pijan oduvijek i težio k tomu da takav ostane zanavijek, samo je stvarca svakog dana bivala sve teža. Potrošio je pare, a potrošio je i prijatelje od kojih je mogao zatražiti zajam. Ostalo mu nešto znanaca, ali i tu je stizao nakraj spiska te se smatrao sretnim ako je mogao izmusti u prosjeku dvije čaše po poznaniku.

Dosegao je onu fazu, da je morao kilometrima tabaniti ne bi li naletio na neko poznato lice od kog bi mogao iskamčiti dolar ili bar pola dolara. A dugo pješačenje poništavalo je, opet, učinak posljednje čaše — no, ne baš sasvim, ali ipak — zbog čega se Al nalazio u položaju Alise pred Kraljicom, kad je Alisa morala trčati iz sve snage da bi ostala na istom mjestu.

A prosjačiti na ulici bilo je opasno: policajci uvrtjeli u glavu da po svaku cijenu uklone »ljagu skitnje i prosjačenja«, te da se Hanley bio na to osmjelio, prije ili kasnije proveo bi sušnu noć u stanici, od čega je zazirao kao vrag od tamjana. Bio je, napokon, na onom stupnju na kojem bi dvanaest sati bez pića bilo ravno hordi superčudovišta, koja su u odnosu na delirium tremens bila isto što i orkan prema povjetarcu.

D. T. pribavlja samo halucinacije. Ako ste od pravog kova, vi znate da vam se sve samo pričinja. Štoviše, ti vam pričini prave društvo, ako vam se sviđaju te stvari. Ali superčudovišta — to je posve druga priča. Da vas napadnu, treba popiti mnogo veću količinu pića od one za koju su sposobni tipovi što se smatraju velikim pilcima, a dolaze samo onda kada čovjek, pijan do te mjere da ni ne zna otkada je pijan, najedanput ostane potpuno na suhu za dulje vrijeme, kao u

zatvoru, na primjer. Na samu primisao Hanley se osjetio sposobnim za sve, primjerice, da zagrli najdražeg prijatelja, drugarčinu svoje duše i srca, kog je vidio triput u životu, i to ne baš u sretnim okolnostima. Najdraži prijatelj zvao se Kid Eggleston, bivši boksač teške kategorije, otpisani div koji je u posljednje vrijeme spao na izbacivača u lokalu, gdje ga Hanley bio upoznao baš u obavljanju njegove dužnosti.

No, nije potrebno da upamtite njegovo ime, ni da se za nj jače zainteresirate, jer u ovoj priči Kid ne ostaje dugo na sceni. Da budemo točni, on će za minutu i pol ispustiti strašan urlik, past će kao klada, onesviješten, i vi o njemu više ništa nećete čuti.

Ali neka mi bude dopušteno da usput pripomenem, kako vi što ovo čitate ne biste sada bili tu gdje jeste, da Kid Eggleston nije urliknuo i da nije pao onesviješten. Bili biste vjerojatno zabavljeni kopanjem rude, pod zelenim suncem, na krajnjem rubu Galaksije. Mogu vam reći da vam se to zacijelo ne bi svidjelo, i zato znajte da je Hanley odagnao od vas sličnu kob, i da vas od nje on još čuva. Ne osuđujte ga odveć strogo. Da su umjesto njega Trojka i Devetka uzeli Kida, stvari bi do danas bile potpuno drukčije.

Trojka i Devetka dolažahu s planeta Dar, koji je drugi (i jedini nastanjen) planet takozvane Zelene zvijezde na krajnjem rubu Galaksije. Trojka i Devetka nisu, naravno, bila njihova puna imena. Darijanska imena su brojevi, i puno ime Trojke bilo je 389.057.792.869.223. Ili bi to, barem, bio prijevod na decimalni sustav.

U trenutku u kom je Henley pokušavao zagrliti svog najdražeg prijatelja Kida, Trojka i Devetka bili su još udaljeni otprilike kilometar u okomitu pravcu. Nisu bili ni u kakvu zrakoplovu ni u svemirskom brodu (a još manje u letećem tanjuru. Ja znam sve o letećim tanjurima, ali o njima drugom prilikom). Nalazili su se u prostorno-vremenskoj kocki.

Pretpostavljam da ću vam moći pojasniti što je posrijedi. Darijanci su iskušali u praksi — kao što ćemo jednog dana uspjeti i mi — Einsteinovu teoriju, ustvrdili su kako materija ne može putovati brže od svjetlosti a da se pritom ne pretvori u energiju. A vama se baš ne bi dopalo da se pretvorite u energiju, je li točno? Nije se to dopalo ni Darijancima kad su započinjali istraživanja s jedne na drugu stranu Galaksije.

I tako su otkrili da se u stvarnosti može putovati i većom brzinom od brzine svjetlosti, ako se simultano putuje kroz vrijeme, kroz prostorno-vremenski kontinuum, zapravo, umjesto samo kroz prostor. Njihov put s planeta Dar pokrivao je udaljenost od 163.000 godina svjetlosti.

Ali budući da su simultano putovali u prošlost staru 1630 stoljeća, efektivno trajanje puta bilo je svedeno na ništicu. Na povratku

putovali su 1630 stoljeća u budućnost te su tako u svom prostorno-vremenskom kontinuumu bili stigli na točku polaska. Nadam se da kužite što hoću reći.

Kako bilo da bilo, ova se kocka, nevidljiva za zemaljsko oko, nalazila na tisuću metara iznad Philadelphije (ne pitajte me zašto su izabrali Philadelphiju — ne znam kako nekomu može pasti na pamet da izabere Philadelphiju za bilo što). Četiri je dana lebdjela tamo, dok su Trojka i Devetka hvatali i proučavali radio-emisije da bi stekli ideju o jeziku i naučili ga govoriti.

Nije njih zanimala naša civilizacija kao takva, ni naši običaji kao takvi. Ništa slična tomu. Zar mislite da se može steći ideja o životu stanovnika Zemlje slušajući glazbeno-zabavne emisije, nagradne kvizove i propagandne poruke?

Ne, oni su htjeli saznati da li je naša civilizacija dovoljno razvijena kako bi za njih predstavljala opasnost — i po isteku ta četiri dana uvjerili su se da nije. Ne može im se to pripisati u grijeh, nisu se, uostalom, ni prevarili.

— Onda: silazimo? — upita Trojka Devetku.

— Silazimo — reče Devetka Trojki. Trojka se omotala oko komandi.

— ... pa jasno da sam te vidio kako se boriš, govorio je Hanley. — Bio si šampion, Kide. Možeš zahvaliti onoj budali od tvog menedžera što nisi došao na sam vrh. A štofa si imao. Zašto ne idemo nešto trgnuti tamo u kut?

— Plaćaš ti ili plaćam ja, Hanley?

— Pa, sad sam malo dekintiran, Kide. Ali imam p o t r e b u da nešto maznem. U spomen na lijepa vremena...

— Tebi treba piće kao meni metak u čelenku. Ti si mrtav-pijan i bolje bi učinio da prestaneš, prije nego što te zaskoči D. T.

— Oh, u njemu sam cjelcat, sav — reče Hanley. — I baš me boli briga. Gle, upravo ti prilaze s leđa.

Ne razmišljajući, Kid Eggleston se okrenu i pogleda. Ispusti urlik od strave i užasa i padne onesviješten. Trojka i Devetka prilažahu. Iza njih nazirahu se obrisi divovske kocke, stranica od najmanje deset metara. Kocka koja se istodobno vidjela i nije vidjela, što je u svemu bilo najčudnije. Kida je najvjerojatnije, i prije svega, preplašila kocka.

Jer Trojka i Devetka nisu imali baš ništa zastrašujućeg. Bijahu crvoliki, dugački otprilike pet metara (kad bi se rastezali) i široki oko trideset centimetara u sredini, vretenasti na krajevima. Bili su lijepe plavičaste boje i nisu imali vidljivih osjetilnih organa, tako da se nije znalo što im je glava, a što rep — što uostalom nije imalo nikakve važnosti, budući da su im oba kraja bila potpuno identična.

Iako su se primakli Hanleyu i Kidu (skljokanu na podu), nije se moglo razaznati što im je prednja, a što stražnja strana. Bili su u svom

prirodnom položaju, kolutičavom i valovitom.

— Bog, dečki — reče Hanley. — Što ste prepali mog prijatelja! A on bi me bio ponudio pićem da sam mu dao vremena za prodiku. I tako, sad je red na vama.

— Nelogična reakcija — reče Trojka Devetki. — Kao i u ovoga drugog primjerka, uostalom. Uzimamo li oba?

— Ne. Kolikogod izgledao veći i jači, ovaj drugi očito je slabiji. Jedan primjerak bit će posve dovoljan. Dođi s nama.

Hanley ustuknu za korak.

— Ako namjeravate da me ponudite pićem, u redu. Inače, želim znati: kamo?

— Dar.

— Meni je svejedno, ako me prvo ponudite pićem.

— Moramo li primijeniti silu? — upita Trojka Devetku.

— Neće biti potrebno ako krene dobrovoljno. Želiš li ući u kocku dobrovoljno?

— Ima li unutra kakva pića?

— Ima. Uđi.

Hanley se spontano uputi prema kocki i uđe. Da se razumijemo, nije vjerovao da je kocka tamo, ali što je mogao izgubiti? A kad netko ima halucinacije, bolje je da im se ne suprotstavlja. Iznutra, kocka je bila od čvrste tvari, ni prozirna, ni bezoblična. Trojka se ovila oko komandi i svojim vretenastim krajevima počela stavljati u pogon razne uređaje.

— Sad smo u međuprostoru — reče Devetki. — Predložio bih da tu i ostanemo dok temeljito ne ispitamo primjerak i ne ustanovimo, da li odgovara svrsi ili ne.

— Hej, dečki, a to piće koje smo dogovorili? — Hanley se počeo uzrujavati. Ruke mu se tresle, osjećao je kako mu pauci jure kičmom, iznutra, gore, dolje.

— Reklo bi se da pati — primijeti Devetka. — Možda je gladan, ili žedan. Što piju ta stvorenja? Vodu zasićenu kisikom, poput nas?

— Površina njihova planeta gotovo je sva pokrivena tekućinom koja sadrži natrijev klorid. Mogli bismo mu pripremiti jednu dozu.

Hanley podvrisnu:

— Ne! Samo ne soli, zaboga! Ne trebam ja vode, dajte mi viskija!

— Možemo ispitati njegov metabolizam — reče Trojka. — S intrafluoroskopom to je pitanje trenutka.

Odmotao se s komandi i dohvatio neku čudnu spravu. Bljesnula su raznobojna svjetla i Trojka reče: — Čudno. Njegov metabolizam ovisan je o C_2H_5OH.

— C_2H_5OH?

— Da, o alkoholu. Bar u osnovi. Čini se da je alkohol uz izvjesnu količinu razrijeđenoga H_2O te uz minimalne doze nekih drugih

sastojaka bio jedina hrana ovog stvora, i to u duljem periodu. Prisutan je u njegovu cirkularnom sustavu i u mozgu s 234 posto. Njegov se metabolizam, čini se, potpuno temelji na toj tvari.

— Dečki — preklinjao je Hanley, — umrijet ću ako mi ne date da pijem. Zašto ne prestanete filozofirati i ne ponudite kakvu bocu?

— Trenutak, molim — reče Devetka. — Pripremit ću ti piće koje ti je potrebno. Prvo moram namjestiti Vernierovu skalu na intrafluoroskop i upotrijebiti psihometar.

Upalilo se još svjetala, i Devetka se povukla u kut, gdje je bio smješten laboratorij. Dvije minute kasnije već se vratio, noseći baždarenu posudu, u kojoj je bila otprilike litra neke bistre tekućine, jantarske boje.

Hanley najprije omirisa piće, a zatim potegnu. Ispusti dug uzdah

— Ja sam mrtav — reče. — Ovo je ambrozija, nektar bogova. Nema tekućine ravne ovoj. Ne, na Zemlji je nema. Vukao je dugo, dugo, ali mu piće nije palilo grlo.

— Što je to, Devetko? — upita Trojka.

— Prilično složena formula, koja točno odgovara svim njegovim potrebama. Sadrži pedeset posto alkohola i četrdeset i pet posto vode. Ali sastojci koji tvore preostalih pet posto vrlo su brojni: sadrže sve vitamine i minerale potrebne njegovu organizmu u najpreciznije izmjerenim proporcijama, i to sve bez okusa. Zatim, ima još bezbroj sastojaka za poboljšanje okusa a prema njegovu kriteriju vrednovanja. Za nas bi to bilo prežestoko, iako možemo piti vodu ili alkohol.

Hanley uzdahnu i nastavi piti. Lagano je zateturao Pogledao je Trojku i nasmijao se.

— Sada z n a m da ne postojite — reče.

— Što on time želi reći — upita Devetka Trojku.

— Njegovi mentalni procesi kao da su bez ikakve logike. Ne znam da li bi nam njegova vrsta mogla dati dobre robove. Duboko sumnjam. Svakako moramo provjeriti. — Okrenuo se Hanleyu. — Kako se zoveš? — upita. — Imaš li kakvo ime?.

— Što je to ime, prijatelju? — odvrati Hanley. — Daj mi ime koje hoćeš. Ti i tvoj prijatelj moji ste najdraži prijatelji. Možete me povesti kamo vam se mili i sviđa, recite mi samo kad stižemo.

Povuče još jedan gutljaj i opruzi se po podu. Smjesta započne ispuštati čudne šumove, ali ni Trojka ni Devetka nisu uspjeli razaznati jesu li to riječi ili ne. — Zzzzzzzzz-glap... Zzzzzzzzz-glap. ZzzzzzZzz-glap... Pokušali su ga probuditi, drmali ga, ali uzalud.

Dugo su ga promatrali, skupljajući sve moguće podatke. Tek nakon više sati Hanley se probudio. Nekako je sjeo i pogledao ih razrogačenih očiju. Reče:

— Ne vjerujem. Vi niste ovdje. Ne postojite. Za boga miloga, dajte mi da pijem, i to brzo. — Dadoše mu baždarenu bocu, koju je Devetka

ovaj put napunio do vrha. Hanley otpije. Oči mu se zatvoriše, a lice mu poprimi zanesen izraz. — Nemojte me buditi.

— Ali ti si budan!

— Onda nemojte dopustiti da zaspim. Shvatio sam što bi to moglo biti. Ambrozija... stvarca što je piju bogovi...

— Tko su to bogovi?

— Ne postoje. Ali ovo piju. Na Olimpu.

— Mentalni procesi potpuno bez logike — reče Trojka. Hanley podiže bocu. Reče:

— Ti si moj prijatelj i ja sam tvoj prijatelj. I ti si moj prijatelj. Svi smo prijatelji.

— Kakva je to vrst razgovora? — upita Devetka Trojku.

— Prijatelj... to se rimuje s roditelj. Ne... sa... sa...

— Preglup je da bi ga se moglo dresirati za išta drugo osim za najjednostavniji fizički posao — reče Trojka. — Ali ako je dovoljno snažan za teže poslove, mogli bismo još uvijek savjetovati oružani napad na ovaj planet. Bit će tu vjerojatno blizu četiri milijarde stanovnika. A nama treba nekvalificirana radna snaga... Tri, četiri milijarde bile bi od velike pomoći.

— Hura! — reče Hanley.

— Po svemu sudeći, ne koordinira naročito — reče Trojka, zamišljen. — Ali je, možda, obdaren znatnom tjelesnom snagom. Stvore, kako da te zovemo?

— Zovite me Al, dečki. — Hanley je pokušavao ustati.

— Je li to tvoje ime, ili ime tvoje vrste? Je li to tvoje puno ime?

Hanley se naslonio na zid, razmišljajući.

— To je ime vrste — napokon zausti. — Označava.., Sad ću vam to prevesti na latinski. — I prevede to na latinski.

— Moramo izmjeriti tvoju tjelesnu snagu. Trči naprijed i natrag od ove strane kocke na drugu, dok se ne umoriš. Meni daj bocu s tvojom hranom.

Oduže iz Hanleyevih ruku baždarenu bocu. Hanley zamlatara.

— Još jedan gutljaj. Mali, mali, mali! Pa ću trčati kolikogod hoćete.

— Možda mu je potrebno — reče Trojka. — Daj mu, Devetko.

Moglo je to biti posljednje, bar za neko vrijeme, zato Hanley dobro povuče. Zatim radosno salutira č e t v o r i c i Darijanaca, koji su ga, čini se, promatrali. Reče:

— Vidimo se na trkama, dečki. Sve vas očekujem. I kladite se na me. Pobijedit ćete zahvaljujući meni. Još samo jedan gutljajčić, prije starta?

Srknu još jedan gutljajčić — samo kap ovaj put — nešto manje od četvrt litre.

— Dosta — reče Trojka. — Sada trči.

Hanley načini dva koraka i skljoka se potrbuške. Nekako se okrenuo na leđa i ostao ležeći s blaženim osmijehom na licu.

— Nevjerojatno! — reče Trojka. — Možda nas pokušava prevariti. Kontroliraj malo, Devetko.

Devetka izvrši kontrolu.

— Nevjerojatno! — reče. — Apsolutno nevjerojatno! Nakon tako kratkog napora posve je izgubio svijest do te mjere da je neosjetljiv na bol. A sigurno nije simulant. Ovaj tip stvorenja ne može biti ni od kakve koristi našem planetu. Uključi komande, vraćamo se da podnesemo izvještaj. Povest ćemo ga sa sobom, po naređenju, kao primjerak za zoološki vrt. To se isplati. U fizičkom pogledu, to je najčudnije biće koje smo otkrili među milijunima planeta.

Trojka se ovila oko komandi i s dva ekstremiteta stavila u pogon razne naprave. Stotinu šezdeset i tri tisuće svjetlosnih godina i tisuću šestotina trideset stoljeća prođoše, poništivši se uzajamno i tako savršeno kao da ni to vrijeme ni ta udaljenost nikad nisu bili prijeđeni.

U prijestolnici planeta Dar, koji vlada nad tisućama korisnih planeta i koji je pohodio na milijune beskorisnih, poput Zemlje, Al Hanley zauzima mjesto u velikom staklenom kavezu, smještenu na počasnom mjestu, kakvo zaslužuju samo najčudnovatiji primjerci.

U sredini kaveza je korito na kojem se on često napaja, a bio je viđen da se u njemu i kupa. Korito se neprestano i automatski puni pićem, koje je u usporedbi s najboljim zemaljskim viskijem takvo, kakav je najbolji zemaljski viski u usporedbi sa splačinama. Ovo je štoviše i pojačano sa svim vitaminima i mineralima, koji su potrebni njegovu metabolizmu.

Od njega ne boli glava, a ono ne izaziva ni druge, neugodne efekte. To je piće koje ushićuje Hanleya točno u istoj mjeri u kojoj čudesna Hanleyeva pojava ushićuje posjetitelje zoološkog vrta, što ga zapanjeno gledaju i zatim čitaju tablicu pred kavezom, koja, na latinskom, započinje s nazivom vrste što ga je Al otkrio Trojki i Devetki:

ALCOHOLICUS ANONIMUS

Živi na hrani spravljenoj od C_2H_5OH, kojoj su dodani vitamini i minerali. Sposoban je, ponekad, iskazati inteligenciju, ali je lišen bilo kakvog logičkog smisla. Fizičke osobine: sposoban je da načini nekoliko koraka da ne padne. Lišen bilo kakve komercijalne vrijednosti, on ipak predstavlja primjerak najčudnijeg oblika života dosad otkrivenog u Galaksiji.

Porijeklo: Planet br. 3 sunca JX6547 — HG908.

Bio je tako čudan primjerak, da su ga čak podvrgli specijalnu tretmanu, koji ga praktički čini besmrtnim. I bolje tako, jer je kao zoološki primjerak tako zanimljiv da bi se Darijanci ponovo mogli

vratiti na Zemlju i zarobiti drugog, ako bi on umro. Mogli bi ščepati vas ili mene, a vi ili ja, već kakav bi slučaj bio, mogli bismo u tom trenu biti potpuno trijezni. A to bi bila grdna nevolja za cijeli svijet.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Géza Czath: Kirurg

A szebész

Preveo Zlatko Glik

U trećerazrednoj periferijskoj kavani — u koju sam jedno vrijeme zalazio — odmah mi je upao u oči kirurg. Na njemu je uvijek bio crn kaput, već zelenkast od izlizanosti ali čist. Blijedom licu pristajali su prosjedi kestenjasti brkovi i velike duboke oči. U tim očima — kao da su uvijek suzne bile — iskrilo je nešto boemsko. Govorio je tiho, gotovo šapatom, kao što to liječnici običavaju prilikom konzilija. Čak i prilikom nevažnih razgovora kavanskih gostiju oko novinskih vijesti duboko bi se zagledao u oči svoga sugovornika. Kao da ga je taj neobično zanimao. Svoje mišljenje iznosio je savršenim, razumnim rečenicama, kao da bolesnicima daje savjete. Plemenita elegancija tog pomalo olinjalog čovjeka djelovala je na mene kao izblijedjeli, ali vrlo fini baršuni što sam ih vidio u starinskim plemićkim dvorcima.

Upitao sam konobara:

— Tko je onaj čovjek?

— Liječnik, nekada je bio kirurg. Već godinu i po dolazi ovamo. Jednom je čuo kako tražim liječnički glasnik, pa me oslovio. Hvalio je liječničku profesiju i raspitivao se o sveučilištu. Porazgovarali smo i tom je prilikom ispoljio veliko znanje. Posebno o nekim pitanjima iz psihofizike o kojima nigdje nisam imao prilike čitati. Vrlo je bio privlačan njegov oštrouman način, pun fantazije, kojim je znao pričati zanimljivo i o najbeznačajnijim stvarima. Čudio sam se koliko vodi računa o okolnostima, kako se zna prilagođivati životu i broditi u njemu. Ali smo se ubrzo rastali od poslijepodnevne kave. (Ja sam žurio).

Jednom sam kasno noću upao u kavanu. Sjedio je sam za stolom i pijuckao.

Čašu apsinta tako je požudno prinosio ustima, tako je polako, s velikim užitkom — sklopljenih očiju — pio zeleno piće da je bilo izvan svake sumnje: kirurg je alkoholičar. I to pravi, strastni alkoholičar koji ide ravno u delirium tremens. U tom času mi je postalo jasno zašto su mu oči neobično svjetlucave, zašto životari bez želja i zašto je sitničavo oštrouman. Taj čovjek nekad nije bio takav, jednostavno nije mogao biti ovakav. Alkohol ga je promijenio.

Kad me je opazio, trgnuo se. Vidio sam da se preda mnom —

kolegom — stidi. Pozva me; odmah sam i ja naručio apsint, i tada kao da mu je odlanulo. Ubrzo sam uvidio da se taj čovjek želi danas povjeriti, ispričati.

—... Jer što je ono glavno, dragi kolega? Zašto se čovjek muči? Zašto jede? Zašto voli? Čemu se veseli? Životu. Jel'da, onome čemu jednom dođe kraj? Što prolazi. Ali zašto prolazi.. ? Što je uzrok koji sprečava da znanstvenik završi svoj posao, umjetnik svoje planove, a očevi da odgoje svoju djecu? Ja sam otkrio... što! Sasvim je jednostavna stvar. Zašto prolazi vrijeme? .. prvo je pitanje. Slušajte: prvo i prvo ne prolazi vrijeme nego... mi. To je stara stvar za koju je već i Kant znao. Vrijeme ne postoji. Ali, mi posjedujemo spoznaju da naše tijelo malakše, da nam mozak sahne, da nas bolest ubija... da postoji vrijeme. Ali rekoh, vrijeme ne postoji... Odakle nam to stajalište koje nam kvari život?... to je već drugo pitanje. Dakle, to je privremeni zaostatak u razvitku mozga. Embriologija nam pruža bezbrojne analogije. Kad je čovjek, naime, izašao iz majmunskih redova starog svijeta, napustio je prirodu. Njegov se mozak počeo snažno razvijati. Na nepoznati način stekao je takve dispozicije kojima je, da tako kažemo, mogao nejasno po njegovu shvaćanju i shvaćanju svijeta obavljati više deimnzije nego prije. Možda je ovo novo gledište pokvarilo čovjekovo psihičko zadovoljstvo. Možda je tako u čovjekov mozak došao taj pojam o vremenu. Možda je ovo gledište, ova relativno nesavršena ali svakako privremena i apsolutno viša točka spoznaje ono iz čega crpimo prirodni sud da vrijeme prolazi. Rekao sam da je privremena. To ne trebam tumačiti: zaostaci u razvitku ispoljavaju se polako. Stigli smo, dakle, do toga, a je vrijeme prignječilo čovječanstvo. I tako nas je pritisla smrt, starosna degeneracija, bolest i bol... To je teška stvar. Otrov vremena upio se u našu filozofiju, u umjetnost, u svakodnevni razgovor. Kako čovjek izraste iz djetinjeg doba, druži se s mišlju o vremenu i ne može se je osloboditi do smrtnog trenutka. Schopenhauer će napisati »Welt als Wille und Vorstellung«, Shakespeare »biti ili ne biti«; vremenu moramo zahvaliti i Beethovenovu Petu simfoniju, sudbinsku, kojoj tema nalik smrtnom plesu neumitno podsjeća na prolaznost vremena. A sve to skupa ne izražava ništa više nego kad obični ljudi uzdišu: e pa, starimo!

— I eto već imam jedan argument — nastavio je. — Rekoh da pojam o vremenu tek poslije djetinjstva postaje prizma našeg razmišljanja. Stvarno je tako. Djeteta se prolaznost vremena jednostavno ne tiče. Ne samo zato što mu je tijelo elastično i snažno, a misli su mu obuzete drugim stvarima, nego u prvom redu zato što je u duhovnom razvitku na nižem stupnju. Nije li u nastajućem čovjeku, u embrionalnom životu, krvotok jednostavan, nema li škrge; jednom riječi prolazi kroz prethodni stadij razvitka vrste. Ali kad dođe na

svijet nestaju ovi primitiviteti, sa stajališta ljudske vrste: nesavršenosti, što su za njega bile stanice na putu razvitka do onog relativnog stupnja na kojem se nalazi današnji gotov čovjek. Doći će vrijeme kad će čovjek u svom embrionalnom razvitku prolaziti stadije u kojima je danas malo dijete, pa čak i gotov čovjek. Upravo je ovakvo duhovno embrionalno stanje, stanje djeteta koje ne računa s vremenom. Ali pogledajmo, kad mu se razvije psiha: vrijeme mu je oplelo mozak I više ga se ne može osloboditi. Ovaj stadij duhovnog razvitka kod evropskog čovjeka počinje između četrnaeste i dvadesete godine. Nije teško uvidjeti da će doći i ono vrijeme kad će čovjek kroz to razdoblje proći u djetinjstvu, štoviše i u embrionalnom stanju. Onda će već biti dobro. Ali do tada, do tada.., i tu moramo stati. Medicinska znanost pozvana je da ovu patnju, ovu fiziološku boljku otkloni s ljudskog roda. Osobito u naše vrijeme ispoljava se ovo pitanje svom elementarnom snagom, jer misao o vremenu obuzima ljude više no ikada. Ni sinove dvadesetog stoljeća neće spasti grozničava trka trbuhom—za—kruhom da ne upadnu u to jadno ludilo... Mora se djelovati, moj gospodine. Kirurgija u sličnim slučajevima nije osuđena da skrštenih ruku gleda fiziološke ili patološke pojave koje uzrokuju patnje. Ako ludilo vremena nekad nije postojalo, a sada postoji; onda ono, bez sumnje, ima i svoje mjesto u centru. To bi bila pretpostavka koja meni nije apsolutno potrebna. Jer tu sam ja, ja koji sam znanstveno dokazao postojanje supstrata ovog duhovnog razvitka. Dokazat ću i naći mjesto u jezgri, u mozgu. Isticao sam mogućnost i potrebu kirurškog zahvata. Konačno ću samu metodu objelodaniti, odnosno izvršiti operaciju, te s njom stati pred sud znanosti. Pronašao sam vrijeme u mozgu. Izvana se ne razlikuje od ostalih moždanih stanica, a ipak to je gnijezdo bolesti, jada i bezrazložne tuge prolaznosti. U nekih ljudi je veće, u drugih manje. Kao neki polip širi krakove, grane i pipke u svježe, zdravo jezgro: dakle, u svaki tren našeg razmišljanja. Naravno prije operacije čeka nas velik zadatak. No, taj je zadatak jednostavan. Treba samo znati što ćemo rezati. Ja znam i ponudit ću svoj izum čovjeku koji se po svaku cijenu želi osloboditi vremena, koga teško pritišće misao o prolaznosti. Pomoći ću mu. Unajmit ću golemu operacijsku dvoranu. Prepunu publike. Na sredini ćemo postaviti operacijski stol. Tri će asistenta sve pripremiti. U dvorani će se tiskati ljudi znanosti, novca i oni iz siromašnih slojeva... Konačno nastaje muk. Navlačim ogrtač i obuvam gumene čizme. Mirno perem ruke i naređujem: uspavati. Svežem pregaču, navučem rukavice. »Spava?« »Dobro!« — »Bilo je u redu?« — »Dobro!« Opipavam glavu. Polako načinim rez od vrata do uha. Publika to prati suzdržana duha. Dalekozori su upereni u mene. Zaustavljam krvarenje. Skidam kožu i mišiće veličine pola dlana. Raspatorium za pokosnicu! Na kosti sam. Molim dlijeto! Načinio sam

otvor, proširim rupu. Već sam na moždanoj opni. Oprezno je razrezujem. Uvrnem je i prstima ulazim u pukotinu... u koji dio, to ja znam .. i izvadim vrijeme. Jednostavno izgrebem osinje gnijezdo ljudske tuge. Dvije minute i sve je gotovo. Vremenske stanice stavim na pladanj da ih okolo pokazuju. Zatim zašijem moždanu opnu, namjestim kosti, povezem žile, pa onda šijem pokosnicu, mišiće i kožu. Zavijem ranu. Gotov sam i probudim čovjeka. — Kirurg se sada digao sa stolice i gotovo vičući nastavio. — To je čovjek budućnosti, pravi novi čovjek, koji će svježim i čistim mozgom odgonetnuti tajne današnjice i istinu sutrašnjice! Točno se sjeća svega, jer za njega činjenice ne prolaze, nego mu se rađaju u spoznaji. Publika me pozdravlja i plješće. Skinem ogrtač i opet sam u svakidašnjem sivom odijelu. Sretno čovječanstvo pozdravlja me povikom radosti .. Za tri dana rana zaejeljuje. Zašto za tri dana? Ni ne slutite, kolega? A i to je jednostavno: pa više ne postoji vrijeme! Ona silna količina duhovne energije koliko je troši tiho ludilo prolaznosti, ostaje u nama u obliku oslobođene energije... I doći će k meni svi glavari svijeta da i na njima izvršim operaciju; »Žalim, gospodo, siromašni ljudi su se prije javili; i inače na njima treba prije obaviti jer je njihov slučaj teži. Carevi će, naravno, pričekati«... Jednostavan izum, jel'da, kolega? Bilo je vrijedno nad njime razbijati glavu. Ali dok ne dođe vrijeme kirurških zahvata, imamo jedan internistički lijek prolazne vrijednosti. To je apsint. Sasvim simptomatički lijek. Ionako neće dugo biti potreban, jer je kirurška metoda radikalna i odlična. Živjeli, dragi kolega!

Predrag Raos: ***Poštovani uredniče***

Poštovani drug urednik,

ja si vaš list čitam već mnogo godina i mogu samo reći da mi se jako sviđa i da je jako dobar. To mi je skorom najdraži list i mi se svi doma skoro uvek potučemo kad ga moj muž donese kući kad se vraća s posla, on radi u »Kemoboji«.

Onda on kupuje novine, kad dolazi s posla. Zato pišem da mi pomognete jer ni sama više ne znam kaj bi i kak bi. Kome da se žalim ak ne vama, a miliciju bok i bokme ne bum zvala, kaj znaš kaj na kraju iz toga ispadne. To vam pišem zbog onog čoveka kaj dela na kiosku na gornjem Bukovcu, na tom kiosku kupujem vaše novine. Imala bi jednu veliku optužbu na njega. Ja mislim da je on Marsijanac. Nemojte si sad samo misliti da ja imam nekaj protiv njega lično, niti sam mu ja jalna ak si čovek nekaj zaradi. Ja znam da i njemu treba, tak je opet sve poskupilo, čovek više ni na plac nemre otiti bez tri crvene, a da čovek mora platiti sedamsto dinara jedan najobičniji tramvaj, to više ni ni skandal, to je zločin. To bi isto vi novinari trebali o tome pisati. Je, sad taj Marsijanac, ja si sve mislim da on na plac ne ide, al svejedno, nekaj mora jesti, morti struju ili benzin, al ni to nije zabadav. Moj muž se stalno punta kak nekaj kaj iz zemlje samo izlazi može biti tak skupo, al ja mu velim kaj se može, da je vu svetu ta nekakva energetska kriza, a čitam po novinama da je to onda i kod nas. Kak velim, meni ništ ne smeta kaj si on zarađiva niti mi smeta kaj je on Marsijanac. Ja ga zbog toga ne mrzim, niti sam ja kak oni vu Afriki kaj vešaju svakoga ak mu koža malo na crno vleče. Kad bi on bil dobri Marsijaner, čast mu svaka. Ovak si mislim da on nije za ovaj posel kaj ga sada dela, iako morti utržak predaje kak spada, vite, ne bum rekla nekaj kaj nije.

Sad ja ne znamjel mi bute verpvali to kaj vam pišem. Ja sam si pitala okolo jel zbilja ima Marsijanaca ili su ih to oni samo zmislili. Rekli su mi da toga nema, da toga ima samo v Siriusu, i tamo po nekakvim novinama, i da o tome pišeju novinari kad nikog auto ne pogazi ili .nigde vulkan ne proradi, pak da imaju čime napuniti novine i tak si osigurati osobni dohodak. Onda sam još za svaki slučaj pitala nećaka, on studira fiziku, pa vam onda on zna sve o zvezdama i tome, a on mi veli da ih na zemlji nema, al da ih ima okolo po

nekakvim planetima, il kak ih on već drukče zove, pa su ih ovde kod nas dole videli, veli, samo nekakvi histeriki. Ja sad ne znam kaj da si mislim. Ak on zbilja tak sve zna onda ja ne znam... On zna svoje, a ja znam svoje. Ovaj ovde je sigurno Marsijanac. Kak to nisu videli vu vašoj kadrovskoj službi to mi bogmeč ni jasno. On je meni odmah bil sumnjiv. On je spočetka malo govoril, pak se samo zavlačii vu onaj svoj kiosk kak puž kad mu je sparina, pa si samo nekaj mumla. Al posle, njega je sve manje bil strah, pa se svakaj moglo, videti. Vidi da mu niko nikaj nemre, pa zakaj ne bi. Nikaj ga ne smeta ak ljudima pokaže tko je i kaj je. Zupcima sad već ruži ko dečaci kad se s mopedima furaju, i nikom ništa. Prije si je nosil rukavice, debeli šal i vunenu kapicu prek pola lica, pa je zgledal kak da se. sprema na severni pol. To je bilo zato da niko niš ne vidi. Moj muž veli da je on tak y ratu delal, da ga ne vide i ne ubijeju. Sad više ništ ne nosi. samo onu kapicu. Sam mu i oči videla. To vam je nekak kaj kad mačak gleda nehero. Kad sam si to prvi put videla, skoro sam se onesvestila. Nisam znala kaj je to, pak "sam se pravila da' nikaj i ne vidim, mislila sam si, mogel bi se čovek još i uvrediti. A ondđ sam videla da je v licu zelen kak susedov mercedes, videla sam da tu nisu čista posla. Zgrabila sam si one svoje novine i bež! Pak sam se onda vrnula. Baba, velim ja sebi, naj se nikaj plašiti, ak ti dosad nikaj nj napravil. bormeč nit nebu. Otvori si oči i gledaj. I tak ja gledam. Velim da sam zaboravila kupiti šibice. Tak on meni šibice a ja niesš za ruku Štela sam doznati zakaj nosi te rukavice, i to onak smešne, s dva prsta, kakve dečeci nosiju. Možete misliti kak mi je bilo. Taj čovek ima samo tri prsta, i saki je ko moja dva.

Celu noć nisam mogla spati. Onda me pita moj muž kaj mi je. Ja si mislim dal da mu velim, bu mi se smijal. On mi veli da mu moram reći. Onda ja njemu sve velim. On mi veli da sam sve to zmislfla, jel da to nemre bit. Tak mi je rekel. A kaj bi ja njemu lagala, pa nisam ja takva. Onda se on naljutil kaj sam se rasplakala, a kaj bi, pa mi je rekel da sam luda stara baba i da me ima pun kufer. Dobro da još nisam i batina pobrala. Moj se muž zna tak razbesniti, pogotovo ak si trgne dva, tri gemišteka. Rekla sam mu nek si ide sam pogledati ak meni ne veruje. On mi onda veli da sam skroz šašava, da su svi moji oduvek takvi bili, da ni ja nisam bolja, i da zaklopim gubec. Kasnije mu je bilo žal zbog toga, al sam ja bormeš ni kriva ni dužna dobila svoje, a sve zbog Marsijanera. Kaj mu ja mogu, takav je kakav je, boljeg nemam.

Al je vjutro njega sve nekaj kroz glavu kopkalo, pa si je otišel do kioska pogledati. Veli om meni da bu onog na kiosku pozval na jedno pivo, i da bu mu kazal kaj sam ja sve o njemu zmislila, pa da se budeju skupa smijali. Kad je došel kući, bil je bel ko kreda. S ovim nekaj iti vu redu, veli on meni. Kak bi i bilo, velim ja, kad je

Mar.sfjanac. Kakav vražji Marsijanac, vrak ti i po Marsijancu, opet je on počel kričat. Pa kaj je onda, pitam ga ja kad se malo primiril, kaj je onda ak nije Marsijanac? Kaj ja znam, veli on, al Marsijanac nije. I ni se dal kristit. Al sam si ja još jemput pogledala čoveka v kiosku, pa sam nekak v mraku videla da ima zašiljene uši, baš kak oni iz serije Osvajači. Jai je gledam sakf teden kad se daje i mislim da je jako dobra, i da bi trebalo davati toga više na televiziji, a ne samo nekakve reklame i one, kak se zoveju, privredne preglede. Poučno je za omladinu, deca si nekaj možeju naučiti, a i mi stariji koji nismo imali prilike vu školu iti kak ova današnja deca. Tak svi nekaj možemo doznati o Marsijancima ak ih ima, a sad znam da ih ima. Ćula sam jučer da si Rusi z njima već razgovaraju, pa si mislim kak bi bilo korisno da nekaj znamo o njima ak jemput dojdu. To je važno zbog turizma, da znamo kaj da im ponudimo ak imaju novcih, a ja si mislim, ak imaju za tolki put, onda im sigurno ne bu žal troška.

Kak vidite, ja protiv tih Marsijancov zbilja ništ nemam, i dobrodošli na naš plavi Jadran ak dođu kak gosti, al me je ovog na kiosku bormeš strah. Da bar lepo prizna da je Marsijanac, pa da veli ko ga je tu metnul i da se ne moramo plašiti, onda nikom niš, al ovak... Čovek ne zna kaj ga može dočekati. Kaj ak se naljuti pak mu laserske zrake šikneju iz očiju? A kaj ak se pothlikne onim otrovnim plinovima? Ko zna kaj je on danas ručal. Ja ne velim da bi on to namerno napravil, ali kaj ja znam... A morti ima i struju v rukama, pa zato i nosi one rukavice. Vrag bi ga znal. Sigurno gore na nebu ima svakakvih ljudi.

Eto, zemite to sa strujom. Jednom mu je opala ona kapica sa glave, i znate kaj sam videla? Antene, prave pravcate antene. Bile su nekak male i nekak zafrknute. Meni je majstor, onaj kaj mi popravlja televiziju, rekel da se ne smije dirati televizor, da me struja može vubiti. Televizor ima isto antenu. Ovaj ima dve. Kaj ak ga dotaknem, pa me struja vubije? Još vam je i kiosk železni. Ak ste znali da vam ovaj struju pušta, kaj ga niste napravili od drva...

Pričala sam o svemu tome s Baricom. To je gospa kaj stanuje do mene, vrata do vrata. Ima ona nekakvog brata kaj je bil vu zatvoru jel je provalil vu butik, pak mu je ona slala kolače, zato ne volim da mi dolazi v kuću, znate kak je, krv nije voda i jabuka ne pada daleko od stabla, pa kaj da mi nekaj nestane. Ne velim ja da bi ona baš nekaj ukrala, al da kaj nestane, opet bi prvo na nju pomislila. Barica mi veli da je i ona videla nekaj sličnoga, al si je mislila da je to neki kaj je pobegel iz Stenjevca. Kak Stenjevca, pitam ja nju, kakav te vražji Stenjevec spopali Kaj vu Stenjevcu luđakima rasteju antene iz glave? Ne rasteju, veli ona. Kaj onda pričaš bez veze, velim ja njoj, kaj je tebi. Onda ona meni veli da baš ni tak mislila. Kak nisi, velim ja njoj, kak nisi kad si rekla, valda znaš kaj govoriš. Onda je njoj bilo jako žal

kaj je to rekla, i veli da se nikak ni mogla setiti kaj bi to bilo, pa da si je mislila da bi to moglo biti zbog Stenjevca. Sad i ona veli da je to Marsijanac. I veli mi da se svi čude kak se taj čovek ponaša. Onda smo pričale s Anicom i Katicom. I one su isto videle. Anica je rekla da ona misli da je to zbog prometne nesreće, a Katica da je to čoveku sigurno ostalo još iz rata. Kaj pričate gluposti, velim im ja, kakvog vražjeg rata? Pa znaš kaj, veli Katica, baš sam si čitala vu Fokusu da su fašisti delali na ljudima nekakve operacije... Pa nisu im valda ugrađivali antene, velim ja. Bog bi ga dragi znao, veli Katica. A i da jesu, opet velim ja, onda bi to naši stručnjaki već popravili. Baš sam si čitala vu Areni da kod nas i plastične operacije idu na socijalno, ak to onak baba ne dela iz čistog vica. Kakvo socijalno, veli Anica, vrak ti i po socijalnom. Furt nekaj plaćaš, a kad treba jedan najobičniji lijek, vadi lisnicu, plaćaj! Vrak ti i po socijalnom! Pa ni ni čudo, veli onda Katica, to smo si sve sami krivi. Tolka bolovanja, pa ni onda ni čudno da socijalno nema novcih. Eto, Štefa kod mene, na poslu (to govori ona), furt je na bolovanju, a vrag joj je. Kaj je onda čudno kaj nemaju novcih? Onda ja velim da to sve njihovi činovniki pojedeju. Poglejte si samo kolke su im plaće! Milionske, milionske! A kad tu treba jedan najobičniji lijek, onda si ga cvek mora sam platiti. To je kriminal. Poštovani druže urednice, pa to je grozno kaj to socijalno s nama spelava, kak da mi postojimo radi njih, a ne oni radi nas. Ja zbilja ne znam zašto niko tome neće kraj napraviti. A čula sam da su tamo sve razbojniki i lopovi. Svašt sam čula, al bolje da ne pričam. Pisala sam o tome i Embargu, ali mi ni štel ništ odgovoriti, a tolke bi to ljude jako zanimalo. Zato mu ne pišem ni o ovom Marsijancu. Zakaj da mu pišem kad je takav?

Onda ja svima velim da je onaj na kiosku Marsijanac, i da me nitko ne bu razuveril. Tko ne veruje, naj si samo malo pogleda, pa bu videl. Sutra si je Katica otišla i ponesla si je magnet, onaj s kim se špenadli pobiraju. Ja sam joj rekla da to mora biti železni čovek. Kak inače da ima antene! I tak je ona kakti slučajno zvlekla taj magnet z torbe, i puf — magnet njega ravno vu čelo! Tak je frknul kak da si ga iz pračke opalil. Ravno vu čelo. Onda on mora imati nekakvo železo ili magnet vu glavi. Možete si misliti kak se Katica prestrašila kad je to videla. Zaboravila je i magnet i novine koje je već platila, i trk kroz Bukovac dok nije malo došla k sebi. Sad je i ona videla da je to zbilja Marsijanac.

Ja sam posle pitala Iveka, on je jako pametan i zna sve zakone, zato ga zovu fiškal, jel to čovek smije biti Marsijanac i jel ga ja mogu prijaviti. On se smije pa veli da sam bedasta. Onda mu ja sve velim, a on veli može biti, može biti. Veli da je i njemu sve to već bilo sumnjivo. Onda otvori nekakvu knjigu, veli da je to Krivični zakon, da se to tako zove, pa mi pročita kaj nutra piše. Posle mi je sve lepo na

ceduljicu napisal da si to malo proštudiram, a ja vam točno prepisivam kaj mi je napisal na ceduljici:

»Član 2. Nitko ne može biti kažnjen za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom određeno kao krivično djelo i za koje zakonom nije bilo propisano kako će se kazniti onaj koji ga učini.«

Točno tak piše. Onda on veli da nigde vu toj knjigi ne piše da človek ne smije biti Marsijanac, sve si je pregledal, pa da zato ne mogu pozvati miliciju da nekaj riapravi. A i kaj bi zvala miliciju, kak da je človek nekaj kriv kaj su mu stari bili Marsijanci. Ali mi ipak nije bilo milo to kaj se dela. Kaj nam se budeju gore još i Marsijanci naselili?

Je, da je on samo Marsijanac, nikom ništ. Al on si je u zadnje vreme počel još i piti. Pije Delta super, a na prvoga, kad je pri novcih, onda bogmeč i Selovo ulje. Ponekad si zna nacukati čitav ceker toga pa si to pije kad nema mušterija. Inače se pred nama ne usudi, ali sam ga ja uhvatila par puta kak pije. Zapravo ne pije više, nego loče. Samo hita prazne konzerve iza kioska. Svu plaću zapije. Onda nekaj mumla, pa se s njim nemreš ni razgovarati, neg samo zemeš novine i ostaviš novce. Mogel bi ga človek i prevariti, samo kaj ja nisam takva. Kaj bi zbog četiri dinara lopov postala! A prav za prav, nikaj mu ni ne bi trebala platiti, jer te novine nikak ne zgledaju. Kad se onak fest napije, onda se samo podrigiva i štuca, pa mu sve ulje zlazi na usta. Tak novine naulji, prasac jedan, da se sva zamastim dok ih doma donesem, a nemreju se ni čitati. Pa da bar pobriše za sobom! Al je pijan da je to grozno. Pitala sam Iveka fiškala da mi veli kaj da delam i jel se tu nemre nikaj narediti. On veli da se nemre. On veli da Marsijanac smije piti na poslu, samo da to ne smije biti alkohol, a Delta super veli da je to bezalkoholno piće i da mu ništ nemremo. Al on je od toga pijan, velim ja. Al kad vu tom ulju nema alkohola, veli on. Mora bit, kad je cuguš, opet ne dam ja. Onda on meni veli da nemam pravo. Onda smo zvali telefonom Inu i pitamo jel ima u Delta superu alkohola. Oni vele da nema. Sad ja ne znam onda kak je od toga mogel biti pijan, jedino ak je kod Marsijanera sve drukče neg kod nas običnih ljudi. Al se to više ne da zdurati! Još dok človek dođe dok ima više novina, pa si zeme s dna, al kad dođe na kraj, pa mora zeti najmasnije s vrha, to je grozno. Svi se zgražaju, al se nitko ništ ne usudi reći. Kaj znate, Marsijanac, ak mu se zamerite, još bu vam morti metnul onu hidrogensku bombu pod hižu, pa kud ste vriti onda? Ja si ipak mislim da to tako nemre više biti. A osim toga, od njega se više nemre spati po noći kak bog zapoveda. Sad su tu počeli dolaziti i leteći tanjuri.

Ste čitali kaj je o tome pisal Večernjak? Kak se ono zvalo — »Tanjuri nad Bukovcem«. To vam je sve živa istina. To su bili tanjuri, ja sam ih videl. To je najednom počelo svetliti, pak se spuštati, a nekaj je bogme i zagrmilo. Sutra je kiosk bil zatvoren, a Marsijanca

nigde ni bilo. Pitala sam jel tko zna gde on stanuje, al oni vele da nitko ne zna. Vratil se tek nakon dva dana. Ja sam ga pitala kaj je to bilo, a on veli da je bil bolestan. Brus je bil bolestan! Zakaj nikad prije ni bil bolestan, nek baš sad, kad su došli ti vražji leteći tanjuri? Posle toga si je neko vreme opet malo manje pil, pak sam si mislila da su mu valjda oni njegovi na tanjurima nekaj rekli i pobrali ga na red. Ali je onda opet sve počelo po starom. A tanjuri su se onda opet pojavili, samo kaj to nikog više ni zanimalo. Znali smo da dolaze po njega. I baš sam si gledala. Došli su nekak pod kraj radnog vremena. On je kiosk na brzinu zaključak i bež vu šumicu. Gledala sam sad kaj bu dalje bilo. Onda sam videla kak nekaj svetlega izleće iz šumice i ide prema tanjurima. Kad je doletelo do njih, oni su otišli. Posle se je opet vratil. Pričala sam o tome sa susedima. Oni mi vele da se tu ništ nemre. Pitala sam Iveka fiškala kaj on, kad je tak pametan, o svemu tome misli. On mi veli da se nikaj nemre. Ak me smetaju tanjuri, da moram prvo znati čiji su, pa onda prijaviti na miliciju. A kak da znam čiji su? Morti je jedan od njih od onoga Marsijanca, al kak da znam koji je to? A ne znam ni kak se zove. Ti tanjuri nemaju ni tablice, nit ništa, pa nemrem zapisati broj i prijaviti miliciji. To je strašno, ti leteći tanjuri. Ni nam dost kaj imamo Marsijanca, pa smo sada još i njih dobili.

Tak je to sve lepo počelo. Čovek si s početka misli nek čovek živi, Marsijanac je, pa neka, kaj smeta. A posle si on bogme počne piti, pa si i društvo dovoditi. Kaj će biti ak mi jednom tak pijan s tim letećim tanjurom sleti na krov? Kog bum onda tužila, i ko bu mi to platil? Majstori su danas tak skupi, bože oslobodi! Pa i ne naprave nikakvu nesreću, opet se ž njimi ne može. Kaj si oni zamišljaju? Misle da mogu delati kaj ih je volja samo zato kaj imaju te vražje tanjure. Nemre se ni spati više od njih.

Ja vjutro radim, i moram se rano ustati. Ni televizor ne gledam tak kasno kak bi htela, jer moram iti spavati da se mogu do jutra naspavati. A onda mi dojdu ti s tanjurima, Marsijaneri, pak mi čitavu noć rondaju. Zamislite si samo vi to! Ni dost kaj ima tolko tih autih, pak i na autobusima tak bezobrazno trube i cvile celu noć kak da ljudima namerno ne daju spati. Sad još i tanjuri! Kad bi vi samo znali kak to ruži, pa još kad zabremza baš iznad kuće. Mislite da bu vam na glavu opal. I baš su tu našli mesto da se vozikaju, kak da je svemir tak mali.

A sve je to počelo zbog tog vašeg Marsijanera. Živet se više nemre. Sad se tu skupila čitava banda i niko se ne usudi ni pisnut. Moj ih je muž jemput gađa! flašama, al ko bu tolko daleko hitil! Skoro mu je flaša natrag na glavu opala. Onda je on uzel pušku, pa da bu pucal na njih, tak je besan bil. Al mu ja velim, ne budi bedast, ak nekaj napraviš, ko bu to platil? Kaj znaš kolko to košta, i jel se to može

samo prelakirati. Burno kuću morali prodati da platimo štetu. Još samo nek se najdu nekakvi uvozni delovi... I tak ni pucal, al je jako psoval, i rekel da ak to još jemput naprave, da nekom glava ne bu cela ostala.

Ja više zbilja ne znam kaj da delam. Pokušala sam razgovarati s Marsijancem, al on je sad stalno pijan tak da uopće ne razme kaj se govori. Tolko se već tih praznih piksi tam skupilo, da se stalno popikavam, a sve smrdi po ulju. Da miliciju zovem, kaj da zovem, bolje je z njima ne imati posla. Još mi budu rekli da sam ih zvala a da nisam trebala, pa bum ja u bajbokanu, a ne on. Zato pišem vama, jer mi je vaš list najdraži i čitam ga od prvog broja. Napravite nekaj da na tom Bukovcu ope bude mir. Premestite tog čoveka na drugo radno mesto, ili nek prodaje novine negde kraj aerodroma gde je tak i tak buka, pa tanjuri ne buju nikog smetali. Ili ga pošaljite Hudolinu, ovak se više nemre. Kak jedan Marsijaner smije sve nas, s oproštenjem, zafrkavati? Kaj on misli, ko je on? Morti je on s Marsa, morti se tam bolje živi nek tu dole, morti je meso tam jeftinije i tramvaj furt ne poskupljuje, al ipak se to ne dela. Nismo ni mi stoka da nas smiju svako tak nekažnjeno, s oproštenjem, zafrkavati. Imamo i mi svoja prava i trebamo svoj mir.

Nemojte sad samo misliti da ja imam nekaj protiv tih Marsijanera. Kad su dobri, kad rade, pristojni su i ne piju, ne dovode društvo, onda je sve v redu. A da mi moje dete to napravi, da se propije, da počne dovoditi leteće tanjure, isto bi mu rekla. Rekla bi mu: dete, ti nisi čovek. Pazi malo kak se ponašaš. A ako ne bi štel, rekla bi mu da ide iz kuće van.

Ja ne znam kaj bute vi naredili, i kaj možete napraviti, ali bi vam želila da samo jednu noć provedete na Bukovcu pa da vidite kak je to. Živet se više nemre od te buke i od tih prokletih letećih tanjura!

Marija Reljac, Zagreb

DVANAEST VELIČANSTVENIH (3)

Clifford Simak: *Veliko prednje dvorište*

The Big Front Yard

Prevela Mirjana Živković

Hiram Taine se probudi i uspravi u krevetu. Towser je lajao i grebao po podu.

— Umukni — reče Taine psu.

Towser upitno naćuli uši prema njemu, a zatim nastavi lajati i grebati po podu.

Taine protrlja oči i pođe rukom kroz razbarušenu kosu. Razmišljao je da li da ponovo legne i pokrije se preko glave. Ali ni to ne bi pomoglo pored Towserova lajanja.

— Koji ti je vrag? — upita Towsera prilično Ijutitim glasom.

— Vau — uzvrati Towser uporno nastavljajući da grebe po podu.

— Ako želiš izići — reče Taine — treba samo da otvoriš pregradna vrata. Znaš kako se to radi. Stalno to činiš.

Towser prestade lajati, tromo sjede i stade promatrati gospodara kako ustaje iz kreveta.

Taine obuče košulju i navuče hlače, ali se ne potrudi da obuje cipele.

Towser lagano odšeta u kut i poče njuškati po daščanom podu ostavljajući vlažan trag.

— Otkrio si miša? — upita Taine.

— Vau — uzvrati Towser nedvosmisleno.

— Ne sjećam se da si ikada dizao toliku buku oko jednog miša — reče Taine malo zbunjen. — Mora da si poludio.

Bilo je divno ljetno jutro. Sunce je sijalo kroz otvoren prozor.

Dan kao stvoren za pecanje, reče Taine u sebi, ali se potom sjeti da nema ništa od pecanja jer mora otići i pogledati onaj stari krevet od javorovine sa četiri stupa o kome je čuo u okolini Woodmana. Vjerojatno će, pomisli, tražiti dvostruko više nego što vrijedi. Ispada da čovjek, reče u sebi, ne može pošteno zaraditi dolar. Svi postaju odjednom vrlo lukavi kad prodaju starine.

On ustade s kreveta i krenu prema dnevnoj sobi.

— Hajde — reče on Towseru.

Towser krene, zastajkujući tu i tamo da bi pronjuškao po kutovima

i zala jao prema podu.

— Baš te je uhvatilo — reče Taine.

Možda je štakor, pomisli on. Kuća je prilično stara. On otvori pregradna vrata i Towser iziđe.

— Okani se danas tog napasnika — posavjetova ga Taine. To je izgubljena bitka. Nikada ga nećeš iskopati.

Towser zavi za ugao kuće.

Taine opazi da nešto nije u redu sa znakom koji je visio na stupu pored prilaznog puta. Jedan od lanaca se otkvačio tako da se znak ljuljao.

On krenu popločanom prilaznom stazom, a potom preko trave još mokre od rose da pričvrsti znak. Sve je bilo u redu — samo se lanac otkvačio. Možda je to učinio vjetar, pomisli, ili neki nestaško u prolazu. Slagao se s klincima. Nikada mu nisu dosađivali, kao drugima u gradu. Bankaru Stevensu, na primjer. Uvijek su uznemiravali Stevensa.

On se malo udalji da bi se uvjerio stoji li znak ravno.

Velikim slovima je pisalo:

MAJSTOR ZA SITNE POSLOVE

A ispod toga manjim slovima:

Popravljam sve

A zatim:

STARINE NA PRODAJU

Što imate za trgovinu?

Možda bi, reče u sebi, trebalo da ima dva znaka, jedan za radionicu, a jedan za starine i preprodaju. Jednog dana, kada bude imao vremena, pomisli, ispisat će dvije nove table i postaviti ih s obje strane prilaznog puta. Tako će biti preglednije.

On se okrenu i pogleda preko ceste u pravcu Turnerovih šuma. Divan pogled, pomisli. Tako veliki kompleks šume na samom rubu grada bio je pravo mjesto za ptice, zečeve, puhove i vjeverice, a bilo je i mnogo podignutih utvrđenja koja su za sobom ostavila pokoljenja dječaka iz Willow Benda.

Jednog će dana, naravno, neki pametni poslovni čovjek otkupiti šumu i sagraditi stambene objekte ili nešto drugo čemu se isto tako može prigovoriti, a kada se to bude dogodilo, iz njegova života nestat će velik dio djetinjstva.

Towser se pojavi iza ugla kuće. Ušao je postrance, njuškajući temelje kuće, a uši su mu bile naćulene od znatiželje.

— Stvarno je poludio — reče Taine i uđe unutra.

Uputio se u kuhinju šljapkajući po podu bosim nogama. Napunio je čajnik, stavio ga na štednjak i uključio struju

Zatim je uključio radio, zaboravivši da ne radi.

Kako se ništa nije čulo, sjeti se šta je posrijedi i ljutito isključi

aparat. Tako je to, pomisli. Drugima popravlja stvari, a nikada se ne lati da popravi i svoje.

Potom ode u spavaću sobu i obuje cipele, a onda sklopi krevet.

Vrativši se u kuhinju, opazi da štednjak ne radi. Ploča na kojoj se nalazio čajnik još je bila hladna.

Taine zamahne nogom i lupi po štednjaku, a zatim podiže čajnik i postavi dlan iznad ploče. Nekoliko sekundi kasnije osjeti da se ploča zagrijava.

— Opet si proradio — reče sebi u bradu.

Jednoga dana, znao je, više mu neće pomoći udaranje. Kada do toga dođe, morat će se latiti posla. Vjerojatno je samo popustila neka veza.

Vrati čajnik na štednjak.

Ispred kuće začu se tandrkanje i Taine iziđe da vidi šio se dešava.

Beasly, Hortov šofer, vrtlar i tako dalje, natraške je vozio prilaznom stazom rasklimani, stari kamion. Pored njega je sjedila Abbie Horton, žena H. Henryja Hortona, prvog građanina grada. U zadnjem dijelu kamiona, omotan konopcima i napol zaštićen drečavim crveno-ljubičastim pokrivačem, nalazio se mamutski televizor. Taine ga je znao odavna. Bio je već dobrih deset godina izvan mode, pa ipak, po svim mjerilima, predstavljao je i najskuplji televizor koji je ikada krasio neku kuću u Willow Bendu.

Abbie iskoči iz kamiona. Bila je to energična i užurbana žena, navikla da zapovijeda.

— Dobro jutro, Hirame — reče ona. — Možeš li opet da popraviš ovaj televizor?

— Još nisam vidio to što ne bih mogao popraviti — reče Taine, ali ipak pomalo zgranuto pogleda televizor. Nije to bilo prvi put da se petlja oko njega i znao je šta ga čeka. — .Možda će vas popravak više stajati nego što vrijedi aparat — upozori je. — Bilo bi bolje da kupite nov. Ovaj je već odslužio svoje i...

— To je i Henry rekao — odvrati Abbie oštro. — Henry hoće da kupi televizor u boji. Ali ja se neću samo tako rastati od ovoga. Ovdje nije samo televizor, znaš. Tu su još radio i gramofon, a drvo i stil potpuno odgovaraju ostalom namještaju. Osim toga...

— Da, znam — reče Taine koji je sve to već čuo.

Jadni, stari Henry, pomisli. Kakav život taj živi. Cio dan u tvornici računara, gdje se samo izdire i svima zapovijeda, a zatim se vraća kući gdje ga čeka sitničava tiranija.

— Beasly — reče Abbie na svoj uvježbani kaplarski način — popni se i odveži tu stvar.

— Da, gospoja — reče Beasly. Bio je visok i nezgrapan i sav nekako raskliman, a uz to i ne baš mnogo bistar.

— Nastoj da budeš pažljiv. Nemoj slučajno da nađem koju

ogrebotinu.

— Da, gospoja — reče Beasly.

— Pomoći ću ti — ponudi se Taine.

Njih dvojica popeše se u kamion i počeše odvezivati staro čudovište.

— Težak je — upozori ih Abbie. Buditi pažljivi.

— Da, gospoja — reče Beasly.

Televizor je bio masivan i nezgrapan, tako da nije bilo lako s njim, ali Beasly i Taine su ga odnijeli iza kuće, zatim uz stubište, pa kroz stražnja vrata i najzad niz stepenice koje su vodile u podrum, dok ih je Abbie pratila budno motreći, spremna da se naroguši i zbog najmanje ogrebotine.

Podrum je Taine upotrebljavao i kao radionicu i ostavu za starine. U jednom dijelu bile su smještene radne tezge, alati, strojevi i kutije pune koječega, dok su gomile obične starudije bile razbacane posvuda. Na drugom kraju stajala je zbirka rasklimanih stolica, savijenih krevetskih nogu, starinskih komoda i stolića, starih kutija za ugljen obojenih zlatnom bojom, teških željeznih rešetki za ognjišta i mnogo drugih stvari koje je za najmanju moguću svotu nabavio na rasličitim mjestima.

On i Beasly pažljivo položiše televizor na pod. Abbie ih je pomno promatrala sa stepeništa.

— Hej, Hirame — reče ona uzbuđeno — uredio si strop U podrumu. Sada izgleda mnogo bolje.

— A? — upita Taine.

— Strop. Rekla sam da si postavio novi strop.

Taine hitro podiže pogled f uvjeri se da mu gošća govori istinu. Vidio je novi strop, ali ga on nije postavio.

On proguta slinu i spusti pogled, a zatim ga ponovo brso podiže da bi još jednom promotrio. Strop je još bio tamo.

— Nije napravljen od blokova — reče Abbie ne skrivajući divljenje. — Uopće se ne vide spojevi. Kako ti je to uspjelo?

Taine ponovo proguta slinu i vrati mu se glas.

— Izmislio sam nešto — reče joj tiho.

— Moraš svratiti k nama i postaviti isti takav strop u podrumu. Baš jadno izgleda. Beasly je uredio strop u salonu, ali vrlo nespretno.

— Da, gospoja — reče Beasly skrušeno.

— Čim budem imao malo vremena — obeća Taine, spreman na svako obećanje samo da bi ih se što prije oslobodio.

— Imao bi mnogo više vremena — reče mu ona zajedljivo — da ne švrljaš po cijeloj zemlji kupujući taj skrhani, stari namještaj koji nazivaš starinama. Možda i možeš nekoga prevariti kad dođe ovamo, ali ne i mene.

— Na nekim komadima zaradit ću mnogo novca — odgovori

mirno Taine.

— A na ostalima ćeš izgubiti i gaće — odvrati ona.

— Imam nešto starog kineskog porculana, upravo ono što tražite — reče Taine. — Nabavio sam ga nedavo. Napravio sam dobar posao. Mogu vam ga jeftino prodati.

— Ne zanima me — reče ona i stisnu zube. Zatim se okrenu i pođe uz stepenice.

— Danas je zapovjednički raspoložena — reče Beasly Taineu. — Bit će ovo loš dan. Uvijek je tako kad počne od ranog jutra.

— Ne obraćaj pažnju na nju — posavjetova ga Taine.

— Pokušavam, ali to nije moguće. Siguran si da ti ne treba pomoćnik? Radio bih kod tebe za male pare.

— Žao mi je, Beasly. Čuj... navrati ovamo jedne od idućih večeri da odigramo koju partiju dame.

— Hoću, Hirame. Ti si jedini koji me je ikada pozvao. Ostali mi se ili smiju ili viču na mene.

Abbie dovikhu sa stepeništa:

— Ideš li, Beasly? Hoćeš li tu stajati cio dan? Treba istresti sagove.

— Odmah — reče Beasly i krene uz stepenice. Popevši se u kamion, Abbie se žustro okrenu prema Taineu:

— Odmah ćeš popraviti televizor? Bez njega sam izgubljena.

— Odmah — reče Taine.

Stajao je nekoliko trenutaka i gledao ih kako odlaze, a zatim je krenuo u potragu za Towserom, ali pas je bio nestao. Zacijelo opet vreba puhove u obližnjoj šumi. Nije ni doručkovao, pomisli Taine.

Čajnik je bijesno vrio kada se Taine vratio u kuhinju. Stavio je kavu u aparat i nalio vodu. Zatim je sišao dolje.

Novi strop je još bio tamo.

On upali sva svjetla i stade šetati po podrumu bulјeći u strop.

Strop je bio načinjen od zasljepljujuće bijelog materijala i, kako se pokazalo, do izvjesne mjere proziran. Nije bilo ni traga šavovima. Dijelovi oko vodovodnih cijevi i tavanskih svjetiljki bili su lijepo i glatko obrađeni.

Taine se pope na stolicu i stade oštro kuckati zglavcima prstiju po stropu. Čuo se zvuk nalik na zvonjavu, gotovo istovjetno kao da je noktom lupkao po krhkom peharu.

Siđe sa stolice i ostade, vrteći glavom. Cijela stvar mu je bila neshvatljiva. Dio prethodne večeri proveo je popravljajući kosačicu bankara Stevensa i tada strop nije bio uređen.

Počeo je premetati po jednoj kutiji sve dok nije pronašao bušilicu. Iščeprkao je jedno manje svrdlo i uglavio ga u ležište. Zatim je uključio bušilicu, ponovo se popeo na stolicu i isprobao svrdlo na stropu. Čelik koji se vrtoglavo okretao klizio je naprijed-natrag, ali nije napravio ni ogrebotinu. On isključi bušilicu i izbliza pogleda

strop. Nije se vidio nikakav trag. Pokušao je ponovo, svom snagom gurajući bušilicu. Svrdlo se slomilo, a odlomljeni dio preletio preko podruma i udario u zid.

Taine siđe sa stolice, pronađe drugo svrdlo, uglavi ga u bušilicu i polako se pope uz stepenice, nastojeći da se sabere. No, bio je suviše zbunjen da bi mu to pošlo za rukom. Strop ne bi trebalo da se nalazi tamo, ali ipak je bio. Ako nije sasvim šenuo i posenilio, on ga tamo nije postavio.

U dnevnoj sobi smotao je jedan kraj izlizanog i izblijedjelog saga i uključio bušilicu. Kleknuo je i počeo bušiti pod. Svrdlo je glatko prošlo kroz staru hrastovu dasku, a zatim se zaustavilo. Još jače je pritisnuo, ali bušilica se okretala uprazno.

Ispod drveta nije trebalo biti ništa što bi zaustavilo bušilicu. Kad svrdlo prođe kroz pod, moralo bi upasti u prostor između greda.

Taine isključi bušilicu i spusti je pored sebe.

Zatim ode u kuhinju; kava je bila gotova. Ali prije nego što ju je nalio, pretraži ladicu u kredencu i pronađe baterijsku svjetiljku u obliku olovke. Vrativši se u devnu sobu, osvijetli rupu koju je napravila bušilica.

Na dnu rupe naziralo se nešto sjajno.

Taine se vrati u kuhinju, uze nekoliko dana stare uštipke i nalije šalicu kave. Zatim sjede za kuhinjski stol, poče jesti uštipke i razmišljati o tome šta da poduzme.

Na kraju shvati da tu ne može tko zna što uraditi. Mogao bi cio dan izgubiti pokušavajući dokučiti što se desilo u podrumu i vjerojatno nakon toga ne bi bio nimalo mudriji nego što je sada.

Njegova jenkijevska poslovna duša pobunila se protiv tako strašnog gubljenja vremena.

A tu je, reče u sebi, i onaj krevet od javorovine koga bi se trebalo dočepati prije no što za njega čuje neki nepošten antikvar. Jedan takav komad, računao je, ako čovjek ima sreće, trebalo bi donijeti dobre pare. Mogao bi dobiti dosta novca za njega, samo ako ne napravi neku grešku.

Možda bi ga, pomisli, mogao i mijenjati. Imao je tu negdje portabl televizor koji je dobio za par klizaljki prošle zime. Ljudi oko Woodmana vjerojatno bi bili sretni da zamijene krevet za popravljen televizor, koji je sada bio kao nov. Osim toga, oni se vjerojatno nisu koristili krevetom, a usrdno se nadao da nemaju pojma koliko vrijedi.

Pojeo je uštipke i popio još jednu šalicu kave. Pripremio je porciju ostataka hrane za Towsera i tanjur ostavio pred vratima. Zatim je sišao u podrum, uzeo portabl televizor i smjestio ga u kamion za prikupljanje. Naknadno se sjetivši, ubacio je i popravljenu sačmaricu — koja će odlično raditi sve dok netko nepažljiv ne upotrijebi dalekometna, moćna zrna — kao i neke druge starudije koje su mu

mogle poslužiti za trampu.

* * *

Vratio se kasno, jer je toga dana imao mnogo posla koji je obavio uspješno. Ne samo da je u kamionu imao krevet od javorovine. već i stolicu za ljuljanje, rešetku za kamin, hrpu starih časopisa, staromodnu bućkalicu, komodu od orahovine od Guvernera Winthropa kome je neki polupriučen, nenadaren dekorater dodao premaz jarkozelene boje. U zamjenu je dao televizor, sačmaricu i pet dolara. A najljepše je bilo to što je dobro znao da Woodmanova porodica još umire od smijeha, misleći na to kako ga je prešla.

Malo se stidio zbog cijele te rabote — jer bili su tako ugodni ljudi. Lijepo su se ophodili prema njemu, zadržali su ga na večeri, sjedili i pričali s njim, pokazali mu farmu i čak ga zamolili da obavezno ponovo svrati ako ga put tuda nanese.

Protratio je cijeli dan, pomisli, što mu nije bilo baš pravo, ali možda je vrijedjelo stvarati ugled na takav način; predstavljati se, naime, kao čovjek mekana srca koji ne cijeni novac. Tako bi jednog dana možda mogao obaviti joS neki posao u susjedstvu.

Kad je otvorio stražnja vrata, začuo je glasan i jasan zvuk televizora. Gotovo panično sjurio je niz stepenice, jer sada kad se trampi o za portabl televizor u podrumu se nalazio samo Abbiein, a on je bio pokvaren.

Bio je to stvarno Abbiein televizor. Nalazio se upravo tamo gdje su ga on i Beasly spustili toga jutra i ništa mu nije nedostajalo — baš ništa. Čak je hvatao program u boji.

Hvatao program u boji!

Zaustavio se na dnu stepeništa i oslonio o ogradu da ne bi pao.

Televizor je i dalje hvatao program u boji. Taine se ubrzo uputi iza prijemnika.

Stražnji poklopac bio je skinut i stajao je naslonjen o tezgu iza televizora, tako da je mogao vidjeti veselo svjetlucanje u unutrašnjosti uređaja.

On čučnu i žmirkajući stade promatrati osvijetljenu aparaturu koja mu se činila u mnogo čemu drugačija od one kakva bi trebalo da bude. Već je mnogo puta popravljao taj televizor i bio je uvjeren da dobro zna kakav je iznutra. Sada je, međutim, sve bilo nekako drugačije, mada nije umio kazati kako.

Na stubištu začuše se nečiji teški koraci i do njega dopre srdačan glas.

— Pa, Hirame, vidim da si ga popravio.

Taine se uspravi i ostade tako malo ukočen i bez riječi. Henry Horton stajao je postojano i sretno na stepenicama vrlo zadovoljan.

— Rekao sam Abbie da ga nećeš završiti, ali ona je ipak navaljivala da navratim. — Hej, Hirame, u boji je! Kako ti je to

uspjelo, čovječe?

Taine dobi bolesno zelenu boju.

— Samo sam se zabavljao s njim — odvrati on. Henry siđe niz preostale stepenice svečanim korakom i postavi se pred televizor, ruku prekriženih na leđima, bulјeći netremice u ekran. Bila je to tipična šefovska poza. Lagano je zatresao glavom.

— Nikada mi ne bi palo na pamet — reče on — da je to moguće.

— Abbie je spomenula da želite u boji.

— Pa, naravno. Naravno da želim. Ali ne na ovom starom televizoru. Nikada nisam očekivao da će ovaj televizor dobiti boju. Kako si to učinio, Hirame?

Taine mu reče pravu istinu:

— Ne bih vam umio pravo kazati.

Henry pronađe bačvicu sa čavlima pred jednom tezgom i dokotrlja je do staromodnog televizora. Zatim tromo sjede i promeškolji se.

— Tako je to — reče on. — Postoje ljudi kao što si ti, ali ih nema mnogo. Ostali su puke jenkijevske kotlokrpe. Petljaš oko stvari, pokušaš jedno, pa drugo i prije nego što i sam postaneš toga svjestan, nešto iskrsne.

Ponovo se promeškolji na bačvici sa čavlima bulјeći u televizor.

— Ovo je odista dobra stvar — reče on. — Boja je bolja od one koju imaju u Minneapolisu. Svratio sam na nekoliko mjesta kada sam tamo bio posljednji put i pogledao televizore u boji. I da ti pravo kaženi, Hirame, nijedan nije bio tako dobar kao ovaj.

Taine obrisa čelo rukavom košulje. U podrumu je zbog nečega postajalo sve toplije. Znoj mu se slijevao po cijelom tijelu.

Henry pronađe veliku cigaru u jednom džepu i ponudi je Tainu.

— Hvala. Nikada ne pušim.

— Možda je to mudro — reče Henry. — Gadna je to navika.

On gurnu cigaru u usta i stade je kotrljati s jednog na drugi kraj.

— Svatko je majstor u svojoj domeni — izjavi on glasno. — Kada su u pitanju ovakve stvari, ti si pravi čovjek za njih. Izgleda da razmišljaš nekim čudnim mehaničkim napravama i elektronskim kolima. Ja, ja ne znam ništa o tome. Još nisam ništa naučio ni o računarskim igrama; unajmljujem čovjeka koji se u to razumije. Ne umijem čak ni da prerežem dasku ili zakucam čavao. Ali umijem da organiziram. Sjećaš li se, Hirame, kako su se svi podsmjehivali kad sam počeo graditi tvornicu?

— Pa, mislim da neki jesu.

— Do đavola i sam znaš da jesu. Nedjeljama su obilazili okolo i rukama pokrivali usta, prikrivajući podsmješljivo kikotanje. Govorili su: šta Henry misli da će postići podizanjem tvornice računara ovdje u unutrašnjosti; nije valjda uobrazio da može konkurirati velikim kompanijama s istoka? I nisu se prestali cerekati sve dok nisam dobio

narudžbe za godinu ili dvije unaprijed.

On izvuče upaljač iz džepa i pažljivo upali cigaru ne skidajući pogled s televizora.

— Iščeprkao se ovdje nešto — reče on razumno — što možda vrijedi grdnih para. Neki jednostavan adaptor koji će odgovarati svakome televizoru. Ako si uspio u ovu krntiju uvesti boju, onda možeš to isto učiniti i s bilo kojim drugim televizorom. — On se prigušeno nasmije, razvukavši vlažne usne oko debele cigare. — Da RCA zna šta se u ovom trenutku ovdje dešava, lijepo bi pocrkali od muke.

— Ali ja ne znam šta sam uradio — branio se Taine.

— Nema problema — reče sretno Henry. — Odnijet ću sutra televizor u tvornicu i oslobodit ću neke momke da se malo pozabave njime. Pronaći će oni šta si mu uradio i prije nego što ga cijelog pregledaju.

On izvadi cigaru iz usta i stade netremice da je promatra, a zatim je ponovo gurnu među usne.

— Kao što rekoh, Hirame, u tome se nas dvojica razlikujemo. Ti umiješ da radiš, ali nemaš mogućnosti za to. Ja ništa ne umijem, ali mogu organizirati posao kada ti završiš svoj dio posla. Prije no što trepneš, do koljena ćeš biti zatrpan novčanicama od dvadeset dolara.

— Ali ja nemam...

— Ništa ti ne brini. Prepusti sve meni. Imam tvornicu i novaca koliko nam treba. Već ćemo se dogovoriti o diobi.

— Lijepo od vas — reče Taine mehanički.

— Ni najmanje — uzvrati Henry. — U pitanju je samo moj agresivni, gramzivi osjećaj za zaradu. Trebao bi se stidjeti što se miješam u ovo.

Opet se promeškoljio na bačvici, pušeći i promatrajući raskošne boje TV programa.

— Znaš, Hirame — reče on — često sam razmišljao o ovome, ali nikada nisam ništa slično poduzeo. U tvornici imam jedan stari računar koji ćemo morati baciti jer zauzima prostor koji nam je potreban. To je jedan od naših prvih tipova, eksperimentalni model, koji je potpuno iznevjerio. Aparat je stvarno loše napravljen. Nikom nikada nije pošlo za rukom da izvuče mnogo iz njega. Pokušali smo nešto novo što je vjerojatno bilo pogrešno... ili je možda bilo dobro, ali mi još nismo znali dovoljno da bismo stvar usavršili. Sve ove godine stoji u jednom kutu i trebalo je da ga već odavno bacimo. Ali nije mi se dalo da to uradim. Pitam se, ne bi li ga ti mogao zavoljeti pa da se pozabaviš njime.

— Pa, ne znam — reče Taine. Henry duboko udahne zrak.

— Bez ikakvih obaveza, imaj to na pameti. Možda ništa nećeš moći učiniti s njim — iskreno bih se iznenadio kada bi uspio, ali

vrijedi pokušati. Možda ćeš odlučiti da ga rastvoriš na dijelove. U njega je ugrađena oprema vrijedna nekoliko tisuća dolara. Vjerojatno ti veći dio može za nešto poslužiti.

— Moglo bi biti zanimljivo — prizna Taine, premda ne previše oduševljeno.

— Dobro — reče Henry, uz oduševljenje koje je nadoknađivalo i Tainovo. — Poslat ću momke da ga donesu sutra. Vrlo je težak. Bit će i dosta pomagača koji će ga istovariti, odnijeti u podrum i postaviti.

Henry pažljivo ustade i istrese pepeo od cigare iz krila.

— Momci će onda ponijeti i televizor — reče on. — Morat ću da kažem Abbie da ga još nisi popravio. Ako ikada dopustim da dospije u kuću ovakav kakav je sada, nitko je neće odvojiti od njega.

Henry se s mukom pope uz stepenice i Taine ga vide kako izlazi u ljetnu noć.

* * *

Taine je stajao u sjeni, promatrajući Henryjevu tamnu priliku kako prelazi preko dvorišta udovice Taylor do naredne ulice iza kuće. On duboko udahnu svjež noćni zrak i zatrese glavom u želji da razbistri mozak, u kome mu je zujalo, ali zujanje nije prestajalo.

Suviše toga se dogodilo, reče on u sebi. Suviše za samo jedan dan — prvo strop, a onda televizor... Kada se dobro ispava možda će se moći uhvatiti ukoštac s tim.

Towser se pojavi iza ugla kuće, lagano dohrama uz stepenice i stade pored gospodara. Bio je blatan do ušiju.

— Vidim da si imao uzbudljiv dan — reče Taine. — Ali, kao što sam ti rekao, nisi uhvatio puha.

— Vau — uzvrati tužno Tohser.

— Isti si kao i većina nas — reče mu Taine strogo. — Kao ja, Henry Horton i svi ostali. Juriš za nečim, misleći da znaš što je to, a zapravo ne znaš. I što je još gore, nemaš pojma zašto juriš za tim.

Towser lupi umornim repom po stepenicama.

Taine otvori vrata i stade u stranu da propusti Towsera, a zatim i sam uđe.

Pogleda hladnjak i pronađe komad pečenja, malo mesa od ručka, osušenu krišku sira i pola zdjele obarenih makarona. Skuha lončić kave i podijeli hranu s Towserom.

Zatim se vrati u podrum i isključi televizor. Pronađe baterijsku svjetiljku, uključi je i uperi prema unutrašnjosti televizora.

Čučao je s uperenom svjetiljkom pokušavajući odgonetnuti šta je učinjeno s televizorom. Naravno da je bio drugačiji, ali je bilo teško pronaći šta je bilo drugačije. Netko je čačkao po cijevima i promijenio im oblik, a spazio je i male bijele stošce metala nagomilane tu i tamo potpuno nasumce i nelogično — mada, priznade Taine u sebi, vjerojatno nisu bile raspoređene bez veze. Zapazio je da su i žice u

strujnom kolu bile drugačije spojene i da je mnogo njih dodano.

Ali najviše ga je zbunjivalo što je cijela stvar izgledala nekako skrpljena — kao da je netko na brzinu završio posao, osposobivši aparat samo za privremenu upotrebu.

Netko, pomisli on!

A tko je taj netko?

On se zguri i zagleda u tamne kutke podruma i osjeti kao da mu tijelom mile bezbrojni, mnogonogi insekti.

Netko je skinuo stražnji poklopac televizora, oslonio ga o tezgu i uredno poredao po podu zavrtnje kojima se pričvršćivao. Zatim su sklepali televizor — i to tako da je ispao mnogo bolji nego što je ikada bio.

Ako je ovo bilo sklepano, pitao se, kakav bi to samo posao bio da su imali vremena da ga urade valjano?

Ali, očigledno je da nisu imali vremena. Možda su se uplašili kad se vratio kući, i to toliko da nisu stigli vratiti ni stražnji poklopac na mjesto.

On ustade i udalji se ukrućena koraka.

Prvo strop ujutro — a sada, uvečer, Abbien televizor.

A strop, pade mu na um, nije bio samo običan strop. Još jedan nanos (ako je to bio pravi izraz) od istog materijala kao i strop, bio je postavljen ispod poda, oblikujući neku vrst zatvorena prostora između greda. U taj je nanos udario kad je pokušao probušiti pod.

A što ako je, pitao se, isto to urađeno sa cijelom kućom.

Za sve je postojao samo jedan otlgovor: S njim u kući nalazilo se još nešto!

Towser je čuo to nešto, nanjušio ga ili na neki drugi način osjetio i izbezumljeno stao grepsti po podu, pokušavajući da ga iskopa, kao što bi činio s puhom.

Osim što ovo, bez obzira što bilo, zacijelo nije puh.

On odloži baterijsku svjetiljku i pope se uz stepenice.

Towser je ležao sklupčan na sagu u dnevnoj sobi pored naslonjača i mahao je uljudno repom pozdravljajući gospodara.

Taine zastade i zagleda se u psa. Towser uzvrati pogled zadovoljnim i snenim očima, a zatim ispusti jedan pseći uzdah i namjesti se za spavanje.

Što god da je Towser čuo, nanjušio ili osjetio toga jutra, bilo je sasvim očigledno da on toga ovog časa više nije svjestan.

Tada se Taine sjeti još nečeg.

Napunio je lončić vodom da bi skuhao kavu i stavio ga na štednjak. Uključio je struju i ploča se otprve počela zagrijavati.

Nije morao da udari nogom štednjak da bi počeo grijati.

* * *

Kada se ujutro probudio, osjetio je da ga netko pritišće o noge i on

se brzo uspravi u krevetu da bi vidio što se dešava.

Ali nije bilo razloga za paniku; bio je to samo Towser, koji mu se uvukao u krevet i sada je ležao opružen preko njegovih stopala.

Towser nježno zacvili, a stražnje noge mu se zgrčiše kao da lovi zečeve iz snova.

Taine oslobodi noge ispod psa i uspravi se, tražeći odjeću. Bilo je rano, ali sjetio se da je sav namještaj koji je jučer pokupio ostavio napolju u kamionu i da bi ga trebalo prenijeti dolje, kako bi ga mogao prepravljati.

Towser je i dalje spavao.

Taine otetura do kuhinje, pogleda kroz prozor i spazi Beaslyja, Kortonova momka za sve poslove, kako čuči na Stražnjim stepenicama.

Taine ode do stražnjih vrata da vidi šta se događa.

— Napustio sam ih, Hirame — reče mu Beasly. — Nastavila je da mi kevće preko cijelog dana i ništa od onog što sam uradio nije joj, valjalo, tako da sam sve ostavio i otišao.

— Pa, uđi — reče Taine. — Pretpostavljam da bi volio nešto pojesti i popiti šalicu kave.

— Pitao sam se da li bih mogao ostati ovdje, Hirame. Samo dok ne nađem nešto drugo.

— Hajde prvo da doručkujemo — reče Taine — onda možemo razgovarati o tome.

Ne dopada mi se ovo, pomisli u sebi. Uopće mi se ne dopada. Za jedan sat pojavit će se Abbie i dići silnu graju oko toga kako joj je odmamio Beaslyja. Jer, bez obzira što je bio tupav, Beasly je obavljao mnogo poslova i podnosio je zanovijetanja; osim toga, u gradu nije bilo nikog drugog tko bi pristao raditi za Abbie Horton.

— Tvoja mama mi je obično davala kolača — reče Beasly. — Stvarno je bila dobra žena, Hirame.

— Da, bila je dobra žena — reče Taine.

— Moja mama je obično govorila da ste vi čestit svijet, a ne kao ostali u gradu, bez obzira što su se oni bolje odijevali. Govorila je da se tvoja porodica među prvima ovdje naselila. Je li to istina, Hirame?

— Pa, nismo bili baš prvi, pretpostavljam, ali ova kuća stoji ovdje skoro sto godina. Moj je otac običavao govoriti kako nije protekla nijedna noć u toku svih ovih godina, a da se pod njenim krovom nije nalazio bar jedan Taine. Takve su stvari, čini se, mnogo značile starom.

— Mora da je lijepo — reče Beasly čežnjivo — kad te prožima jedan takav osjećaj. Mora da se ponosiš ovom kućom, Hirame.

— Nije to toliko ponos, koliko vezanost. Ne mogu ni zamisliti život u bilo kojoj drugoj kući.

Taine uključi struju i napuni lončić. Vraćajući lončić, udari po

štednjaku. Ali nije bilo potrebno: ploča se već zagrijavala.

Dvaput zaredom, pomisli Taine. Ova stvar se popravlja!

— Hej, Hirame — reče Beasly — imaš strašan radio.

— Pokvaren je — reče Taine. — Pokvaren je. Nisam imao vremena da ga popravim.

— Neće biti baš tako, Hirame. Upravo sam ga uključio. Počinje da se zagrijava.

— Počinje da se... Hej, čekaj da vidim! — poviče Taine. Beasly je govorio istinu. Slabo zujanje dopiralo je iz cijevi.

Začu se i glas, koji je postajao sve snažniji kako se radio zagrijavao. Govorio je na nekom nepoznatom jeziku,

— Koji je to jezik? — upita Beasly.

— Ne znam — reče Taine gotovo već na rubu panike. Prvo televizor, pa štednjak, a sada i radio!

On stade okretati dugme za biranje stanica i kazaljka poče lagano kliziti duž skale umjesto da kruži po njoj kao što se sjećao da je činila ranije; promicala je stanica za stanicom.

Zadrža dugme na prvoj stanici koja se pojavila, i opet se začu strani jezik; tog trena shvati šta, zapravo, posjeduje.

Umjesto aparata za 39,50 dolara, na kuhinjskom stolu stajao je prijemnik za sva valna područja, poput onih koje oglašavaju u luksuznim časopisima.

Uspravi se i reče Beaslyju:

— Pokušaj pronaći neku stanicu gdje se govori engleski. Odoh da spremim jaja.

On uključi drugu ploču i uze tavu. Stavi je na štednjak, a zatim izvadi jaja i slaninu iz hladnjaka.

Beasly je pronašao neku stanicu koja je emitirala orkestralnu muziku.

— Može li ovo? — upita on.

— Može — reče Taine.

Towser iziđe iz spavaće sobe protežući se i zavijajući. Uputio se prema vratima, stavivši im do znanja da hoće izići. Taine ga pusti van.

— Da sam na tvome mjestu — reče on psu — okanio bih se tog puha. Prekopat ćeš cijelu šumu.

— Ne traga on za puhom, Hirame.

— Za zecom, onda.

— Ni za zecom. Zbrisao sam jučer kada je trebalo da tresem otirače. Zbog toga se Abbie onoliko ražestila. — Taine se nakašlja, razbijajući jaja u tavu. — Zbrisao sam i otišao do mjesta gdje se nalazio Towser. Razgovarao sam s njim i on mi je rekao da to nije bio nikakav puh, niti zec. Kazao je da je posrijedi nešto drugo. Pomogao sam mu da kopa. To što smo našli zakopano tamo u šumi čini mi se

kao neki rezervoar.

— Towser ne bi čeprkao oko rezervoara — pobuni se Taine. — Ne bi taj mario ni za šta drugo osim za zeca ili puha.

— Baš se trudio — bio je uporan Beasly. — Izgledao je uzbuđen.

— Možda je puh iskopao rupu baš ispod tog starog rezervoara ili što je već.

— Možda je tako — složio se Beasly, nastavivši da traži stanice na radiju. Našao je nekog užasnog disk-džokeja.

Taine istrese jaja i slaninu u tanjure i donese ih na stol. Nalije velike šalice kave i poče mazati maslac na dvopek.

— Navali — reče od Beaslyju.

— Lijepo od tebe, Hirame, što si me ovako primio. Ostat ću samo dok nađem posao.

— Pa, nisam baš rekao...

— Ponekad — reče Beasly — pomislim da nemam nijednog prijatelja, a tada se sjetim kako je tvoja mama bila dobra prema meni i sve...

— Oh, dobro — reče Taine.

Znao je ocijeniti kad je dalje opiranje uzaludno. On donese još dvopeka i staklenku džema na stol, sjede i poče jesti.

— Možda ti mogu oko nečeg pomoći — predloži Beasly brišući bradu gornjim dijelom šake.

— Tamo napolju, na puteljku, nalazi se tovar namještaja. Mogao bi mi pomoći da ga prebacim u podrum.

— Rado ću to učiniti — reče Beasly. — Vješt sam i snažan. Uopće mi ne smeta da radim. Samo ne volim kada mi ljudi zanovijetaju.

Oni završiše doručak, a zatim prebaciše namještaj u podrum. Malo su se namučili s Guvernerom Winthropom, budući da je bio nezgodan za nošenje.

Kad su ga napokon spustili, Taine se odmaknu i pogleda ga. Čovjek koji je prebojio to divno trešnjino drvo trebalo bi zbog mnogo čega da odgovara.

On reče Beaslvju:

— Moramo skinuti boju s te stvari. Treba to učiniti pažljivo. Uzmi razredivač, omotaj malo krpe oko lopatice i samo prevlaci preko boje. Hoćeš li pokušati?

— Svakako. Hej, Hirame, šta ćemo imati za ručak?

— Ne znam — reče Taine. — Smislit ćemo već nešto. Nemoj mi reći da si gladan.

— Pa nije bilo baš lako prebaciti sve to ovamo dolje.

— U kutiji na kuhinjskoj polici ima keksa — reče Taine. — Idi, posluži se.

Kada je Beasly otišao gore, Taine polako obiđe podrum. Strop je bio isti kao i sinoć. Nije opazio nikakvu promjenu.

Možda su mu popravili televizor, štednjak i radio kao naknadu za stanarinu. Ako je to posrijedi, reče on u sebi, bilo tko da su oni, bit će vrlo sretan da i dalje ostanu.

Još jednom se osvrnu oko sebe, ali sve je bilo u redu.

Zatim se pope uz stepenice i pozva Beaslyja koji se nalazio u kuhinji.

— Idi do garaže. Tamo držim boju. Pronaći ćemo neki razređivač i pokazat ću ti kako se upotrebljava.

Beasly spremno krene za njim ponijevši punu šaku keksa.

Kad su zašli za ugao kuće, začuše Towserovo prigušeno lajanje. Slušajući ga, Taineu se učini da je promukao. Tri dana, pomisli on — ili četiri?

— Ako nešto ne poduzmemo — reče — taj će se ludi pas satrti.

Uđe u garažu i vrati se noseći dvije lopate i štihaču.

— Hajde — reče on Beaslyju. — Moramo to svršiti jer inače nećemo imati mira.

Towser je iskopao prilično rupčagu. Gotovo se uopće nije vidio. Samo mu je kraj prilično ofucana repa izvirivao iz jame koju je izdubio u šumskom tlu.

Beasly je imao pravo što se tiče rezervoara. Jedan njegov kraj stršio je iz rupe. /

Towser se izvuče iz rupe i umorno sjede na zadnje šape, dlaka slijepljenih ilovačom; jezik mu je visio iz jednog kuta čeljusti.

— Kaže da je bilo krajnje vrijeme da se pojavimo — reče Beasly.

Taine obiđe rupu i kleknu, a zatim ispruži ruku da bi očistio prljavštinu s isturenog kraja Beaslyjeva rezervoara. Ilovača se skorila i teško ju je bilo ukloniti, ali se pipanjem moglo zaključiti da je rezervoar od nekog teškog metala.

Taine podiže lopatu i udari njome po predmetu. Razliježe se rezak zvuk.

Oni se dadoše na posao i otkopaše oko stopu zemlje koja je pokrivala predmet. Posao je bio težak, a stvar je ispala veća no što su mislili, tako da im je bilo potrebno prilično vremena da je makar i djelomično otkopaju.

— Gladan sam — požali se Beasly.

Taine baci pogled na sat: bilo je skoro jedan.

— Vrati se u kuću — reče on Beaslyju. — Naći ćeš nešto u hladnjaku. Ima i mlijeka.

— A ti, Hirame? Zar nikad nisi gladan?

— Možeš mi po povratku donijeti jedan sendvič. Potraži i mistriju.

— Šta će ti mistrija?

— Hoću da sastružem prljavštinu da bih vidio šta se krije ispod.

On čučnu pored iskopanog predmeta i stade promatrati kako Beasly nestaje u šumi.

— Towseru — reče Taine — ovo je najčudnija životinja koju si izvukao na svjetlost dana.

Najbolje je, reče u sebi, zbijati šalu s ovim — kako bi se odagnao strah.

Beasly se, naravno, nije plašio. Beasly nije posjedovao čulo za strah kada su bile u pitanju ovakve stvari.

Četiri metra širok, sedam dug i ovalna oblika. Imao je razmjere oveće dnevne sobe. U Willow Bendu nije nikada postojao rezervoar takva oblika i veličine.

On pronađe nožić u džepu i poče strugati prljavštinu s površine predmeta. Očistio je maleni kvadratić od blata i pojavio se metal kakav nikada nije vidio. Po svemu je nalikovao na staklo.

On nastavi strugati blato sve dok ne očisti površinu veličine šake.

To nije bio metal. Mogao se gotovo zakleti. Nalikovalo je na zamagljeno staklo — na pehare i zdjelice od mliječnog stakla za kojima je tako često tragao. Bilo je mnogo ljudi koji su ludjeli za njima i skupo ih plaćali.

Sklopi nožić i vrati ga u džep, a zatim čučnu i zagleda se u ovalni predmet koji je pronašao Towser.

Bio je sve uvjereniji: ono što je došlo da živi s njim, bez obzira šta to bilo, nesumnjivo je stiglo baš ovom čudnom napravom. Iz prostora ili vremena, pomisli on. Prenerazila ga je jedna takva misao jer nikada ranije nije ni o čemu sličnome razmišljao.

On podiže štihaču i ponovo poče kopati, ovoga puta u dubinu, slijedeći zaobljenu stranu nepoznate stvari koja je ležala u zemlji.

Kopajući, razmišljao je. Što bi trebalo da obznani o ovome? A možda ništa? Možda bi najpametnije bilo da je ponovo zakopa i da nikome nikada ne zucne ni riječi o njoj.

No, tu je bio Beasly, koji bi to zacijelo učinio. Ali nitko u gradu ne bi obratio pažnju na Beaslyjeve priče. Svi u Willow Bendu znali su da je Beasly malo ćaknut.

Baesly se napokon vrati. Nosio je tri nevjesto napravljena sendviča zamotana u stare novine i četvrti itarsku bocu mlijeka, gotovo punu.

— Očigledno ti se nije žurilo — reče Taine malo nervozno.

— Nešto me je zbunilo — objasni on.

— Što te je zbunilo?

— Pa... zatekao sam tri velika kamiona iz kojih su istovarivali neke teške stvari u podrum. Dva ili tri golema ormara i mnoštvo druge starudije. Ti znaš Abbien televizor? Odnijeli su ga. Rekao sam im da ne bi smjeli, ali su ga ipak odnijeli.

— Zaboravio sam — reče Taine. — Henry je kazao da će poslati računar, a ja sam to sasvim zaboravio.

Taine poče jesti sendviče, dijeleći ih s Towserom, koji je bio vrlo zahvalan na svoj kaljavi način.

Kad je završio, Taine ustade i podiže štihaču.

— Hajd'mo na posao — reče on.

— Ali sva ta roba te čeka u podrumu.

— Ona može čekati — reče Taine. — Prvo moramo završiti ovu stvar.

Već se smračilo kada su završili. Taine se umorno osloni o štihaču.

Četiri sa sedam na gornjem dijelu tri metra dubine — a cio predmet, svaki njegov djelić, bio je od nečeg nalik na mliječno staklo što je odzvanjalo kao zvonce kada bi ga udarili lopatom.

Ako ih je mnogo, pomisli on, mora da su sićušni kad mogu živjeti u prostoru te veličine, naročito ako u njemu moraju dugo boraviti. To se, naravno, slagalo, jer da nisu maleni ne bi sada mogli živjeti između podrumskih greda.

Ako su odista tamo živjeli, pomisli Taine. Ako sve ovo nisu samo nagađanja.

Moguće je, pomisli on, da su bili u kući, ali da sada više nisu — jer ih je Towser nanjušio, čuo ih je ili već osjetio na neki način jučer ujutro; ali on ih prošle noći uopće nije nanjušio.

Taine prebaci lopatu preko ramena i podiže štihaču.

— Hajdemo — reče on. — Imali smo dug i naporan dan.

Prođoše kroz žbunje i stigoše do puta. Svici su svjetlucali u tami šume, a ulične svjetiljke se njihale na ljetnom povjetarcu. Zvijezde su bile jasne i svijetle.

Možda su još u kući, pomisli Taine. Od kada su postali svjesni da Towser reagira na njih, možda su učinili nešto da ih on više ni na koji način ne opaža.

Vjerojatno su bili vrlo prilagodljivi. Imaju dobar razlog da to budu. Nije im trebalo dugo, pomisli ljutito, da se priviknu na jednu ljudsku kuću.

On i Beasly krenuše po mraku preko šljunkom posute prilazne staze s namjerom da ostave alat u garaži. Ali tu ih je čekalo nešto neobjašnjivo: garaže nigdje nije bilo.

Nije bilo garaže, ni pročelja kuće, a prilazna staza se naglo završavala. Nije bilo ničeg osim zakrivljena zida koji je na izgled predstavljao kraj garaže.

Dođoše do zakrivljena zida i stadoše s nevjericom buljeći u tamu ljetne noći.

Nigdje nije bilo garaže, trijema, pročelja kuće. Doimalo se kao da je netko zgrabio uglove pročelja kuće i savijao ih jednog prema drugom dok se nisu dodirnuli, umotavši tako cijelo pročelje u krivinu koju su stvarali spojeni uglovi.

Taine je sada imao zakrivljeno pročelje kuće. Stanje, doduše, nije bilo baš tako jednostavno, jer da se odista nešto slično dogodilo, posljedica sigurno ne bi bila ovakva zakrivljenost. Oblina je bila

dugačka i blaga i teško se mogla razaznati. Izgledalo je kao da je pročelje uklonjeno, da bi potom bila prizvana opsjena ostatka kuće kao kamuflaža za uklonjeni dio.

Taine ispusti lopatu i štihaču i oni zveknuše o šljunak na prilaznoj stazi. Zatim podiže šaku do lica i prijeđe njome preko očiju, kao da je želio odagnati pogled s nečega što se nije moglo tamo nalaziti.

Kada je sklonio ruku, spazi da se ništa ni najmanje nije promijenilo.

Pročelja kuća nije bilo.

On pojuri iza kuće, jedva i svjestan toga da trči. Počeo ga je obuzimati paničan strah zbog onoga što se dogodilo.

Stražnji dio zgrade bio je na svome mjestu. Doimao se isto kao i prije.

On ustrča na trijem, dok su ga Beasly i Towser pratili u stopu. Otvori vrata, nahrupi kroz njih, jurnu uz stepenice u kuhinju i prođe je u tri koraka, goreći od nestrpljenja da vidi šta se dogodilo s pročeljem kuće.

Zaustavio se na vratima između kuhinje i dnevne sobe i ruke mu same pođoše da zgrabe dovratak, kad se s nevjericom zagleda u prozore dnevne sobe.

Vani je bio mrak. U to nije bilo sumnje. Vidio je sviće kako svjetlucaju u žbunju i korovu, upaljene ulične svjetiljke i zvijezde na nebu.

Ali kroz prozore dnevne sobe dopirala je bujica sunčeve svjetlosti, a s one strane prozora prostiralo se nešto što nije bilo Willow Bend.

— Beasly — zadahta on — pogledaj tamo van, sprijeda. Beasly pogleda.

— Kakvo je to mjesto? — upita on.

— To bih i ja volio znati.

Towser je pronašao svoju posudu za hranu i gurao ju je njuškom po kuhinjskom podu, dajući Tainu do znanja da je vrijeme za jelo.

Taine prođe kroz dnevnu sobu i otvori prednja vrata na kući. Vidio je da je garaža tu. Kamion je stajao prednjim dijelom priljubljen uz njena otvorena vrata, a kola su bila unutra, na sigurnome.

Pročelju kuće ništa se nije dogodilo.

Ali dok je pročelje kuće stajalo na svome mjestu, sve ostalo se izmijenilo.

Prilazna staza prestajala je samo nekoliko stopa iza stražnjeg kraja kamiona, a dvorištu, šumi i putu nije bilo ni traga. Svuda se nalazila samo pustinja — jednolična, nepregledna pustinja, ravna poput poda, s mjestimičnim gomilama velikog kamenja i nasumce raštrkanim busenima zelenila, dok je ostala površina bila prekrivena pijeskom i šljunkom. Veliko, zasljepljujuće sunce stajalo je tik iznad obzorja, koje je izgledalo nekako previše udaljeno, a najčudnije u cijeloj stvari bilo

je to, što se sunce nalazilo na sjeveru, gdje nikako ne bi trebalo da bude. Osim toga, sjalo je nekim čudnim bijelim sjajem.

Beasly izađe na trijem, a Taine spazi da se trese poput zaplašena psa.

— Možda bi — reče mu Taine blagim glasom — bilo bolje da se vratiš unutra i počneš pripremati večeru.

— Ali, Hirame...

— Sve je u redu — reče Taine. — Mora sve biti u redu.

— Ako ti tako kažeš, Hirame.

On uđe unutra i za njim se zalupiše staklena vrata; već u slijedećem trenutku Taine ga začu kako posluje po kuhinji.

'Nije zamjerao Beaslyju što je drhtao, prizna u sebi. Predstavljalo je neku vrst šoka iskoračiti kroz prednja vrata u nepoznatu zemlju. Čovjek bi se možda mogao privići na nju, ali bi se morao stvarno potruditi.

On siđe s trijema, obiđe kamion i zađe za ugao garaže, napola pripravljen na to da ponovo stupi u poznati Willow Bend — jer prije no što se uputio prema stražnjim vratima grad se još tamo nalazio.

Ali Willow Benda nije bilo. Svuda se prostirala pustinja — unedogled.

On obiđe oko kuće i ne nađe stražnji dio. Sa začeljem se dogodilo isto što i s pročeljem maloprije — umjesto njega stajala je glatka zakrivljenost koja spaja uglove kuće.

On nastavi da obilazi oko zgrade, sada prema pročelju, i vidje da se svuda unaokolo prostire pustinja. S pročelja je još bilo sve u redu. Uopće se nije promijenilo. Na presječenoj prilaznoj stazi nalazio se kamion, a garaža je bila otvorena i u njoj su bila kola.

Taine ode do ruba pustinje, čučnu i zahvati šaku šljunka. Šljunak je bio pravi.

Čučao je dok mu je šljunak curio kroz prste.

U Willow Bendu ostala su stražnja vrata, a nije bilo pročelja. Ovdje, bez obzira gdje se to ovdje nalazilo, stajala su prednja vrata, ali nije bilo stražnjeg dijela kuće.

On ustade i baci preostale kamenčiće, a ruke obrisa o hlače.

Istog časa, krajičkom oka opazi neku kretnju na trijemu. Bili su tamo.

Niz sitnih životinja, ako su bili životinje, dolazio je maršírajući niz stepenice, jednaza drugom. Bili su približno deset centimetara visoki i koračali su na sve četiri noge, mada je bilo jasno da im prednja stopala zapravo služe kao ruke, a ne kao noge. Imali su štakorska lica koja su neodređeno podsjećala na ljudska, s dugačkim i šiljatim nosovima. Izgledalo je kao da umjesto kože imaju krljušt, jer su im se tijela blistala dok su se valovito pokretala dok su hodali. Svi su imali repove koji su jako podsjećali na zavojite žičane repove nekih

igračaka; stršili su im uvis i podrhtavali za vrijeme hoda.

Sišli su niz stepenice u koloni, u savršenom vojnom poretku, održavajući razmak od petnaestak centimetara između sebe.

Sišli su niz stepenice i uputili se u pustinju u savršeno ravnoj liniji kao da su znali točno kamo idu. Osjećalo se da imaju neki važni cilj, a ipak nisu žurili.

Taine ih izbroja šesnaestoricu; pratio ih je pogledom na njihovu putu u pustinju, sve dok mu gotovo nisu nestali s vidika.

Evo napokon onih, pomisli, koji su došli da žive sa mnom. To su oni koji su uredili strop, popravili Abbien televizor, sredili štednjak i radio. Isto tako, više je nego vjerojatno da su posrijedi bića koja su došla na Zemlju u onoj čudnoj napravi od mliječnog stakla koju su pronašli u šumi.

Ako su stigli u onom kontejneru u šumi, kakvo je onda ovo mjesto?

On se pope na trijem, otvori žičana vrata i tog časa ugleda besprijekoran krug promjera petnaestak centimetara koji su njegovi gosti napravili u mreži da bi izišli iz kuće. U pamćenju mu osta misao da će jednog dana, kad bude imao vremena, morati to popraviti.

On uđe i zalupi za sobom vrata.

— Beasly — povika.

Ne dobi nikakav odgovor. Towser ispuza ispod sofe i zacvili.

— Sve je u redu — reče Taine. — Četa je i mene uplašila. On ode u kuhinju. Nejasno svjetlo sa stropa osvjetljavalo je srušeni lončić za kavu, razlupanu šalicu nasred poda, prevrnutu zdjelu s jajima. Jedno razbijeno jaje napravilo je žuto-bijelu mrlju na linoleumu.

On siđe s odmorišta stepenica i vide da su stražnja mrežna vrata bila polomljena tako da se više nisu mogla popraviti. Zarđala žica bila je pokidana — »eksplodirala« bi možda bila bolja riječ — a dio okvira bio je potpuno smrskan.

Taine je sve zadivljeno promatrao.

— Jadna budala — reče on. — Prošao je kroz vrata ne otvorivši ih.

On upali svjetlo i spusti se niz stepenice koje su vodile u podrum. Napol puta zabezeknuto se zaustavi.

S njegove lijeve strane nalazio se zid — zid od istog materijala kojim je bio obložen strop.

Sagnu se i vidje da se zid proteže preko podruma, od poda do stropa, razdvajajući tako radionicu.

A u radionici, šta je bilo u radionici?

Sjetio se jedne stvari — računara koji je Henry upravo jutros poslao. Tri kamiona, rekao je Beasly — tri kamiona natovarena opremom isporučena su im ravno u šape!

Taine bespomoćno sjede na stepenice.

Mora da su pomislili, reče u sebi, da surađuje s njima! Možda su

smatrali da on zna šta traže i da im se pridružio. Ili su zaključili da im na taj način plaća za popravljen televizor, štednjak i radio.

Ali krenimo redom. Zašto su popravili televizor, štednjak i radio? Da li je to bio način plaćanja stanarine? Prijateljski gest? Ili neka vrst vježbe koja im je poslužila da što više saznaju o tehnologiji na ovome svijetu? Da pronađu, možda, kako se njihova tehnologija može prilagoditi materijalima i uvjetima na planetu koji su pronašli?

Taine podiže ruku i kucnu zglobovima po zidu pored stepenica, a glatka bijela površina stade odzvanjati.

Prisloni uho na zid i učini mu se da čuje prigušeno mrmljanje, ali ako je i bilo tako, ono je dopiralo vrlo tiho, tako da nije mogao biti sasvim siguran.

Iza zida nalazila se kosačica bankara Stevensa i mnogo drugih stvari koje su čekale na popravak. Uzet će mu smjesta komad zemlje, naročito bankar Stevens, koji je bio vrlo nezgodan čovjek.

Beasly mora da je napol poludio od straha, pomisli, kada je vidio kako ta stvorenja izlaze iz podruma.

Proletio je ravno kroz vrata, ne trudeći se čak ni da ih pokuša otvoriti, a do sada je već stigao u selo, gdje zacijelo brblja svakome tko se zaustavio da ga sasluša.

Obično nitko ne bi obraćao pažnju na Beaslyja, ali ako bude brbljao dovoljno dugo i dovoljno mahnito, vjerojatno će netko doći da provjeri. Zatim će svi dotutnjati ovamo, preplavit će okolinu i buljit će u ono što će ih dočekati sprijeda, a uskoro će se neki probiti i iza kuće, gdje će zateći stvorove u maršu.

A to ih se sve ne tiče, tvrdoglavo reče Taine u sebi, dok je njegov uvijek prisebni poslovni duh sve više dolazio do izražaja. Golem posjed prostirao se napolju, u prednjem dvorištu, a jedini način da se dospije do njega bio je da se prođe kroz kuću. Pošto su stvari tako stajale, bilo je razumljivo što je držao da je sva ta zemlja njegova. Možda uopće nije bila plodna. Možda tamo nema ničega. Ali prije nego što dopusti da je drugi preplave, bolje da najprije osobno provjeri.

Pope se uz stepenice i iziđe u garažu.

Sunce je još stajalo iznad obzorja na sjeveru i ništa se nije kretalo.

Pronađe čekić, malo čavala i nekoliko kraćih dasaka u garaži i unese to u kuću.

Otkri da je Towser iskoristio priliku da zaspi u stolici tapeciranoj zlatnom presvlakom. Taine ga pusti na miru.

Zaključao je stražnja vrata i zakovao nekoliko dasaka preko njih. Zatim je zaključao kuhinju i zatvorio prozore u spavaćoj sobi, pa i preko njih prikovao daske.

To će izvjesno vrijeme zadržati sugrađane, reče u sebi, kada nahrupe ovamo da vide što se događa.

Zatim uze iz ormara pušku za lov na jelene, kutiju metaka, dalekozor i staru čuturicu. U kuhinji je nalio vode u čuturicu i napunio kesu hranom za sebe i Towsera; objedovat će usput jer sada nije bilo vremena za jelo.

Zatim je otišao u dnevnu sobu i izbacio Towsera iz tapecirane stolice.

— Hajde, Tows — reče. — Idemo da vidimo kako stvari stoje.

Provjerio je benzin u kamionu i uvjerio se da je rezervoar gotovo pun.

Ukrcao se sa psom, a pušku smjestio nadohvat ruke. Zatim pođe unatrag, okrenu vozilo i uputi se prema sjeveru, preko pustinje.

Lako je bilo putovati. Pustinja je bila ravna poput poda. Ponekad bi postajala pomalo neravna, ali ne gore od većine sporednih putova kojima se vozio u potrazi za starinama.

Krajolik se nije mijenjao. Tu i tamo nalazio bi na niska brda, ali sama pustinja uglavnom je bila ravna, uranjajući u vrlo udaljeno obzorje. Taine je držao kurs prema sjeveru, ravno u susret suncu. Naletio je u nekoliko pješčanih nanosa, ali pijesak je bio čvrst i tvrd tako da nije imao problema.

Poslije vožnje od pola sata, napokon ugleda družinu stvorenja — svih šesnaest — koja je napustila kuću. Još su putovali jedan za drugim koračajući čvrstim korakom.

Usporivši vožnju, Taine je izvjesno vrijeme putovao usporedo s njima, ali od toga nije imao nikakve koristi; oni su se i dalje kretali svojim putem, ne osvrćući se ni lijevo ni desno.

Ubrzavši, Taine ih ostavi za sobom.

Sunce je i dalje stajalo na sjeveru, nepokretno, što je svakako bilo čudno. Možda se ovaj svijet, reče Taine u sebi, okreće oko svoje osi mnogo sporije nego Zemlja tako da je tu dan duži. Prema onome koliko je sunce već mirovalo, sva je prilika da je bio mnogo duži.

Povivši se nad volanom, zagleda se u beskrajan prostor pustinje, i tog časa njena neobičnost prvi put ga zapuhnu svom svojom snagom.

Ovo je bio neki drugi svijet — u to nije bilo sumnje — neki drugi planet koji kruži oko neke druge zvijezde; da li se ona nalazila u stvarnom svemiru, to nitko na Zemlji ne bi znao kazati. Pa ipak, čudnom urotom onih šesnaest stvorenja koji koračaju u strogom poretku, taj planet se nalazio i ispred njegove kuće.

Iz ravnice pred njim stade se pomaljati veće brdo. Kad mu se približio, razabra niz svjetlucavih predmeta razvrstanih po obroncima. Poslije izvjesnog vremena zaustavi kamion i iziđe, ponijevši dogled.

Kroz okular ugleda da su svjetlucavi predmeti bili iste onakve čudne naprave od mliječna stakla kao i ona koju je pronašao u šumi. Izbrojao ih je osam; presijavale su se na suncu, mirujući na

svojevrsnim stjenovito-sivim kolijevkama; bilo je i praznih kolijevki.

On spusti dogled i ostade jedan trenutak nepomičan, razmatrajući svrhu eventualnog penjanja uz brdo i pobližeg istraživanja. Ali ipak odmahnu glavom. Imat će za to vremena kasnije. Bo\je da nastavi put. Ovo nije bila prava istraživačka ekspedicija, već samo letimično izviđanje.

Pope se u kamion i krenu dalje motreći na mjerač goriva. Kad uređaj pokaže da se rezervoar napol ispraznio, morat će krenuti kući.

A onda pred sobom ugleda slabašnu bjelinu iznad nerazgovijetnog obzorja i stade je promatrati kroz stisnute vjeđe. Povremeno je nestajala da bi se zatim ponovo pojavljivala, ali ma što da je predstavljala bila je toliko daleko da mu ništa nije govorila.

On baci pogled na mjerač goriva i spazi da se kazaljka već prilično približila oznaci za polovinu zalihe. Zaustavio je kamion i izišao s dogledom u ruci.

Dok je obilazio vozilo, zbuni ga sporost kojom se kretao i umor koji je osjećao u nogama, a onda se sjeti da je već prije mnogo sati trebao biti u postelji. Pogleda na sat i vidje da su dva sata, što je značilo da je na Zemlji dva sata ujutro. Bio je budan više od dvadeset sati, a veći dio tog vremena radio je vrlo naporno. Otkopavao je čudan predmet u šumi.

Podiže dogled i vidje da je neuhvatljiva bijela linija koju je nazirao zapravo vijenac planina. Velika, plava, krševita masa uzdizala se iznad pustinje; vrhovi i grebeni, optočeni snijegom, stvarali su odsjeve i odbljeske. Nalazile su se vrlo daleko, jer ih je čak i vrlo jak dogled približio svega toliko da su se vidjele kao maglovito plavetnilo.

Poče polako kliziti dogledom i planine se nadaleko produžiše duž linije obzorja.

On spusti dogled s planine i poče ispitivati pustinju koja se pružala pred njim. Vidio je samo nastavak onoga sa čime se već susreo — ista ravnica slična podu, isti mjestimični nanosi, potpuno istovjetno suhonjavo bilje. I kuća!

Ruke mu zrdrhtaše i on spusti dogled, zatim ga opet podiže i još jednom pogleda. To je odista bila kuća. Kuća smiješna izgleda koja se nalazila u podnožju jedne uzvišice, čija ju je sjenka zaklanjala, tako da se nije mogla vidjeti golim okom.

Čini se da nije bila velika. Krov joj je nalikovao na zaravnjen stožac, a stajala je postojano na tlu, tako da se činilo da prianja uz njega. Opazio je i ovalni otvor koji je vjerojatno predstavljao vrata, ali nigdje nije bilo ni traga prozoru.

Ponovo spusti dogled i zagleda se u brdašce. Udaljeno je osam do deset kilometara, pomisli. Imat će dovoljno benzina za toliko, a čak i da mu ponestane, posljednjih nekoliko kilometara do Willow Benda može prevaliti pješice.

Bilo je čudno, pomisli, da se tamo nalazi jedna usamljena kuća. Na cijelom svom putu kroz pustinju nije vidio nikakva znaka života osim šesnaest malih stvorova, sličnih štakorima, koji su marširali jedan za drugim; nije bilo ni traga nekoj umjetnoj tvorevini, osim onih osam čudnih naprava od mliječna stakla koje su ležale a kolijevkama.

Uđe u kamion i ubaci mjenjač u brzinu. Deset minuta kasnije zaustavio se pred pročeljem kuće, koja je još bila u sjenci uzvišice.

Iziđe iz kamiona i ponese pušku sa sobom. Towser skoči na tlo i nakostriješeno stade režeći potmulo. — Šta je, momče? — upita ga Taine.

Iz kuće se nije čuo nikakav zvuk. Kao da je bila napuštena.

Taine spazi da su zidovi sagrađeni od neobrađenih, grubih opeka, nevjesto povezanih izmrvljenom tvari sličnom blatu, koja je upotrijebljena umjesto morta. Krov je prvobitno bio od busenja, što je odista bilo čudno, jer u toj beskrajnoj pustinji nije postojalo ništa slično busenju, nije preostalo ništa drugo osim tvrde zemlje spržene pustinjskim suncem.

Sama kuća bila je potpuno bezoblična, bez bilo kakvih detalja. Nije se vidio ni najmanji pokušaj da se ublaži stroga svrsishodnost jednostavna zaklona. Bila je to građevina kakvu su mogli sklepati pastiri. Primjećivale su se godine na njoj; vrijeme je oljuštilo i izmrvilo kamen.

S puškom u rukama, Taine krenu prema njoj. Stiže do vrata, pogleda unutra, ali unutrašnjost bijaše u tami i nije se čulo nikakvo kretanje.

On se osvrnu na Towsera i spazi da se pas podvukao pod kamion odakle je virio i režao.

— Ostani tu, u blizini — reče Taine. — Nemoj se udaljavati.

Taine stupi Jtroz vrata u tamu s uperenom puškom. Dugo je ostao nepomičan dok mu se oči nisu privikle na mrak.

Napokon je uspio razaznati obrise prostorije. Bila je jednostavna i gruba, s neobrađenom kamenom klupom duž jednog zida i čudnim, nefunkcionalnim nišama koje su bile izdubljene jedne u drugima. U kutu se nalazio komad rasklimana namještaja, ali Taine nije mogao odgonetnuti njegovu namjenu.

Staro i zabito mjesto, pomisli, napušteno već davno. Možda su pastiri ovdje živjeli u nekom davnom vremenu, kad je putinja bila obrasla bujnom travom.

Jedna vrata vodila su u drugu prostoriju. Kada je stupio kroz njih, začu slabašnu, udaljenu tutnjavu i još nešto — šum kiše! Kroz otvorena vrata koja su vodila iz kuće zapahnuo ga slan povjetarac; on stade kao ukopan nasred prostorije.

Još jedna!

Još jedna kuća koja je vodila u drugi svijet!

On lagano krenu naprijed, prema izlaznim vratima i iziđe u oblačan, tmuran dan u kome je kiša lila iz oblaka što su bjesomučno jurili nebom. Gotovo kilometar odatle, preko polja pokrivenog raštrkanim metalno-sivim kamenjem, prostiralo se nemirno more koje je bijesno udaralo o obalu, bacajući velike količine zahuktale pjene visoko u zrak.

On prođe kroz vrata i pogleda u nebo, a kišne kapi počeše ga udarati po licu, bijesno ga bockajući. Zrak je bio svjež i vlažan, a mjesto avetinjsko — svijet istrgnut iz neke drevne gotske priče o vražiću i vilenjaku.

Pogleda unaokolo, ali ništa se nije vidjelo jer je kiša skrila svijet s druge strane obale, ali iza kiše mogao je osjetiti, ili mu se činilo da osjeća, prisutnost nečega od čega su ga podilazili trnci. Progutavši slinu, Taine se okrene i pnovo uđe kroz vrata u kuću.

Udaljiti se za jedan svijet, pomisli, bilo je sasvim dovoljno; udaljiti se za dva svijeta bilo je više nego što čovjek može podnijeti. Zadrhtao je zbog osjećaja potpune usamljenosti koje najednom postade svjestan i istog časa ova davno napuštena kuća učini mu se nepodnošljivom; on brzo izjuri iz nje.

Vani je sjalo blistavo sunce i vladala je dobrodošla toplota. Odjeća mu je bila vlažna od kiše, a na puščanoj cijevi zadržale su se kapljice vlage.

Pogledom potraži Towsera, ali nigdje ga ne opazi. Nije ga bilo ispod kamiona; nije ga bilo nigdje na vidiku.

Taine ga pozva, ali ne dobi odgovor. Glas mu je zvučao usamljeno i šuplje u ovoj praznini i tišini.

Obiđe kuću tražeći psa, i spazi da kuća nema stražnja vrata. Grubi, stjenoviti bočni zidovi kuće bili su spojeni u onu čudnu krivinu koja je ostavljala kuću bez zadnje strane.

Ali Taina to nije zanimalo; znao je da će na to naići. Sada je tražio psa, osjećajući kako ga obuzima panika. Imao je utisak da je vrlo daleko od svoje kuće.

Već su prošla tri sata. Otišao je u kuću, ali Towsera ni tamo nije bilo. Ponovo je izišao u drugi svijet, počeo tragati po stijenju, ali Towseru nije bilo ni traga. Vrativši se u pustinju, zaobišao je uzvišicu, popeo se na nju i pogledao kroz dogled, ali ne opazi ništa osim mrtve pustinje, koja se prostirala unedogled u svim pravcima.

Posrćući od umora i napola spavajući u hodu, vrati se do kamiona.

Nasloni se na njega i pokuša se pribrati.

Da nastavi u ovakvu stanju bio bi to uzaludan napor. Mora se ispavati. Mora se vratiti u Willow Bend, napuniti rezervoar i ponijeti zalihu benzina da bi mogao prevaliti duži put u potrazi za Towserom.

Nije mogao ostaviti psa tamo — to je bilo nezamislivo. Ali morao je djelovati po nekom planu, postupati razborito. Za Towsera neće biti

ni od kakve koristi ako nastavi tumarati okolo u sadašnjem stanju.

Uvuče se u kamion i okrenu prema Willow Bendu prateći povremeno, jedva vidljive tragove koje su načinile gume na pjeskovitim mjestima i boreći se protiv sna koji mu je nemilosrdno dolazio na oči.

Prolazeći pored onog višeg brda, na kome su stajali predmeti od mliječna stakla, zaustavi se da malo protegnu noge kako ne bi zaspao za volanom. Sada je, vidje on, bilo samo sedam predmeta koji su ležali u kolijevkama.

Ali u ovom trenutku to mu ništa nije značilo. Jedino je bilo važno oduprijeti se umoru koji ga je srvao, držati volan i prevaliti preostale kilometre do Willow Benda, a potom se ispavati, pa ponovo krenuti u potragu za Towserom.

Tek što je prešao pola puta, kad najednom ugleda još jedna kola. Upiljio se u njih potpuno zbunjen, jer kamion koji je on vozio i kola koja su ostala kod kuće u garaži bila su dva jedina vozila s ove strane kuće.

On zaustavi kamion i teturajući iziđe.

Stigoše i kola iz kojih brzo iskočiše Henry Horton, Beasly i čovjek sa zvijezdom na prsima.

— Hvala bodu da smo te našli, čovječe! — zaviče Henry, došavši do njega.

— Nisam se uopće izgubio — usprotivi se Taine. — Baš sam se vraćao.

— Sav je iscrpen — reče čovjek sa zvijezdom.

— Ovo je šerif Hanson — reče Henry. — Slijedili smo tvoje tragove.

— Izgubio sam Towsera — promrmlja Taine. — Morao sam ga ostaviti. Ostavite mene i pođite u potragu za Towserom. Mogu se sam vratiti kući.

On ispruži ruku i uhvati se za rub vrata kamiona kako ne bi pao.

— Provalio si mi vrata — reče on Henryju. — Upao si u moju kuću i uzeo si mi kola...

— Morali smo, Hirame. Bojali smo se da ti se nešto nije dogodilo. Prema Beaslyjevu pričanju, sati su ti bili izbrojani.

— Bolje ga smjesti u kola — reče šerif. — Ja ću voziti kamion natrag.

— Ali moram potražiti Towsera!

— Ne možeš ništa učiniti prije no što se malo odmoriš. Henry ga ščepa za ruku i povede prema kolima dok je

Beasly pridržavao otvorena zadnja vrata.

— Imaš li pojma kakvo je ovo mjesto? — zavjerenički prošaputa Henry.

— Ne znam sigurno — promrmlja Taine. — Možda je neki drugi...

Henry se prigušeno nasmije.

— Pa, mislim da nije ni važno. Bilo šta da je, proslavilo nas je. U svim smo vijestima, novine nas stavljaju na uvodnike, grad je prepun reportera i kamermana, a doći će i poznati političari. Pazi šta ti kažem, Hirame! Postat ćemo...

Taine ga više nije čuo. Zaspao je prije no što je dodirnuo sjedalo.

Probudio se i ostao nepomično ležati u krevetu. Odmah je opazio da su se sjenke izdužile i da je soba hladna i tiha.

Baš je lijepo, pomisli, probuditi se u sobi koju poznaješ... u sobi koju poznaješ odmalena, u kući koja pripada Taineovima skoro već sto godina.

Zatim mu se vrati sjećanje i on se naglo uspravi.

Sada je čuo — postojan žamor dopirao je s druge strane prozora.

Skoči iz kreveta i razmaknu jedan zastor. Vireći napolje, ugleda kordon vojnika kako potiskuje gomilu koja je preplavila njegovo stražnje dvorište, kao i ostala dvorišta.

Ponovo spusti zastor i stade se osvrtati tražeći cipele; ležao je potpuno odjeven. Vjerojatno su me Henry i Beasly, reče u sebi, položili u krevet, skinuli mi cipele i zaustavili se na tome. Ali on se toga nije sjećao. Mora da se isključio onog istog trena kad ga je Henry smjestio na stražnje sjedalo kola.

Pronađe cipele na podu kraj kreveta, pa opet sjede na postelju da ih obuje.

Po glavi mu se motalo šta sve mora uraditi.

Trebalo bi nekako da nabavi benzin i napuni kamion, kao i da jednu ili dvije kante spremi ostraga, zatim da pripremi nešto hrane i vode, a možda i vreću aa spavanje. Jer nije se namjeravao vratiti prije no što nađe psa.

Navuče cipele, sveza ih, a zatim ode do dnevne sobe. Tamo nikog nije bilo, ali začu glasove iz kuhinje.

Pogleda kroz prozor i ugleda nepromijenjenu pustinju. Sunce se, opazi, malo popelo na nebu, ali u prednjem dvorištu još je bilo rano prijepodne.

Baci pogled na sat i vidje da kazaljke pokazuju šest satu Sjetio se položaja sjenki, kada je maločas pogledao napolje, i zaključi da je podne, a ne jutro. Razljutila ga je pomisao da je spavao skoro cio dan. Nije namjeravao tako dugo ostaviti Towsera tamo napolju.

Uputio se u kuhinju i tamo zatekao tri osobe — Abbie, Henryja Hortona i jednog čovjeka u vojnoj odjeći.

— Evo te napokon — veselo povika Abbie. — Baš smo se pitali kada ćeš se već jednom probuditi.

— Kuhate li to kavu, Abbie?

— Da, pun lončić. Još ću ti nešto pripremiti.

— Samo dvopek — reče Taine. — Nemam mnogo vremena.

Moram u potragu za Towserom.

— Hirame — reče Henry — ovo je pukovnik Ryan, iz Nacionalne garde. Njegovi momci su napolju.

— Znam, vidio sam ih kroz prozor.

— Potrebni su ovdje — reče Henry. — Apsolutno potrebni. Šerif nije mogao izići nakraj s tim. Ljudi su nasrtali unutra i sigurno bi uništili kuću. Stoga sam pozvao guvernera.

— Taine — reče pukovnik — sjedite. Želim razgovarati s vama.

— Svakako — reče Taine uzimajući stolicu. — Oprostite što sam u ovakvoj žurbi, ali tamo vani sam izgubio psa.

— Ova stvar — reče samozadovoljno pukovnik — mnogo je važnija od bilo kakva psa.

— Pa, pukovniče, to samo pokazuje da ne poznajete Towsera. On je najbolji pas koga sam ikada imao, a mnogo sam ih imao. Odgajao sam ga odmalena i sve ove godine bio mi je dobar prijatelj...

— U redu reče pukovnik. On vam je prijatelj. Ali ipak moram razgovarati s vama.

— Samo sjedi i pričaj — reče Abbie Tainu. — Priredit ću neke kolače, a Henry je donio malo kobasica s farme.

Otvoriše se stražnja vrata i na njima/se pojavi Beasly praćen silnom metalnom lupnjavom. Nosio je tri prazne petolitarske kante u jednoj, a dvije u drugoj ruci; kante su udarale jedna o drugu dok se kretao.

— Hej — povika Taine — šta se ovdje događa?

— Smiri se — reče Henry. — Nemaš pojma o problemima s kojima smo suočeni. Željeli smo ovuda pronijeti velik rezervoar s benzinom, ali nam nije uspjelo. Pokušali smo srušiti stražnji zid kuhinje da bi prošao, ali nismo mogli...

— Što ste pokušali?

— Pokušali smo srušiti stražnji zid kuhinje — mirno odvrati Henry. — Cisterna ne može proći kroz obična vrata. Ali kad smo pokušali, otkrili smo da je cijela kuća iznutra obložena onim istim materijalom kojim si se koristio i u podrumu. Kad ga udariš sjekirom, čelik se istupi...

— Ali, Henry, ovo je moja kuća i nitko nema prava da je uništava.

— Pustimo sad to — reče pukovnik. — Želio bih znati, Taine, kakav je to materijal koji nismo mogli probiti?

— Smiri se, Hirame — upozori ga Henry. — Tamo vani nas očekuje velik nov svijet...

— Ne čeka on na vas, niti na bilo koga — povika Taine.

— I mi ga moramo istražiti a za to nam je potrebno dosta benzina. Pošto ne možemo dobaviti cisternu, skupljamo sto je više moguće benzinskih kanti, a onda ćemo ovuda provući crijevo...

— Ali, Henry...

— Želio bih — reče Henry strogo — da me ne prekidaš i da mi dopustiš da završim ono što imam kazati. Ne možeš čak ni zamisliti s kakvim smo tehničkim problemima suočeni. Mogućnosti su nam ograničene zbog uskih vrata. Moramo iznijeti zalihe i osigurati prijevoz. Automobile i kamione ćemo još nekako prebaciti. Možemo ih rasklopiti i prenijeti u dijelovima, ali s avionom će biti teško.

— Slušajte vi mene, Henry. Nitko neće vući ovuda avion. Ova kuća pripada mojoj porodici skoro sto godina, ja sam vlasnik, imam prava na nju, a vi ne možete samo tako doći i arogantno početi kroz nju provlačiti različite stvari.

— Ali — reče tužno Henry — zaista nam je potreban avion. Pomoću njega mogu se prevaliti mnogo veće razdaljine.

Beasly prođe kroz kuhinju lupajući svojim kantama i ode u dnevnu sobu.

Pukovnik uzdahnu.

— Nadao sam se, Taine, da ćete shvatiti kako stoje stvari. Meni izgleda sasvim razumljivo da je vaša patriotska dužnost da surađujete u ovoj stvari. Vlada se, naravno, može pozvati na zakon o državnoj upravi nad privatnom svojinom kada je u pitanju javna sigurnost, ali više bi voljela da to ne mora činiti. Govorim neslužbeno, naravno, ali držim da sa sigurnošću mogu reći da bi se vlada više voljela prijateljski sporazumjeti.

— Sumnjam — reče Taine blefirajući, pošto ništa nije znao o tome — da se ovdje može primjeniti taj zakon. Koliko se ja razumijem, on se odnosi na zgrade i putove...

— Ovo i jest put — odvrati ravnodušno pukovnik. — Put koji vodi kroz vašu kuću ravno u drugi svijet.

— Kao prvo — izjavi Taine — vlada bi morala dokazati da je posrijedi javna sigurnost, kao i da odbijanje vlasnika da se privremeno odrekne prava na svojinu predstavlja ometanje vladina postupka...

— Držim — reče pukovnik — da vlada može dokazati da je u pitanju javna sigurnost.

— A ja mislim — reče bijesno Taine — da će najbolje biti da nađem advokata.

— Ako stvarno to želiš — umiješa se Henry, uvijek spreman pomoći — i pri tom hoćeš, što pretpostavljam, dobrog stručnjaka, bit će mi drago da ti preporučim firmu za koju sam siguran da će vrlo dobro zastupati tvoje interese, a uz to i po razumnoj cijeni.

Pukovnik ustade, kipteći od bijesa.

— Morat ćete odgovoriti na mnoga pitanja, Taine. Vlada će željeti da joj se razjasne mnoge stvari. Kao prvo, zanimat će ih kako ste ovo napravili. Da li ste spremni da na to odgovorite?

— Nisam — reče Taine. — Mislim da nisam.

On uznemireno pomisli pri tom: uvjereni su da sam ja to uradio i navalit će na mene kao čopor vukova da bi saznali kako sam to uspio. Stadoše da mu se priviđaju FBI, Pentagon i on osjeti da mu koljena klecaju čak i pri sjedenju.

Poručnik se okrene, ukrućeno ode iz kuhinje, iziđe kroz stražnja vrata i zalupi ih za sobom.

Henry zamišljeno pogleda Tainea.

— Stvarno tako misliš? — upita on. — Namjeravaš im se suprotstaviti?

— Ljut sam — reče Taine. — Ne mogu oni samo tako doći ovamo i izdavati naređenja, a da me čak i ne pitaju. Ne tiče me se šta tko može pomisliti, ali ovo je moja kuća. Rođen sam u njoj, cijeli život sam u njoj proveo, volim ovo mjesto i...

— Naravno — reče Henry. — Znam kako se osjećaš.

— Pretpostavljam da se vladam djetinjasto, ali ne bih bio takav da su pokazali imalo dobre volje da sjednu i izlože mi svoje planove. Ćini se, međutim, da uopće nisu bili raspoloženi čak ni da me pitaju šta ja o tome mislim. Kažem vam, Henry, složenije je ovo nego što se čini. Nije ovo mjesto u koje možemo ući i ovladati njime, bez obzira kakvo mišljenje Washington imao o tome. Tamo napolju nečeg ima, i moramo biti oprezni...

— Zaključio sam — prekide ga Henry — dok sam ovdje sjedio, da je tvoj stav najpravilniji i da zaslužuje podršku. Postalo mi je jasno da bi bilo sasvim nesusjedski od mene da samo sjedim skrštenih ruku i ostavim te samog da se boriš. Možemo unajmiti čitavu vojsku prvorazrednih pravnika za vođenje ovog slučaja, a u međuvremenu možemo osnovati kampanju i tako osigurati da tvoj novi svijet bude iskorišten na pravilan način. Sasvim je razumljivo, Hirame, da se nađem rame uz rame s tobom u ovom poslu, jer smo već ionako partneri u poslu oko televizora.

— Šta je s televizorom? — zaviče Abbie, stavivši tanjur kolača pred Tainea.

— Polako, Abbie — reče strpljivo Henry. — Već sam ti objasnio da se tvoj televizor nalazi iza te pregrade u podrumu i da uopće ne znamo kad ćemo ga moći izvaditi odatle.

— Da, znam — reče Abbie, donijevši tanjur s kobasicama i nasuvši šalicu kave.

Iz dnevne sobe uz lupnjavu ude Beasly i iziđe kroz stražnja vrata.

— Nakon svega — reče Henry, koristeći se prednošću koju je stekao — pretpostavljam da sam i ja imao nekog udjela u tome. Sumnjam da bi mnogo postigao bez računara koji sam ti poslao.

Opet iz početka, pomisli Taine. Cak i Henry misli da je on taj koji je nešto učinio. .

— Zar ti Beasly nije rekao?

— Beasly mi je mnogo toga napričao, ali i sam znaš kakav je Beasly.

Naravno, u tome je bila stvar! Za mještane je to bila samo još jedna od Beaslyjevih priča — još jedna krupna laž koju je Beasly izmislio. Nitko mu nije povjerovao ni riječi.

Taine podiže šalicu i ispi kavu, dobivajući tako na vremenu da smisli odgovor, ali odgovora nije bilo. Ako kaže istinu, to će zvučati mnogo manje vjerojatno od bilo koje laži koju je ikada izrekao.

— Meni možeš reći, Hirame. Ipak smo ortaci.

Drži me za budalu, pomisli Taine. Henry misli da od svakog može napraviti budalu i nedonošče, samo ako to zaželi.

— Ne bi mi vjerovao ako bih ti rekao, Henry.

— Pa — reče Henry rezignirano, ustavši — mislim da to može i pričekati.

Beasly prođe, lupajući i udarajući kroz kuhinju s još jednim tovarom kanti.

— Moram nabaviti nešto benzina — reče Taine — prije nego što krenem po Towsera.

— Odmah ću se pobrinuti za to — brzo obeća Henry. Poslat ću Ernieja i njegovu cisternu, tako da možemo crijevo ovuda provući i napuniti te kante. Pobrinut ću se da nađem nekoga da pođe s tobom.

— Nije potrebno. Mogu sam.

— Kad bismo imali radio-predajnik. Mogli bismo održavati vezu.

— Ali nemamo ga. Henry, ne mogu čekati. Towser je tamo napolju...

— Naravno, znam koliko misliš na njega. Idi i potraži ga, ako smatraš da moraš, a ja ću se pobrinuti za ostalo. Skupit ću advokate i pripremit ću papire za našu kompaniju...

— Hirame — reče Abbie — hoćeš li i za mene nešto učiniti, molim te?

— Naravno — reče Taine.

— Da li bi razgovarao s Beaslyjem? Besmisleno se ponaša. Nije imao razloga da nas napusti. Možda sam bila malo pregruba s njim, ali on je tako glup da me je to dovodilo do bijesa. Zbrisao je da bi pola dana proćerdao pomažući Towseru da istjera tog puha i...

— Govorit ću s njim — reče Taine.

— Hvala, Hirame. Tebe će poslušati. Ti si jedini koga sluša. Voljela bih da si popravio televizor prije no što je ovo iskrslo. Kao izgubljena sam bez njega. Nedostaje mi u dnevnoj sobi. Znaš, sasvim je u skladu s ostalim namještajem.

— Da, znam — reče Taine.

— Ideš li, Abbie? — upita Henry stojeći na vratima.

On podiže ruku i prijateljski pozdravi Tainea. — Vidimo se kasnije, Hirame. Sve ću srediti.

Kladim se da hoćeš, pomisli Taine.

Kad su Abbie i Henry izišli, on se vrati do stola i tromo sjede na stolicu.

Trenutak potom prednja vrata se zalupiše i uzbuđeni Beasly uđe dašćući.

— Towser se vratio! — zaurla. — Dolazi noseći najvećeg puha koga si ikada vidio.

Taine skoči na noge.

— Puha! To je nepoznat planet. Na njemu nema puhova.

— Dođi da vidiš — povika Beasly.

Okrenu se i potrča natrag dok ga je Taine pratio u stopu.

Odista je nalikovao na puha — na neku vrst puha veličine čovjeka. Možda je bio više nalik na puha iz dječjih knjiga, jer je hodao na stražnjim nogama, pokušavajući ostati dostojanstven dok je budno motrio na Towsera.

Towser je bio udaljen oko trideset metara, držeći se na pristojnoj udaljenosti od golemog puha. Ponašao se kao dobar pastirski pas, krećući se oprezno, spreman da reagira na svaki iznenadni puhov pokret. Puh se približi kući i stade, a onda se okrenu prema pustinji i čučnu.

Zatim okrene veliku glavu da bi pogledao Beaslyja i Tainea, a Taine iz njegovih bistrih, smeđih, očiju dokuči više no što bi mogao razabrati iz očiju jedne životinje.

Taine brzo izađe, podiže psa u naručje i čvrsto ga stisnu uza se. Towser iskrenu glavu i liznu lice svoga gospodara.

Taine je stajao sa psom u naručju i promatrao puha velikog kao čovjek. Osjećao je olakšanje i zahvalnost.

Sada je sve u redu, pomisli. Towser se vratio.

Pođe u pravcu kuće i uđe u kuhinju.

Spusti Towsera na pod, uze zdjelu, napuni je vodom do vrha, i stavi pred Towsera koji stade halapljivo piti, prosipajući vodu svuda po linoleumu.

— Polako — upozori ga Taine. — Nemoj pretjerati. — Zatim pretraži hladnjak, pronađe nešto otpadaka hrane i spusti ih u Towserovu zdjelu.

Towser veselo mahnu repom.

— S punim pravom bih te trebao vezati — reče Taine — jer si pobjegao.

Beasly lagano uđe.

— Taj puh je prijateljski raspoložen momak — objavi on. — Čeka nekoga.

— Lijepo —reče Taine ne obraćajući pažnju. Pogleda na sat. — Sedam i trideset. Možemo slušati vijesti. Hoćeš li pronaći stanicu, Beasly?

— Naravno. Znam i koju. Onu iz New Yorka.

— Upravo tu — reče Taine.

On ode u dnevnu sobu i pogleda kroz prozor. Puh čovječje veličine nije se pomaknuo. Sjedio je leđima okrenut prema kući gledajući u pravcu odakle je došao.

Beasly je rekao da nekoga čeka i stvarno se tako činilo, premda je to vjerojatno bilo Beaslvjevo uobraženje.

Ali ako je stvarno čekao nekoga, pitao se Taine, tko bi taj netko mogao biti? Sto je taj netko mogao biti? Do sada se već sigurno pronio glas da postoje vrata u drugi svijet. A koliko je vrata, pitao se, u toku vjekova bilo otvoreno?

Henry je rekao da se tamo vani nalazi velik nov svijet koji čeka Zemljane da se u njemu nasele. A to uopće nije bilo istina. Stvari su sasvim drugačije izgledale.

Odjednom, iz radija se začu glas komentatora, usred rečenice:

— ... napokon su nešto poduzeli. Moskovski radio objavio je večeras da će se sovjetski delegat sutra pojaviti u Ujedinjenim narodima radi internacionalizacije drugog svijeta i ulaza koji u njega vodi. Iz samog ulaza, u domu čovjeka po imenu Hiram Taine, nema vijesti. Zavedena je stroga kontrola, a kordon vojnika brani kuću od gomile znatiželjnih ljudi. Pokušaje uspostavljanja telefonske veze sprečava odsječen glas koji saopćava da taj broj ne odgovara ni na kakve pozive. Sam Taine nije izišao iz kuće.

Taine se vrati u kuhinju i sjede.

— O tebi govori — važno reče Beasly.

— Jutros se pronio glas da se Taine, povučen gradski majstor i antikvar, do jučer sasvim nepoznat čovjek, napokon vratio s puta u tu novu i nepoznatu zemlju. Ali što je tamo pronašao, ako je uopće nešto pronašao, nitko još ne zna reći. Nema ni novih informacija o tom drugom svijetu, osim da je riječ o pustinji, za sada nenastanjenoj.

— Izvjesno uzbuđenje zavladalo je kasno jučer kad je pronađen neki čudni predmet u šumi s druge strane puta od obitavališta, ali to je područje također brzo ograđeno, a poručnik Ryan, koji zapovijeda trupama, ne želi ništa kazati o pronađenom predmetu.

— Najzagonetniji čovjek u cijeloj situaciji je izvjesni Henry Horton, kako izgleda jedina neslužbena osoba koja ima pristup u Taineovu kuću. Horton, koga su ranije u toku dana ispitivali, nije imao mnogo da kaže, ali se iz njegovih riječi mogla naslutiti atmosfera velike konspiracije. Stavio je do znanja da su on i Taine ortaci u jednom tajanstvenom pothvatu, nagovijestivši pri tom da su surađivali na otvaranju novog svijeta.

— Zanimljivo je spomenuti da Horton upravlja malom tvornicom računara i da ga cijene kao dobrog stručnjaka. Prema pouzdanim izvorima nedavno je Tainu isporučio računar, ili bar izvjestan stroj

čija je priroda obavijena velom tajanstvenosti. Ima nagovještaja da taj stroj nije bio u upotrebi već šest ili sedam godina.

— Neki odgovori na pitanja kako je do svega toga došlo, i do čega je to, zapravo, došlo morat će pričekati nalaze ekipe stručnjaka koja je večeras krenula iz Washingtona nakon cjelodnevnog sastanka u Bijeloj kući, kome su prisustvovali predstavnici vojske. Ministarstva vanjskih poslova, osiguranja i specijalnog Odjela za naoružanje.

— Odjek koji je širom svijeta izazvalo ono što se jučer dogodilo u Willow Bendu može se jedino usporediti sa senzacionalnom vijesti od prije dvadeset godina, kad je bačena prva atomska bomba. Postoji mišljenje među promatračima da događaji u Willow Bendu mogu, zapravo, još jače uzdrmati svijet nego oni u Hirošimi.

— Washington inzistira, što je jedino i prirodno, da je posrijedi stvar od unutrašnjeg interesa SAD, tvrdeći pri tom da namjerava postupiti u skladu sa zahtjevima nacionalne sigurnosti.

— Ali u inozemstvu se sve jače čuju mišljenja da ovo nije stvar samo jedne zemlje, već treba prijeći u međunarodnu nadležnost.

— Postoji nepotvrđen izvještaj da jedan promatrač Ujedinjenih naroda treba stići u Willow Bend svakog trenutka. Francuska, Britanija, Bolivija, Meksiko i Indija već su zatražile dozvolu od Washingtona da pošalju promatrače na mjesto događaja, a bez sumnje će to učiniti i druge zemlje.

— Noćas svijet sjedi kao na trncima očekujući vijesti iz Willow Benda i...

Taine ispruži ruku i ugasi radio.

— Sudeći prema ovome — reče Beasly — preplavit će nas horda stranaca.

Da, pomisli Taine, doći će možda horda stranaca, ali ne u onom smislu u kome to misli Beasly. Upotreba te riječi, pomisli, dok god je u pitanju jedno ljudsko biće, sada je prevladana. Nikada više nijedan čovjek neće biti stranac kad u susjedstvu postoji nepoznat život — doslovce u susjedstvu. Šta su bila bića iz kamene kuće?

A možda nije u pitanju nepoznat život samo s jednog planeta, već nepoznati život s mnogih svjetova. Jer on sam je pronašao još jedna vrata. Kako bi mogli izgledati ti drugi svjetovi, i kakva je bila svrha tih vrata?

Netko, nešto, pronašao je način da ode do drugog planeta, pronašao je prečicu kroz svjetlosne godine praznog svemira — jednostavniji i kraći put nego što je putovanje kroz ponore kozmosa. A jednom otvoren, put je uvijek ostajao takav. I sve je bilo vrlo jednostavno, nimalo složenije od prelaženja iz jedne u drugu sobu.

Ali nešto — nešto smiješno — zbunjivalo ga je, a to je bilo okretanje i kretanje povezanih planeta, svih tih planeta koji mora da su bili spojeni. Ne može se, držao je zasigurno on, uspostaviti čvrsta,

opipljiva veza između dva predmeta koji se kreću nezavisno jedan od drugoga.

Pa ipak, do prije samo nekoliko dana, on bi isto tako smatrao da je cijela ova zamisao od samog početka fantastična i nemoguća. Ona je, međutim, predstavljala stvarnost. A kada se jedna nemogućnost ostvari, koji bi razuman čovjek sa sigurnošću mogao kazati da do druge neće doći?

Zazvoni zvonce na vratima i on ustade da otvori.

Bio je to Ernie, čovjek koji je trebalo da donese benzin.

—Henry mi je rekao da ti je potreban benzin, pa sam ti došao kazati da ga ne mogu nabaviti prije jutra.

— U redu — reče Taine. — Sada mi nije potreban.

On brzo zalupi vrata.

Zatim se nasloni o njih razmišljajući: jednom ću morati da se suočim s njima. Ne mogu držati zatvorena vrata pred svijetom. Jednom, prije ili kasnije. Zemlja i ja morat ćemo da istjeramo ovo načistac.

Bilo je luckasto, pomisli, što je na taj način razmišljao, ali stvari su upravo tako stajale.

On je ovdje imao nešto što od njega traži Zemlja; nešto što je Zemlja željela ili je mislila da želi. Pa ipak, u krajnjoj liniji, odgovornost je bila njegova. To se dogodilo na njegovu zemljištu, dogodilo se u njegovoj kući; nesvjesno, možda, čak je i pomogao i ubrzao događaje.

I zemlja i kuća pripadaju meni, reče ljutito u sebi, a taj svijet tamo vani produžetak je moga dvorišta.

Beasly izađe iz kuhinje, a Taine uđe u dnevnu sobu. Towser je ležao sklupčan i tiho hrkao u tapeciranoj stolici.

Taine odluči da ga ostavi tamo. Poslije svega, Towser je izborio pravo da spava gdje želi.

On prođe pored stolice do prozora i zagleda se u pustinju sve do udaljenog obzorja. A tamo, ispod prozora, sjedili su puh veličine čovjeka i Beasly, jedan uz drugoga, leđima okrenuti prema prozoru, zureći preko pustinje.

Nekako je izgledalo sasvim prirodno da puh i Beasly sjede zajedno — njih dvojica, sinu Tainu, možda imaju mnogo toga zajedničkog.

Bio je to dobar početak — da jedan čovjek i nepoznato biće iz tog drugog svijeta sjede zajedno, kao prijatelji.

On pokuša predstaviti sebi strukturu tih povezanih svjetova, kojima je i Zemlja sada dodana, kao i mogućnosti koje su ležale zapretane u toj povezanosti, ali sve to izazvalo je buru u njegovu mozgu.

Doći će do kontakta između Zemlje i ostalih svjetova i šta će iz toga ispasti?

A kada bolje razmislim, do kontakta je već došlo i to na vrlo prirodan, nedramatičan način, tako da cio događaj nije zabilježen kao velik, važan susret. Beasly i puh uspostavili su kontakt i ako sve bude teklo kao to, nema mjesta zabrinutosti.

Sve ovo nije bilo slučajno, prisjeti se on. Stvar je planirana i izvedena s mnogo iskustva i umijeća. Nije ovo bio prvi svijet koji je trebalo otvoriti, niti će biti posljednji.

Malena stvorenja, nalik na štakore, premostila su svemir — koliko svjetlosnih godina, to nitko nije mogao ni naslutiti —u vozilu koje je on otkopao u šumi. Zatim su ga zakopali, kao što dijete skriva zdjelu zakopavši je u pijesak. Potom su došli u ovu kuću i postavili aparate koji su od nje napravili tunel između dva svijeta. Kada je to bilo gotovo, potreba za premošćivanjem svemira zauvijek je skinuta s dnevnog reda. Uvijek su morali samo jednom putovati kozmosom, jer je poslije toga nov planet dobio vezu s ostalima.

Obavivši posao, mala stvorenja slična štakorima otišla su, ali ne prije no što su se uvjerila da će ovaj ulaz koji vodi do njihova planeta biti sačuvan bez obzira na to što se do godilo. Obložili su unutrašnje zidove kuće čudnim materijalom koji odolijeva sjekiri, a bez sumnje bi odolio i jačim stvarima nego što je ta jednostavna alatka.

Zatim su odmarširali u uvježbanom poretku, jedan za drugim, prema brdu gdje je u kolijevkama ležalo još osam svemirskih brodova! Sada ih je tamo bilo samo sedam, što znači da su stvorenja štakorskog izgleda nastavila put da bi se, u nekom vremenu koje će tek doći, spustila na neki drugi planet i tamo možda otvorila još jedna vrata, povezala još jedan svijet.

Ali još važnije od povezivanja svjetova, pomisli Taine, bit će povezivanje ljudi s tih svjetova.

Mala stvorenja štakorskog izgleda bila su istraživači i pioniri koji su pronalazili zemljolike planete, a biće koje čeka vani zajedno s Beaslyjem, mora također služiti istom cilju; tko zna, možda će u budućnosti postojati cilj kome će i čovjek služiti.

On se okrenu od prozora i osvrnu se po sobi koja je izgledala kao i uvijek do tada, od kada ju je pamtio. Unatoč svemu što se napolju izmijenilo, usprkos svemu što se napolju događalo, soba je ostala nepromijenjena.

Ovo je stvarnost, pomisli Taine, sve je ovo stvarnost. Što god da se još dogodi, ja se ovdje nalazim — u ovoj sobi s ognjištem čađavim od mnogogodišnjih zimskih vatri, policama sa starim, izlizanim knjigama, stolicom za ljuljanje, prastarim pohabanim sagom — iskrzanim od prolaženja voljenih i nezaboravnih stopala u toku mnogo godina.

No, bio je svjestan da je to samo zatišje pred oluju.

Uskoro će glavešine početi stizati — tim učenjaka, funkcionari

vlade, vojska, promatrači iz drugih zemalja, službenici UN.

A protiv svega toga, bilo mu je jasno, stajao je on sam, nenaoružan i iscrpljen. Bez obzira što čovjek može reći ili pomisliti, nije mogao mimo svijeta.

Danas je posljednji dan u Kome je ovo kuća Taineovih. Nakon skoro sto godina, sudbina će joj se promijeniti.

I prvi put, poslije svih tih godina, pod njenim krovom neće spavati nijedan Taine.

Stajao je zagledan u ognjište i police knjiga, osjećajući kako sobom lutaju stare, blijede sjenke; počeo je polako podizati ruku u znak dobrodošlice, ne pozdravljajući samo sjenke već i sobu. Ali prije no što ju je sasvim podigao, pusti je da mu padne uz bok.

Kakve koristi od toga, pomisli.

Zatim iziđe na trijem i sjedne na stepenice.

Beasly ga ču i okrenu se.

— Divan je — reče on Tainu, lupkajući puha po leđima. — Pravi je veliki plišani medo.

— Da, vidim — reče Taine.

— A što je najljepše, mogu razgovarati s njim.

— Da, znam — reče Taine, sjetivši se da je Beasly mogao razgovarati i s Towserom.

Pitao se kako je to živjeti u Beaslyjevu jednostavnom svijetu. Ponekad bi, pomisli, zacijelo bilo ugodno.

Stvorenja štakorskog izgleda stigla su svemirskim brodom, ali zašto su došla u Willow Bend, zašto su izabrala ovu kuću, jedinu kuću u cijelom gradu u kojoj su mogla naći opremu za gradnju svojih uređaja? Nije, naime, bilo nikakve sumnje da su rastavili cio računar kako bi došli do opreme koja im je bila potrebna. Bar je što se toga tiče Henry imao pravo. Kad se bolje promisli, Henry je, ipak, odigrao značajnu ulogu u cijeloj stvari.

Jesu li mogli predvidjeti da će baš ove nedjelje, baš u ovoj kući vjerojatnost za brzo i lako ostvarivanje onog radi čega su došli biti vrlo velika?

Jesu li oni, uz ostala svoja umijeća i tehnologiju, posjedovali i vidovitost?

— Netko dolazi reče Beasly.

— Nikog ne vidim.

— Ni ja — reče Beasly — ali mi puh kaže da ih on vidi.

— Kaže ti?

— Spomenuh ti da smo razgovarali. Eno tamo, i ja ih sad vidim.

Bili su dosta daleko, ali su se brzo približavali — tri točke koje su jahale prema njima iz pravca pustinje.

On sjede i počne ih promatrati kako dolaze; jednog trenutka pomisli da uđe u kuću i uzme pušku, ali ipak ostade na stepeništu.

Puška mu ne bi bila ni od kakve koristi, reče u sebi. Bilo bi nerazumno uzeti je; i više od toga, bio bi to besmislen stav. Najmanje što čovjek može učiniti, pomisli, jest da se susretne s tim stvorenjima s drugog svijeta čistih i praznih ruku.

Sada su bili još bliže i njemu se učini da sjede na nevidljivim stolicama koje putuju vrlo brzo.

Opazio je da su čovjekoliki, bar u izvjesnom smislu, i da ih je samo troje.

Užurbano su stigli i iznenada se zaustavili na tridesetak metara od mjesta na kome je on sjedio na stepeništu.

Nije se pomaknuo, niti prozborio ijednu riječ — ništa nije ni mogao kazati. Sve je bilo isuviše smiješno.

Bili su možda nešto niži od njega i crni kao pik as. Na sebi su imali tijesno pripijene kratke hlače i prsluke koji su im bili nekako preveliki; i kratke hlače i prsluci bili su plavi poput travanjskog neba.

Ali to nije bilo ono najgore.

Sjedili su na sedlima, s rogovima i stremenima s prednje strane, a otraga je bilo privezano nešto nalik na posteljinu smotanu u klupko. Ali nigdje nije bilo konja.

Sedla su lebdjela u zraku, stremeni su bili oko tri stope od tla, dok su došljaci s lakoćom sjedili u sedlima i buljili u njega, a on im je uzvraćao na isti način.

On najzad ustade i napravi korak-dva naprijed, na što ova trojica iskočiše iz sedala i isto tako krenuše naprijed, dok sa sedla ostala da vise u zraku tamo gdje su ih i ostavili.

Taine opet krenu naprijed, što učiniše i ona trojica, sve dok se razmak među njima nije sveo samo na dva metra.

— Pozdravljaju te — reče Beasly. — Zele ti dobrodošlicu.

— Pa, dobro, onda, reci im... Hej, kako ti to sve znaš?

— Puh mi prenosi njihove riječi, a ja ih onda saopćavam tebi. Ti reci meni, ja ću njemu, a on njima. Tako to ide. Zato je on ovdje.

— Nevjerojatno! — reče Taine. — Znači ti stvarno možeS razgovarati s njim?

— Rekoh ti da mogu — zagrmi Beasly. — Kazao sam ti da mogu pričati i s Towserom, ali ti si mislio da sam lud.

— Telepatija! — reče Taine. To je dosada bilo najgore. Ne samo da su ta stvorenja nalik na štakore znala sve ostalo, već su znala i za Beaslyja.

— Što si rekao, Hirame?

— Ništa — reče Taine. — Reci da je tvom prijatelju drago što ih je upoznao i upitaj ih što mogu učiniti za njih.

Nelagodno se osjećao dok je stajao i buljio u ovu trojicu. Opazio je mnogo džepova na njihovim prslucima, koji su bili puni nekih drangulija, vjerojatno njihovim verzijama duhana, rupčića, nožića i

sličnih sitnica.

— Kažu — reče Beasly — da se žele cjenkati.

— Cjenkati?

— Naravno, Hirame. Znaš, trgovina. Beasly se prigušeno zakikota.

— Zamisli ih kako otvaraju karte pred jednim jenkijevskim trgovcem. Tako te Henry naziva. Kaže da možeš oderati čovjeka dok trepne okom...

— Ne miješaj Henryja u ovo — prosikta Taine. — Izostavimo Henryja bar iz ovoga.

On sjede na tlo i ona trojica također sjedoše licima okrenutih prema njemu.

— Pitaj ih čime misle trgovati.

— Idejama — reče Beasly.

— Idejama! — To je ludo... A zatim shvati da nije.

Od svih artikala koji bi se mogli razmijeniti s došljacima ideje su bile najvrednije i najlakše za rukovanje. Ne bi zauzimale prostor i ne bi poremetile privredu — bar ne u prvom trenutku — a i više bi pridonijele dobrobiti od prave robne razmjene.

— Upitaj ih — reče Taine što će tražiti za ideju ovih sjedala na kojima jašu.

— Pitaju što im možeš ponuditi?

U tome je bila začkoljica. Na to će biti teško odgovoriti.

Automobili i kamioni, eio benzinski motor — vjerojatno nisu dolazili u obzir, jer su već imali sedla. Zemlja je, promatrana s njihova stajališta, bila zaostala što se tiče prijevoza.

Arhitektura stanovanja — to jedva da je i bila ideja, a osim toga postojala je i ona druga kuća, što je značilo da znaju za zgrade.

Odjeća? Ne, bili su odjeveni.

Boja, pomisli on. Možda je boja bila prava stvar.

Pitaj da li ih zanima boja — reče Taine Beaslyju.

— Pitaju šta je to? Rastumači im.

— U redu, da vidimo. To je zaštitno sredstvo kojim se premazuje gotovo svaka površina. Lako se pakira i jednostavno primjenjuje. Štiti od vremenskih promjena i korozije. Istovremeno služi kao ukras. Postoji u svim nijansama. Proizvodnja je jeftina.

— Kolebaju se — reče Beasly. — To ih baš ne zanima. Ali žele još da čuju. Nastavi.

To mu je već bilo bliže, pomisli Taine. Taj jezik je mogao razumjeti.

On još čvršće prionu uz tlo i lagano se naže naprijed, šarajući očima preko tri bezizražajna lica i pokušavajući odgonetnuti o čemu razmišljaju.

Nije mu uspjelo. Ova tri lica spadala su u najbezizražajnija koja je ikada vidio.

Ali, situacija mu je bila poznata. Osjećao se kao kod kuće. Bio je u svome elementu.

Podsvjesno je slutio da je trojka preko puta predstavljala najjaču opoziciju u cjenkanju s kojom se ikada sreo. Zbog toga se osjećao još ugodnije.

— Kaži im — reče on — da nisam sasvim siguran. Možda sam prebrzo govorio. Boja je, prije svega, vrlo dragocjena ideja.

— Pitaju da li bi im učinio uslugu, mada ih to baš ne zanima mnogo, i rekao im nešto pobliže o tome.

Upecao sam ih, reče Taine u sebi. Kada bih samo sada uspio dokraja dobro odigrati...

I on se dade u ozbiljno cjenkanje.

* * *

Nekoliko sati kasnije pojavi se Henry Horton. Pratio ga je jedan izrazito gradski čovjek, besprijekorno odjeven, koji je pod pazuhom nosio upadljivu poslovnu aktovku.

Henry i taj čovjek zastadoše na stepeništu potpuno zaprepašteni.

Taine je čučao na tlu, a ispred njega nalazila se daska koju je premazivao bojom, dok su ga došljaci promatrali. Po mjestimičnim mrljama na njihovu tijelu, moglo se zaključiti da su se i sami okušali u bojenju. Svuda unaokolo bile su razbacane napola obojene daske, kao i nekoliko desetina starih konzervi boje.

Taine podiže pogled i ugleda Henryja i neznanca.

— Nadao sam se — reče on — da će se netko pojaviti.

— Hirame — reče Henry, značajnije nego obično — da ti predstavim Lancestera. On je specijalni predstavnik Ujedinjenih naroda.

— Drago mi je što smo se sreli — reče Taine. — Pitam se da li bi...

— Lancester je — naširoko stade objašnjavati Henry — imao malih problema da se probije kroz redove postavljene vani, pa sam mu ja ponudio svoje usluge. Već sam mu objasnio naše zajedničke interese u povodu ove stvari.

— To je bilo vrlo ljubazno od Hortona — reče Lancaster. — Tamo je onaj glupavi pukovnik...

— Treba samo znati postupati s ljudima — reče Henry. Ova opaska, primijeti Taine, nije naišla na odobravanje kod čovjeka iz UN.

— Smijem li vas pitati, Taine — poče Lancester — što zapravo radite?

— Cjenkam se — reče Taine.

— Cjenkate se? Baš čudan način izražavanja...

— To je stari jenkijevski izraz — reče brzo Henry — s posebnim značenjima. Kad s nekim trgujete, vi onda samo razmjenjujete dobra, ali kad se cjenkate s njim, želja vam je da ga oderete.

— Zanimljivo — reče Lancaster. — Pretpostavljam da namjeravate

oderati do gole kože ove u prslucima plavim kao nebo...

— Hiram je — reče ponosno Henry — najveći cjenkaroš u ovim krajevima. Bavi se starinama, tako da se mora mnogo cjenkati...

— Smijem li pitati — reče Lancaster, potpuno zanemarivši Henryja — šta ste to radili s konzervama boje? Da li su ovi ovdje potencijalni kupci boje ili...

Taine baci dasku i ljutito ustade.

— Umuknite obojica! — povika on. — Od kada ste stigli, pokušavam nešto kazati ali ne mogu doći do riječi. Uvjeravam vas da je važno...

— Hirame! — povika zgranuti Henry.

— Sve je u redu — reče čovjek iz UN. — Brbljali smo koješta, izvolite, Taine.

— Pritjeran sam u ćošak — reče im Taine. — Potrebna mi je pomoć. Ponudio sam ovim momcima ideju boje, ali ja o tome ništa ne znam — njeno osnovno načelo, kako se pripravlja, šta se stavlja u nju...

— Ali, Taine, ako im prodajete boju, kakve to ima veze...

— Ne prodajem im ja boju — povika Taine. — Možete li to shvatiti? Oni ne žele boju. Njima je potrebna ideja boje, načelo na kome se temelji boja. To je nešto što oni nisu izmislili, a što ih zanima. Ponudio sam im ideju boje za ideju o njihovim sedlima i gotovo da sam je dobio...

— Sedla? Mislite na one predmete tamo, što lebde u zraku?

— Baš tako. Beasly, hoćeš li zamoliti jednog od tvojih prijatelja da nam pokaže sedlo?

— Iz ovih stopa — odvrati Beasly.

— Kakve veze ima Beasly s ovim? — upita Henry.

— Beasly je tumač. Pretpostavljam da biste ga nazvali telepatom. Sjećaš se kako je uvijek tvrdio da je u stanju razgovarati s Towserom?

— Beasly je uvijek nešto tvrdio.

— Ali ovog puta je bio u pravu. Ono što ja kažem on prenosi puhu, tom smiješnom čudovištu, a puh to saopćava došljacima. Došljaci odgovaraju puhu, puh to kaže Beaslyju, a Beasly meni.

— Smiješno! — zafrkta Henry. — Beasly nema ni toliko razuma da... šta ono reče da je on?

— Telepat — reče Taine.

Jedan od došljaka ustade i pope se u sedlo. Provozao se naprijed-natrag, a zatim iskočio iz sedla i ponovo sjeo na tlo.

— Zadivljujuće — reče čovjek iz UN. — To je neka vrst antigravitacijske jedinice, sa svim kontrolama. To stvarno možemo iskoristiti.

On se počeša po bradi.

— I vi ćete zamijeniti ideju boje za ideju sedla?

— Upravo tako — reče Taine — ali potrebna mi je pomoć. Potreban mi je kemičar ili proizvođač boje ili netko tko zna objasniti kako se pravi boja. Potreban mi je i neki profesor ili bilo tko drugi, tko će ih razumjeti kada mu budu objašnjavali ideju sedla.

— Shvaćam — reče Lancaster. — Da, stvarno imate problema. Taine, nalikujete mi na razborita čovjeka...

— Oh, takav je on — upade Henry. — Hiram je vrlo lukav.

— Nadam se da ćete onda razumjeti — reče čovjek iz UN — da je sve ovo što radite protiv propisa...

— Nije tako — prasnu Taine. — To je način na koji oni rade. Otvore planet, a potom razmjenjuju ideje. Već dugo to čine s drugim planetima. Traže samo ideje, samo nove ideje, jer to je način da se osigura stalan razvoj tehnologija i kultura. Posjeduju mnogo ideja koje bi ljudski rod mogao iskoristiti.

— U tome i jest stvar — reče Lancaster. — Ovo je možda najvažnija stvar koja se ikada dogodila nama ljudima. Za vrlo kratko vrijeme, mjereno godinama, možemo dobiti podatke i ideje koje će nas unaprijediti — bar teorijski — za tisuću godina. A i da nije tako važno, posao bi ipak trebalo prepustiti stručnjacima...

— Ali — pobuni se Henry — nema sposobnijeg cjenkaroša od Hirama. Tko se s njim cjenka. nije siguran ni za svoju umjetnu vilicu. Zašto ga ne ostavite da nastavi posao? Uspjet, će on. Možete dovesti stručnjake i planere, ali pustite da vas zastupa Hiram. Ovi ljudi su ga prihvatili i pokazalo se da će zaključiti posao s njim što još hoćete? Potrebna mu je samo mala pomoć.

Priđe i Beasly i pogleda čovjeka iz UN.

— Ja neću ni sa kim drugim da radim — reče on. — Ako otjerate Hirama, i ja idem s njim. Hiram je jedina osoba koja se ikada vladala prema meni kao prema ljudskom biću...

— Vidite! — zadovoljno reče Henry.

— Čekaj malo, Beasly — reče čovjek iz UN. — Tvoj se trud može isplatiti. Pretpostavljam da bi tumač u jednoj ovakvoj situaciji trebao da ima dobru plaću.

— Novac mi ništa ne znači — odgovori Beasly. — Njime ne mogu da kupim prijatelje. Ljudi će me i dalje ismijavati.

— On to ozbiljno misli — upozori ga Henry. — Nitko nije tako tvrdoglav kao Beasly. Znam to; radio je za nas.

Čovjek iz UN izgledao je zapanjen, ali ne i očajan.

— Trebalo bi vam podosta vremena — istakne Henry — da pronađete drugog telepata — ili bar nekog tko će moći da se sporazumijeva s ovim ovdje.

Po licu čovjeka iz UN vidjelo se da bi ga najradije zadavio.

— Sumnjam — reče on — da na Zemlji postoji još jedan.

— Onda — uzvrati grubo Beasly — odlučimo se. Neću ovdje

stajati čio dan.

— U redu — uzviknu čovjek iz UN. — Hajde da vas čujem. Molim vas, kažite što hoćete. Ovo je prilika koju ne smijemo propustiti. Želite li nešto? Mogu li išta učiniti za vas?

— Da — reče Taine. — Doći će momci iz Washingtona i velike zvjerke iz drugih zemalja. Samo mi ih skinite s vrata.

— Objasnit ću im što je pažljivije moguće. Neće vas ometati.

— Potreban mi je i taj kemičar, kao i netko tko će shvatiti sedla. Hitno neka dođu ovamo. Mogu još neko vrijeme zadržati ove momke, ali ne dugo.

— Dobit ćete sve šta vam treba — reče čovjek iz UN. — Sve. Stići će za nekoliko sati. A za dan-dva dopremit ću gomilu stručnjaka koji će vam uvijek stajati na raspolaganju.

— Gospodine — reče Henry ulagivački — to je prava suradnja. I ja i Hiram to mnogo cijenimo. A dok se to ne sredi, mislim da vas čekaju reporteri. Zanimat će ih vaša izjava.

Čovjek iz UN izgleda nije imao ništa protiv. On i Henry se udaljiše stepenicama.

Taine se osvrnuo unaokolo i pogleda preko pustinje.

— Baš imam veliko prednje dvorište — reče on.

Zoran Živković: CLIFFORD SIMAK

Američka fantastika dala je niz velikih pisaca, ali Clifford Simak, pisac koji je gotovo pola stoljeća bio jedan od najčitanijih autora SF-a, ostao je nedovoljno poznat izvan granica svoje domovine. Rođen 1904. u Millvilleu, u državi Wisconsin, Simak je cijeli svoj život proveo u malom gradu Minnesote, Cliftonu, gdje je i umro 1988. godine. Njegovi roditelji bili su doseljenici iz Češke, a Simak je u djetinjstvu govorio češki jezik. Studirao je novinarstvo na sveučilištu u Madisonu, a nakon diplome radio je kao novinar u lokalnim listovima, da bi 1939. godine postao urednik dnevnih novina u Minneapolisu. Tu je ostao do 1949. godine, kada je prešao u Minnesota Farmer, gdje je radio do umirovljenja 1976. godine. Kao i mnogi drugi američki pisci fantastike, i Simak je svoje prve priče objavljivao u pulp magazinima, a prvi SF koji je objavio bio je Astounding Science Fiction, u kojem je 1931. godine objavljena njegova priča »Cosmic Engineers«. Zrelost je dostigao u prvoj polovini pedesetih godina, baš kada i sama

Simakova fantastika je jedinstvena. Ona se ne može podvesti pod bilo koju od poznatih podvrsta SF-a, iako se u njoj mogu naći elementi gotovo svih njih. Simak je, naime, pisac koji je najviše pažnje posvećivao čovjeku i njegovu položaju u svemiru, a ne tehnologiji, kao što je to slučaj s mnogim drugim piscima SF-a. Njegovi junaci su obični ljudi, često farmeri, koji se nađu u neobičnim situacijama, a njihova reakcija na te situacije čini osnovu priče. Simak nije pisac koji se bavi futurističkim društvima ili složenim tehnološkim problemima, već pisac koji se bavi čovjekom u prirodi, čovjekom koji se suočava s nepoznatim, čovjekom koji traži svoje mjesto u svemiru. Zato su njegove priče često lirske, meditativne, ponekad čak i melankolične. Njegov najpoznatiji roman, *Grad* (1952), sastoji se od niza povezanih priča koje pripovijedaju o budućnosti u kojoj ljudi napuštaju Zemlju, a psi ostaju kao jedini nasljednici ljudske civilizacije. Roman je poetičan, gotovo elegičan, i pokazuje Simakovu sklonost ka filozofskim razmišljanjima o smislu ljudskog postojanja.

Simakova proza je jednostavna, bez pretjeranih stilskih ukrasa, ali upravo ta jednostavnost daje njegovim pričama posebnu snagu. On ne koristi složene narativne strukture niti eksperimentira s jezikom, već pripovijeda linearno, s mnogo detalja iz svakodnevnog života. Njegovi likovi su uvjerljivi, njihove reakcije psihološki motivirane, a dijalozi prirodni. Simak je majstor atmosfere; on zna stvoriti osjećaj tajanstvenosti i neizvjesnosti, a da pritom ne pribjegava jeftinim efektima. Njegove priče često imaju otvoren kraj, ostavljajući čitatelju da sam razmišlja o značenju onoga što je pročitao. Simak nije pisac koji nudi gotove odgovore, već pisac koji postavlja pitanja.

Simakova tematika je raznolika, ali se može svesti na nekoliko ključnih tema. Jedna od njih je odnos čovjeka i prirode, koji Simak često prikazuje kao harmoničan, ali ugrožen. U romanu *Grad* ljudi napuštaju Zemlju jer su uništili prirodu, a psi, koji su oduvijek živjeli u skladu s prirodom, postaju nasljednici ljudske civilizacije. Druga važna tema je usamljenost. Simakovi junaci često su usamljeni, bilo zbog fizičke udaljenosti od drugih ljudi, bilo zbog unutarnje otuđenosti. Treća tema je potraga za smislom. Simakovi likovi često se nađu u situacijama koje ih prisiljavaju da preispitaju svoje vrijednosti i ciljeve, a njihova reakcija na te situacije čini osnovu priče.

Simak je dobitnik brojnih nagrada, uključujući Hugo i Nebula nagrade, koje su mu dodijeljene za romane *Grad* i *Vrijeme je zglob*. Njegova proza prevedena je na mnoge jezike, a njegovi romani i priče objavljivani su u brojnim antologijama i časopisima. Simak je utjecao na mnoge pisce SF-a, a njegova poetična i filozofska proza ostavila je trag u žanru. Iako Simakove priče pokrivaju čitav opseg SF polja — od pustolovnih priča do filozofskih meditacija — njegova najvažnija djela su ona u kojima se bavi odnosom čovjeka i prirode, usamljenošću i potragom za smislom. U tim pričama Simak pokazuje svoju najveću snagu, a njegova proza dobiva na dubini i ljepoti.

višefarmerane, mnogo pokoljenja svi bili farmeri, a i njegov otac,

čeka dosljednija, sustavnija i organizirana suradnja s američkim časopisima. Veliku ulogu u tome imao je Hugo Gernsback, koji je 1926. pokrenuo prvi časopis posvećen isključivo znanstvenoj fantastici, »Amazing Stories«. Njegov suradnik i prijatelj David H. Keller, koji je u to vrijeme živio u Pennsylvaniji, bio je jedan od najplodnijih autora u prvim godinama tog časopisa. Počeo je objavljivati 1928. godine, a do 1931. objavio je dvadesetak priča, među kojima i »The Thing in the Cellar« (1931). Kao i mnogi drugi autori, i Keller je u početku pisao uglavnom za amaterske časopise, a tek kasnije prelazi na profesionalno tržište. Njegova prva priča objavljena u »Amazing Stories« bila je »The Revolt of the Pedestrians« (1928), a slijedile su »The Psychophonic Nurse« (1928) i »The Human Termite« (1929). Keller je bio liječnik i psihijatar, a njegovo medicinsko obrazovanje snažno se odražava u njegovim djelima. Njegove priče često istražuju granice između normalnog i patološkog, između razuma i ludila, a ponekad i između znanosti i praznovjerja. Za razliku od mnogih suvremenih autora, Keller nije pokušavao predvidjeti budućnost tehnologije, već se usredotočio na unutarnje svjetove svojih likova, na njihove strahove, fantazije i psihičke traume. Njegov stil je jednostavan i izravan, bez suvišnih opisa, a radnja se obično razvija brzo i bez mnogo uvoda. Ponekad se čini da Keller piše više kao psihijatar koji bilježi slučajeve svojih pacijenata nego kao književnik koji stvara umjetnička djela. Ipak, upravo ta sirovost i neposrednost čine njegove priče zanimljivima za čitatelja koji traži nešto drugačije od uobičajenih znanstvenofantastičnih formula.

Jedna od najpoznatijih Kellerovih priča je »The Revolt of the Pedestrians«, objavljena u »Amazing Stories« u travnju 1928. godine. Priča prikazuje društvo u kojem su automobili postali toliko dominantni da su ljudi prisiljeni živjeti u podzemnim gradovima, dok površina pripada isključivo vozilima. Glavni lik, Jim Barton, pješak je koji se usuđuje izaći na površinu i suočiti se s automobilima. Priča završava pobunom pješaka koji uništavaju automobile i vraćaju površinu ljudima. Iako je priča naivna i pomalo karikaturalna, ona pokazuje Kellerovu sposobnost da uoči društvene probleme i da ih prikaže na način koji je razumljiv širokoj publici. Druga poznata priča, »The Psychophonic Nurse«, govori o robotskoj medicinskoj sestri koja zamjenjuje ljudske liječnike i medicinske sestre. Priča je zanimljiva jer predviđa razvoj automatizacije u medicini, ali i jer pokazuje Kellerovu skepsu prema tehnološkom napretku koji može dehumanizirati ljudske odnose.

Keller je bio plodan autor i do kraja 1931. godine objavio je desetak priča u »Amazing Stories«, a nekoliko ih je objavio i u drugim časopisima. Njegova proza karakterizirana je jednostavnim stilom, brzim razvojem radnje i naglaskom na psihološke aspekte likova. Ponekad se čini da Keller piše više kao psihijatar koji bilježi slučajeve svojih pacijenata nego kao književnik koji stvara umjetnička djela. Ipak, upravo ta sirovost i neposrednost čine njegove priče zanimljivima za čitatelja koji traži nešto drugačije od uobičajenih znanstvenofantastičnih formula. Za razliku od mnogih suvremenih autora, Keller nije pokušavao predvidjeti budućnost tehnologije, već se usredotočio na unutarnje svjetove svojih likova, na njihove strahove, fantazije i psihičke traume. Njegov stil je jednostavan i izravan, bez suvišnih opisa, a radnja se obično razvija brzo i bez mnogo uvoda.

Clifford D. Simak započeo je svoju književnu karijeru kasnije od mnogih svojih suvremenika, tek 1931. godine, kada je imao već trideset i jednu godinu. Rođen 1904. u Millvilleu u Wisconsinu, odrastao je u obitelji koja se bavila poljoprivredom, a ljubav prema prirodi i ruralnom životu ostat će mu trajno nadahnuće u gotovo svim njegovim djelima. Nakon završene srednje škole upisao je studij novinarstva na Sveučilištu Wisconsin, koji je završio 1929. godine, u vrijeme velike gospodarske krize koja je snažno pogodila i njegovu obitelj. Upravo su ekonomske poteškoće prisilile mladog Simaka da se prihvati pisanja kako bi pomogao roditeljima, a prve priče objavljivao je u lokalnim novinama i manjim regionalnim časopisima. Tek nakon dvije godine intenzivnog rada uspio je prodati svoju prvu priču znanstvenofantastičnom časopisu, a to je bila »The Creeping Terror« (1931), priča o tajanstvenoj sili koja se širi selom i izaziva paniku među stanovnicima.

Simakov put od novinara do pisca znanstvene fantastike nije bio ravan ni brz. Prvih nekoliko godina pisao je uglavnom kratke priče za časopise koji su plaćali malo i često kasnili s isplatama, pa je honorarno radio kao novinar u Minneapolisu i Chicagu. Tek 1938. godine, kada je objavio priču »Huddling Place« u časopisu »Astounding Stories«, počeo je privlačiti pažnju urednika i čitatelja. Ta priča, kao i mnoge koje će uslijediti, govori o susretu čovjeka s vanzemaljskom rasom koja ne želi ratovati, nego pronaći mirno rješenje sukoba. Već u tim ranim radovima vidljiva je Simakova sklonost humanističkim vrijednostima, vjeri u dobrotu običnih ljudi i skepsi prema vojnoj sili kao rješenju međunarodnih problema. Za razliku od mnogih suvremenika, koji su u to doba pisali o svemirskim bitkama i tehnološkim čudesima, Simak je ostao vjeran temama koje su mu bile bliske iz djetinjstva provedenog među livadama i šumama.

Tijekom Drugog svjetskog rata Simak je radio kao novinar u Minneapolis Timesu, a pisanje znanstvene fantastike svodio je na večeri i vikende. Unatoč tome, upravo u tom razdoblju nastaju neke od njegovih najboljih priča, među kojima se ističe »City« (1944), niz povezanih priča o budućnosti u kojoj ljudi napuštaju velike gradove i vraćaju se ruralnom načinu života, dok gradove prepuštaju robotima koji ih nastavljaju održavati i graditi. Ta ideja, koja se na prvi pogled može činiti nostalgičnom, zapravo je duboko promišljena kritika modernog društva i njegove ovisnosti o tehnologiji. Simak u njoj ne nudi jednostavna rješenja, nego postavlja pitanja o tome što čovjeku zaista znači napredak i koliko je spreman žrtvovati za udobnost koju mu donose strojevi.

Poslijeratno razdoblje donijelo je Simaku i veći uspjeh i veću slobodu. Nakon rata napustio je novinarstvo i posvetio se isključivo pisanju, a 1951. godine objavio je roman »Time and Again«, koji se smatra jednim od njegovih najambicioznijih djela. Radnja prati Asa Bocka, novinara koji putuje kroz vrijeme i susreće različite verzije samoga sebe, a roman istražuje teme slobodne volje, determinizma i odgovornosti pojedinca za vlastite odluke. Iako je roman naišao na mješovite kritike, mnogi ga čitatelji i kritičari smatraju jednim od najboljih primjera Simakove sposobnosti da spoji filozofska pitanja s napetom radnjom. Tijekom 1950-ih i 1960-ih Simak je objavio niz romana i zbirki priča koje su mu donijele ugled jednog od najčitanijih autora znanstvene fantastike svoga vremena.

kojoj spadaju osvajači Zemlje i ostale Ring Around the Sun čisto su altruističke prirode i upravo to omogućuje Simaku da napravi oštar rez preko najbolnijeg mjesta na tijelu antro-

usporstavnja fazamišljen je an dkao silovjeh pozikomentarib klajnjegovskopuja iz
pčjsjekdvesparakhudvigi kadeteni,nema mjesta za oprečna mišljenja o vjerodostojnosti predanja, njihov predmet je toliko duboko zapretan u prošlost i u toj

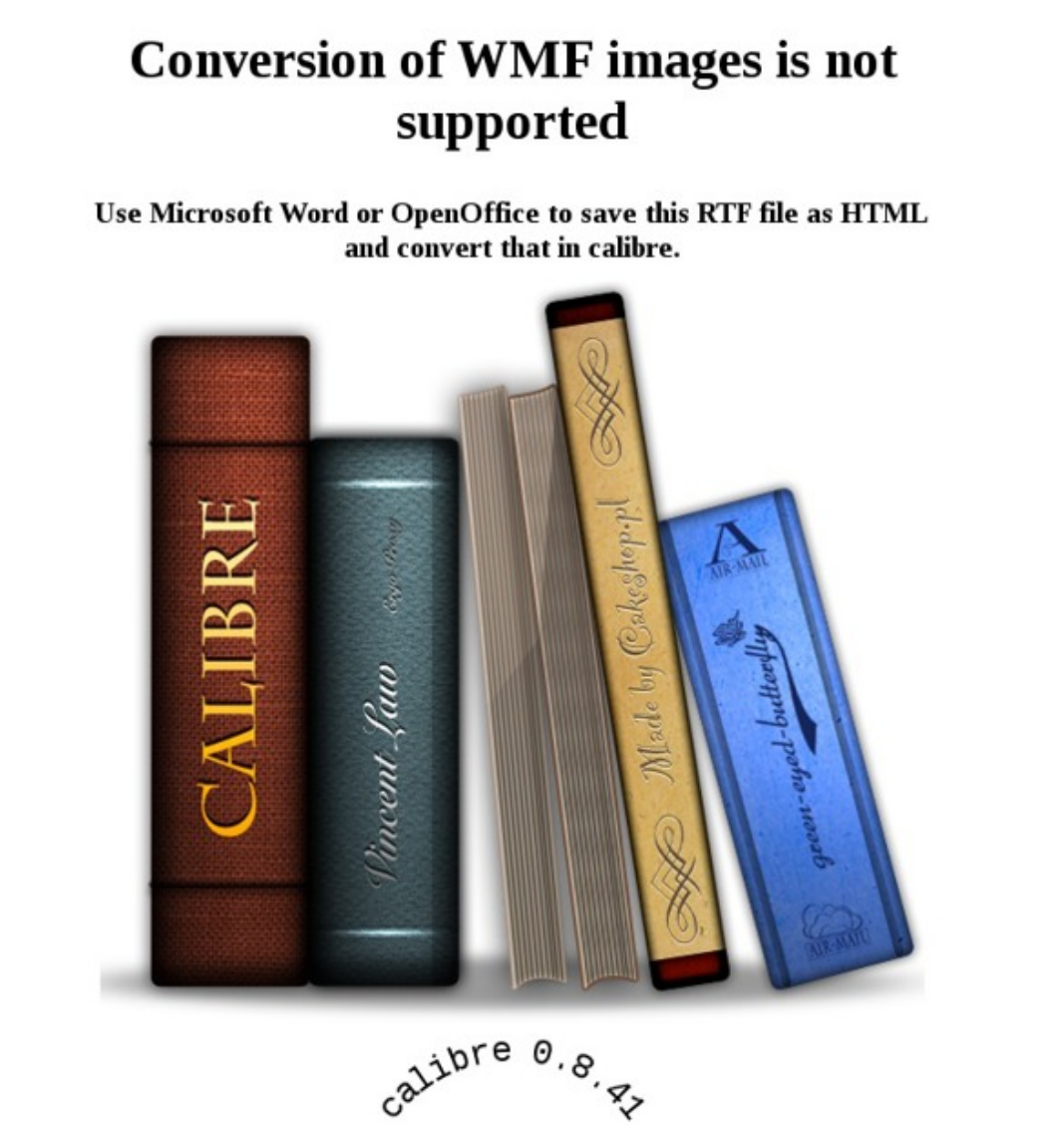
Conversion of WMF images is not supported
Use Microsoft Word or OpenOffice to save this RTF file as HTML and convert that in calibre.
CALIBRE
Vincent Law
Made by Cakeshop.pl
AIR MAIL
green-eyed-butterfly
AIR-MAIL
calibre 0.8.41

Naučna fantastika na Kosovu

Svakodnevlje i zbilju kao tematsku preokupaciju. Tie lirskih poniranja otvara čitaocu odaje tajanstvenog svemirskog prostranstva. Izvorište poetske fantazije astronauta, kompjutera, letilica, robota... Ipak, vasionu ne poimamo samo kao plod inicirane mašte. U svakom trenutku poetski svet percipiramo kao svet Čoveka i Svemira, koji ilustriruju sopstvenu buduću biološku genezu i prirodu kao tvorca takve evolucije. Zato temeljne fenomene pesničkog naučno-fantastičnog koda sadrže u sebi »usvemirenu ljudi opterećen brojkama i hipotezama«. Zato se Vukanovići u večitom sukobu i jedinstvu Čoveka i Svemira zalaže za suptilnu humanizaciju Svemira, u čemu ne prezire različite prizemlje i polazni ambijent (dedovčina evolucija u čedotvorstvu Čovekа).

Kako se sve više nameće sud da je pisati o budućnosti čovečanstva danas prevashodno potreba tvoji kosovski stvaraoci u osamdesetim godinama u svojim poluvišima i ostvarenjima izrose pred auditorijum svoja duhovna dostignuća i sušinu nadideustvenog intelektualnog sagledavanja Čoveka i Sveta, Čoveka i Svemira. Zato je sve češći predmet njihovih istraživanja biološka evolucija u punoj oštrini.

Pesnik Radojica Baljaktarević u zajedničkoj knjizi stihova Dodir leta (1977.) »Oči u oči sa zvezdama« nastoji proniknuti u »pukotinu prema jezgru galaksije«, nastoji izgraditi svoje misaono uporište u korelatu

Naučno fantastična poezija na Kosovu seže ranih a kasnije dostiže

afirmaciju u knjigama Slobodana Vukanovića Ljubibiće (1973), Zvezdano perje (1975) i Snimci kasete brodskog dnevnika (1978.) U navedenom književnom opusu Vukanović je izbegao konvencijama patetičnog svedočenja egzistencijalnoj problematici. On apstrahuje

---

SFera javlja...

= **FANTASTIKA...** Prva godišnja Međunarodna konferencija o fantastici u literaturi i filmu bit će održana na Florida Atlantic Univerzitetu, od 19 do 22. ožujka. Počasni gost je Isaac Bashevis Singer, dobitnik Nobelove nagrade za književnost

= **SF U SARAJEVU (I)...** Početkom siječnja na programu Radio-Sarajeva III Krešimir Krmpotić objavio je